

СТЕНОГРАФСКИ ДНЕВНИЦИ

НА

XXII-ТО ОБИКНОВЕНО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

III РЕДОВНА СЕСИЯ

Брой 84

София, сряда, 17 май

1930 г.

91. заседание

Петък, 16 май 1930 година.

(Открито отъ подпредседателя А. Христовъ въ 16 ч. и 55 м.)

Председателстващъ А. Христовъ: (Звъни) Обявявамъ заседанието за открито.

(Отъ заседанието отсъствуватъ следнитъ г. г. народни представители: Агушевъ Еминъ, х. Галибовъ Хюсеинъ, Гичевъ Димитъръ, Колевъ Иванъ, Кулишевъ Георги, Маджаровъ Рашко, Манасиевъ Добри Даневъ, п. Николовъ Димитъръ, Петровъ Аврамъ Стояновъ, Пждаревъ Никола, Тончевъ Желю и Яневъ Сотиръ)

(Въ заседателната зала влизатъ г. г. министритъ, начело съ г. министъръ-председателя, посрещнати съ ставане на крака, съ продължителни ръкоплъскания и викове „Ура!“ отъ мнозинството и тропане по банкитъ и гласове „Долу!“ отъ крайната лъвица)

Съобщавамъ на Народното събрание следнитъ разрешени отъ председателството отпуски на г. г. народнитъ представители:

На г. Димитъръ Гичевъ — 6 дни;
На г. Димитъръ Нейковъ — 5 дни;
На Димитъръ п. Николовъ — 7 дни и
На г. Иванъ х. Николовъ 2 дена.

Има думата г. министъръ-председателъ.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Г. г. народни представители! Съгласно взетото вчера решение за продължаване сесията до 23-то число на този месецъ, имамъ честь да ви прочета следния указъ: (Чете)

„УКАЗЪ
№ 2

НИЕ БОРИСЪ III

съ Божия милостъ и народната воля
царь на българитъ,

По предложението на Нашия председател на Министерския съветъ и министъръ на вътрешнитъ работи и народното здраве, представено намъ съ доклада му отъ 15 май 1930 г. подъ № 447 и възъ основа на чл. 129 отъ конституцията,

Постановихме и постановяваме:

I. Да се продължатъ заседанията на III-та редовна сесия на XXII-то обикновено Народно събрание до 23 май 1930 г. включително.

II. Изпълнението на настоящия указъ възлагаме на нашия председател на Министерския съветъ и министъръ на вътрешнитъ работи и народното здраве.

Издаденъ въ София на 15 май 1930 г.

На първообразния съ собствената на Негово Величество рѣка написано:

БОРИСЪ III

Председател на Министерския съветъ и министъръ на вътрешнитъ работи и народното здраве: **А. Ляпчевъ**

Следъ това имамъ честь да ви прочета, г. г. народни представители, още и следнитъ укази: (Чете)

„УКАЗЪ
№ 3

НИЕ БОРИСЪ III

съ Божия милостъ и народната воля
царь на българитъ,

По предложението на Нашия председател на Министерския съветъ и министъръ на вътрешнитъ работи и народното здраве, представено намъ съ доклада му отъ 15 май 1930 г. подъ № 448,

Постановихме и постановяваме:

I. Да приемемъ оставкитъ: на председателя на Министерския съветъ и министра на вътрешнитъ работи и народното здраве, г. Андрей Ляпчевъ; на министра на външнитъ работи и на изповѣданията, г. Атанасъ Буровъ; на министра на народното просвѣщение, г. Никола Найденовъ; на министра на финанситъ, г. проф. Владимиръ Молловъ; на министра на правосъдието, г. д-ръ Тодоръ Кулевъ; на министра на войната, г. генералъ-лейтенантъ Никола Бакърджиевъ; на министра на търговията, промишлеността и труда, г. Цвѣтко Бобошевски; на министра на земледелието и държавнитъ имоти, г. Димитъръ Христовъ; на министра на общественитъ сгради пѣтицата и благоустройството, г. Славеико Василевъ; на министра на желѣзницитъ, пошитъ и телеграфитъ, г. Рашко Маджаровъ.

II. Изпълнението на настоящия указъ възлагаме на нашия председател на Министерския съветъ.

Издаденъ въ София на 15 май 1930 г.

На първообразния съ собствената на Негово Величество рѣка написано:

БОРИСЪ III

Приподписалъ,

Председател на Министерския съветъ и министъръ на вътрешнитъ работи и народното здраве: **А. Ляпчевъ**.”

„УКАЗЪ
№ 4

НИЕ БОРИСЪ III

съ Божия милостъ и народната воля
царь на българитъ,

На основание чл. 150 отъ конституцията,

Постановихме и постановяваме:

I. Назначаваме г. Андрей Ляпчевъ за нашъ председател на Министерския съветъ.

II. Изпълнението на настоящия указъ възлагаме на нашия председател на Министерския съветъ.

Издаденъ въ София на 15 май 1930 г.

На първообразния съ собствената на Негово Величество рѣка написано:

БОРИСЪ III

Приподписалъ,

Председател на Министерския съветъ: **А. Ляпчевъ**.”

„УКАЗЪ

№ 5

НИЕ БОРИСЪ III

съ Божия милостъ и народната воля
царь на българитѣ,

По предложението на Нашия председател на Министерския съветъ, представено намъ съ доклада му отъ 15 май 1930 г. подъ № 449.

Постановихме и постановяваме:

I. Да назначимъ нашия председател на Министерския съветъ, г. Андрей Ляпчевъ, за министър на вътрешнитѣ работи и народното здраве; г. Атанасъ Буровъ за министър на външнитѣ работи и изповѣданията; г. проф. Александър Цанковъ за министър на народното просвѣщение; г. проф. Владимиръ Молловъ за министър на финанситѣ; г. Кънчо Милановъ за министър на правосъдието; г. генералъ-лейтенантъ Никола Бакърджиевъ за министър на войната; г. проф. Димитър Мишайковъ за министър на търговията, промишлеността и труда; г. Григоръ Василевъ за министър на земледѣлието и държавнитѣ имоти; г. проф. Георги Данайловъ за министър на общественитѣ сгради, пѣтицата и благоустройството; г. проф. Петко Стайновъ за министър на желѣзницитѣ, пошитѣ и телеграфитѣ.

II. Изпълнението на настоящия указъ възлагаме на нашия председател на Министерския съветъ.

Издаденъ въ София на 15 май 1930 г.

На първообразния съ собствената на Негово Величество рѣка написано:

БОРИСЪ III

Приподписалъ,

Председател на Министерския съветъ: А. Ляпчевъ“.
(Рѣкопѣлскания отъ сговориститѣ)

Х. Калайджиевъ (раб): Долу играта на кабинети!

Отъ сговориститѣ: Вънъ! (Тропане по банкитѣ)

Министър-председател А. Ляпчевъ: (Чете)

„Г. г. народни представители! Правителството, което днесъ се представя предъ васъ въ подновения си съставъ, ще се ръководи отъ сѣщитѣ основни начала въ управлението и ще положи особени усилия за благополучното решаване на въпроситѣ, които слага животътъ, и особено на културнитѣ и стопанскитѣ задачи, отъ които зависи благоденствието и поминѣтъ на народа.

Отъ освобождението до последнитѣ войни България водѣше една стопанска политика, която отговаряше на установенитѣ за него време условия и която въ главнитѣ линии се следваше отъ всички правителства. Войнитѣ, съ последвалитѣ катастрофи на първо мѣсто, нарушиха въ голѣма степенъ съответствието на законоположенията спрямо промѣнната се вече действителност и поради прибрзанитѣ промѣни въ законодателството, налагани отъ промѣняващитѣ се нужди, постановленията на законитѣ попаднаха въ противоречие едни спрямо други. А на второ и главно мѣсто, поради настѣпилата коренна промѣна въ стопанскитѣ отношения на промишлена Европа спрямо останалия свѣтъ и поради бързото увеличение на нашето население съ още по-бързо нарастващитѣ му нужди, наруши се равновесието между народното стопанство и нарастналитѣ потребности на народа. И ние сме изправени предъ важни и сложни културни и стопански задачи, които чакатъ своето сполучливо решение.

Благодарение на външния и на вътрешния миръ и благодарение на привършената почти ликвидация на наложениитѣ задѣлжения отъ войнитѣ и отъ договора за мира, настѣпи вече спокойно време за едно пречистване на законитѣ отъ противоречията помежду имъ и отъ несъобразноститѣ съ действителността, и особено за една основна преоценка на нашата образователна система и на нашата стопанска политика въ производството и въ международната размѣна.

На тѣзи голѣми задачи правителството ще посвети на първо мѣсто своята дейностъ, за която то смѣта, че има желаната компетентностъ“.

Отъ лѣвицата: Кога?

Министър-председател А. Ляпчевъ: (Продължава да чете) „Въ тази си дейностъ правителството се надѣва да бѣде подпомогнато отъ вси страни.

Г. г. народни представители! Вамъ предстои да прецените разбиранията на правителството, което за пръвъ свой дългъ счита да взема подъ внимание указанията на Народното събрание“.

Отъ сговориститѣ: Браво! (Продължителни бурни рѣкопѣлскания)

Председателствуващъ А. Христовъ: Има думата народниятъ представител г. Кръстю Пастуховъ.

К. Пастуховъ (с. д): Поискахъ думата, г. председателю, за да повдигна въпроса кога да станатъ разискванията по декларацията на кабинета.

В. Кознички (нац. л): Въ вторникъ.

К. Пастуховъ (с. д): Вчера г. министър-председателъ каза — па така се и разбра отъ съобщението по вестницитѣ — че днесъ ще прочете декларацията, а въ едно идно заседание ще станатъ разискванията по нея. Азъ смѣтамъ за излишно да говоря по въпроса, че трѣбва да станатъ разисквания. Въ други парламенти, както е французкиятъ, редното е да се депозиратъ интерпелации относно политиката на правителството и по поводъ на тѣхъ се откриватъ дебати. Но у насъ е въведенъ обичаятъ отъ известно време насамъ, щото следъ декларацията на правителството да се даде възможностъ и на народното представителство да се изкаже. Азъ бихъ молилъ разискванията да станатъ въ едно идно заседание, за да се изкажатъ всички групи върху онова, което става, както и да преценимъ политиката на правителството отъ формална и материална страна. Това трѣбва да стане. Ако вие мислите да стане другоаче, то е ваша работа.

Председателствуващъ А. Христовъ: Има думата г. министър-председателъ.

Министър-председател А. Ляпчевъ: Г. г. народни представители! Въ други случаи, при подобни промѣни въ състава на единъ кабинетъ, не се е вършило и това, което върша азъ. Но желаяйки да дамъ винаги възможностъ на народното представителство да се изказва по всички въпроси, счетохъ за дългъ, едновременно съ оповестяването на височайшитѣ укази, да ви направя току-що изказанитѣ изявления.

Обичаятъ навсѣкжде е, па и тѣй му е редътъ, щомъ се прочетатъ известни изявления въ подобни случаи, веднага се пристѣпва къмъ тѣхното дебатирание. Ако нѣкой смѣта да развие критика по разнитѣ отрасли на управлението, на политиката и т. н. на правителството, той е свободенъ всѣкога да внесе своята интерпелация, както много намѣсто каза г. Пастуховъ. Кolkото до туй, кой какво е чулъ, какво сѣ писали вестницитѣ — това за мене нѣма абсолютно никакво значение затуй, защото въпросътъ, който сега се слага по тази декларация, е много ясенъ. Ако нѣкой иска да повдигна дълги дебати — повтарямъ, много умѣстно каза г. Пастуховъ — той ще си направи интерпелацията и ще се върнемъ къмъ нея по всички правила и обряди на нашия парламентаренъ редъ, както казва и правилникътъ.

К. Лулчевъ (с. л) и Х. Баралиевъ (с. л): Защо се чете тогава тази декларация?

К. Пастуховъ (с. л): Азъ нѣма да говоря по сѣщество. Запазвамъ си правото, ако днесъ станатъ разисквания, да говоря и съмъ се записалъ вече. Азъ повдигнахъ въпроса кога да станатъ разискванията. И сега, за единъ моментъ, възразявамъ на г. Ляпчевъ, че азъ чухъ отъ него — не отъ вестницитѣ, а вчера бѣше и, мисля, че и вестницитѣ нѣма да предадатъ погрѣшно думитѣ на г. Ляпчевъ — какво днесъ ще се чете декларацията, а разискванията ще станатъ въ едно идно заседание. Ето защо бѣхъ длъженъ да повдигна този въпросъ.

Министър-председател А. Ляпчевъ: Вчера, когато говорихте съ мене, нѣмаше кабинетъ, нѣмаше указитѣ.

П. Анастасовъ (с. д): Това е то личенъ режимъ.

Председателствуващъ А. Христовъ: (Звъни)

Има думата народниятъ представител г. Александъръ Малиновъ.

А. Малиновъ (д): Азъ искамъ да кажа нѣколко думи по поводъ на онова, което чухме отъ г. министър-председателя: че политиката на новия кабинетъ — а ние имаме новъ кабинетъ, това следва отъ прочетенитѣ укази — щѣла

да бъде дебатирана предъ Събранието най-обстойно, ако Събранието поиска, по специално направенитъ отъ негови членове интерпелации, а, ако то иска да ограничи дебатитъ около станалата промѣна, тѣзи дебати биха могли да се отворятъ тутакси, имайки предъ видъ нашата, а не чуждата практика — по която практика политиката на едно правителство се дебатира по поводъ на интерпелации — да се отложатъ за идното заседание. Това влизаше въ моитъ намѣрения. Но понеже чухъ, че г. Пастуховъ се е билъ записалъ и билъ готовъ да говори, очевидно, ще говоря и азъ.

П. Миновъ (з. в): Ако не се съгласятъ да се отложатъ разискванията.

А. Малиновъ (д): Ако се отворятъ дебати, естествено, ще се запишатъ и други, ще се запиша и азъ. Но мисля, че редовното е тия дебати да станатъ въ следното заседание.

Председателстващъ А. Христовъ: Има думата народниятъ представителъ г. Георги Марковъ.

Г. Марковъ (з. в): Г. г. народни представители! Въпросътъ е много ясенъ. Имаме новъ кабинетъ, както се вижда отъ прочетенитъ укази. Имаме декларацията на новия кабинетъ. Нашата земеделска парламентарна група нѣма да отбѣгне да се изкаже както по така наречения новъ кабинетъ, така и по неговата декларация, която току-що чухме. Ние имаме нашата преценка на положението. Вие знаете, че цѣлиятъ народъ очакваше една промѣна, чрезъ която да се намѣри единъ изходъ отъ положението. (Възражения отъ сговориститъ) Следователно, въпросътъ за новия кабинетъ въ днешния му съставъ, както и декларацията му, която се прочете, заслужаватъ едно обширно обсъждане. Отъ това нѣма да загуби нито новиятъ кабинетъ, нито българското общество, нито болшинството; напротивъ, смѣтамъ, че и Парламентътъ ще спечели, и ще бѣде отъ полза за правилното разрешение на въпроситъ, които ще се дебатиратъ.

Отъ името на нашата парламентарна група азъ моля правителството да се съгласи дебатитъ по декларацията да започнатъ въ следното заседание, ако ще би и утре да е то, за да могатъ всички парламентарни групи да обсъдятъ декларацията и да изразятъ гледището на своитъ групи.

Председателстващъ А. Христовъ: Има думата г. министъръ-председателъ.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Г. г. народни представители! Излишно е да повтарямъ. Въпросътъ е ясенъ. Практиката е известна, нѣма какво да се бавимъ.

Н. Мушановъ (д): Сега ли искате да се дебатира?

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Разбира се, тѣй му е редътъ.

Г. Марковъ (з. в): Но сега чухме декларацията.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Азъ се удивлявамъ, ако не можете сега да говорите по тази декларация, та ще трѣбва три дни да чакаме! Вие имате готови отговоритъ си.

Председателстващъ А. Христовъ: Има думата г. Кръстю Пастуховъ.

К. Пастуховъ (с. д): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Ако азъ повдигнахъ въпроса кога да се разисква по декларацията на правителството, то не бѣ единъ отводъ, за да спечелимъ време. (Сговориститъ излизатъ отъ залата)

Председателстващъ А. Христовъ: Моля, тишина, г-да! Моля и публиката да пази тишина.

Х. Баралиевъ (с. д): (Къмъ болшинството) Умориха се вече! Васъ интересува само кабинета, а не интереситъ на България. Това е срамътъ!

П. Анастасовъ (с. д): (Къмъ сговориститъ) Не само да излизате отъ залата, а да си вървите! (Глъчка)

Председателстващъ А. Христовъ: Моля, тишина!

К. Кънчевъ (д. сг): (Къмъ лѣвицата) Дайте възможностъ на вашия ораторъ да говори.

Председателстващъ А. Христовъ: Безъ пререкания!

К. Пастуховъ (с. д): Г. г. народни представители! Шумътъ, който се вдига, нѣма да ме възпре да изпълня длъжността си като народенъ представителъ.

Т. Г. Влайковъ (д. сг): Ама никой не иска да Ви възпира — слушае Ви съ внимание.

К. Пастуховъ (с. д): Азъ повдигнахъ този въпросъ не за да направя единъ отводъ за спечелване на време, а защото разбрахъ отъ вчерашнитъ изъяснения на г. министъръ-председателя, че въ днешното заседание ще се представи новиятъ кабинетъ, ще прочете своята декларация, а разискванията ще станатъ въ едно отъ следнитъ заседания. За тая целъ се продължи и сесията на Камарата съ една седмица.

Искамъ да отхвърля най-първо упрѣка, че както азъ, така и другитъ, които ще дойдатъ подиръ мене да говорятъ, не сме били готови по въпроситъ, които се поставятъ на разглеждане. Собствено, единъ конкретенъ въпросъ, който да иска обстоятелствено проучване, нѣма поставенъ на разглеждане. Поставени сѣ на разглеждане политиката на правителството и начинитъ на неговото образувание.

Г. г. народни представители! Въ конституцията не е писано, че правителството трѣбва да прочете декларация, шомъ се явява въ новъ съставъ предъ Народното събрание, но това е въ духа на конституцията и на парламентаризма. Въ това отношение първиятъ министъръ изпълни своя дългъ, обаче азъ бихъ искалъ той да изпълни своя дългъ въ всѣко едно отношение, като не се поставя само на една формална база.

Дали отъ гледище на конституцията и на парламентаризма трѣбва да се процедира тѣй, както е процедира въ г. министъръ-председателъ? Отъ прочитането на указитъ № № 3, 4 и 5 става ясно, че нѣмаме работа съ една реконструкция на кабинета, а съ единъ новъ кабинетъ. Малко важи, че излиза изъ сѣщата партия, защото г. Ляпчевъ подава оставката на кабинета; следъ това г. Ляпчевъ е назначенъ за министъръ-председателъ и следъ това вече той образува кабинета, който виждаме тукъ предъ насъ. Кабинетътъ е почти напълно подновенъ. Съ изключение на четирима министри, всички други министри сѣ нови. Значи, има подаване оставка отъ страна на правителство и образуване на едно ново правителство — една министерска криза открита.

Презъ 1928 г. г. Ляпчевъ пакъ бѣ подалъ оставка на кабинета, мотивирана предъ насъ съ това, че той поднася оставката на кабинета, за да даде възможностъ на другия конституционенъ факторъ — на държавния глава — да се съветва съ представителитъ на партиитъ върху положението и следъ това вече да се пристѣпни къмъ образуването на кабинета.

И. п. Янчевъ (з. в): Но тогава само единъ министъръ бѣше подалъ оставка.

Председателстващъ А. Христовъ: Моля, безъ пререкване!

К. Пастуховъ (с. д): Азъ смѣтамъ, г. г. народни представители, че една грѣшка бѣ, дето кризата не се обяви формално предъ Народното събрание, а то продължава да заседава и да разглежда редица законопроекти, когато въ намѣрението на г. министъръ-председателя е било да образува новъ кабинетъ. Азъ смѣтамъ, че се направи втора грѣшка, дето оставката, поднесена на държавния глава, не стана обществено достояние. Трета грѣшка бѣ, дето първиятъ министъръ не посъветва короната, когато избухва кризата, да влѣзе въ контактъ съ представителитъ на парламентарнитъ групи относително положението и възможноститъ за създаване на едно ново правителство. Тѣй, както днесъ разбираме, промѣната е станала по единъ доста свойски и домашенъ начинъ.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Напълно редовенъ и осветенъ отъ нашата практика.

К. Пастуховъ (с. д): Отъ коя практика, азъ бихъ желалъ да зная.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Отъ парламентарната практика.

К. Пастуховъ (с. д): Г. министъръ-председателю! Дълженъ съмъ да възразя още отъ сега, че Вашето държане

по образуването на кабинета не е осветено от никаква парламентарна и конституционна практика. Във всяка парламентарна и конституционна страна, когато има поднесена оставка на кабинета, не може да се пристъпи към образуване на нов кабинет — макар изхождащ от същата група, от която е излизал и първият кабинет, макар във новия кабинет да фигурират и лица, които сж вливали въ стария кабинет; макар, ако искате, новият кабинет да обявява, че ще продължава политиката на стария кабинет — докато оставката на стария кабинет не бъде оповестена и държавният глава или президентът на републиката, по усвоения ред и създадените парламентарни традиции, не влезе въ контакт съ представителитъ на партиятъ, за да изслуша тяхното мнение и следъ това вече да разреши въпроса въ една или друга смисъл. Вие не вършите една реконструкция на кабинета — аз не искамъ да се формализирамъ. Подъ подновяване, реконструкция на кабинета се подразбира замѣстването на едно лице, което, по една или друга причина, е излѣзло отъ кабинета, съ друго лице отъ вашата срѣда. Но Вие не вършите реконструкция ни формално, ни въ сжщността. Вие прибѣгвате до създаване на ново правителство, защото поднасяте оставката на старото правителство и съ единъ указъ тя се приема, а съ другъ указъ получавате мандатъ да съставите ново правителство.

Х. Баралиевъ (с. д): Това сега става известно на народното представителство.

К. Пастуховъ (с. д): За да Ви покажа, че грѣшите, спомнете си какъ процедурате преди 2 години, когато само за единъ министъръ поднесохте оставката на цѣлия кабинетъ.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Тогава имаше конфликтъ.

К. Пастуховъ (с. д): Тогава Вие обявихте на Народното събрание, че кабинетътъ е въ оставка, и дадохте възможност на държавния глава да влезе въ връзки съ представителитъ на партиятъ върху това, какъ трѣбва да се нареди едно ново правителство, и въ резултатъ Вие бѣхте впоследствие натоваренъ да съставите ново правителство. Сега Вие започнахте съ една реконструкция, а завършвате съ поднасяне оставката на цѣлия кабинетъ и съ образуването на едно ново правителство. Искамъ да кажа, че отъ момента, когато поднесохте оставката на цѣлия кабинетъ, по една или друга причина — било защото тъй сте смѣтнали, че трѣбва да постѣпите, било защото нѣкой отъ Вашитъ дотогавашни колеги не сж желали да си поднесатъ оставката и да Ви улеснятъ въ реконструкцията, по която и да било причина, по каквото и да било мотивъ, това не е важно, важното е, че Вие поднесохте оставка на кабинета — отъ този моментъ, когато сте поднесли оставката на кабинета, създава се едно ново положение, и, съобразно конституцията и парламентарнитъ традиции, държавниятъ глава трѣбваше да повика представителятъ на партиятъ, за да се съвѣщава върху положението и изхода отъ него. Вие не можете да ми посочите нито единъ примѣръ, нито въ Франция, нито въ Германия, при най-новитъ промѣни на правителствата тамъ, когато председателътъ на републиката въ такъвъ случай да е постѣпилъ по единъ домашенъ начинъ, игнорирайки представителятъ на партиятъ и поставяйки Парламента предъ свършенъ фактъ. За какъвъ парламентаризъмъ можемъ да говоримъ ние, когато Народното събрание не е зачетено? А то не е зачетено не само затова, че не е оповестена оставката на кабинета, но не е зачетено още и затова, защото представителятъ на това Народно събрание, даже и заседанията да бѣха преустановени, чрезъ своитъ партии не сж получили възможностъ да изкажатъ своето мнение върху положението, върху изхода и върху комбинацията, която би била най-подходяща съ огледъ на преживяванитъ условия. Една управляваща партия може да разполага съ болшинство въ Народното събрание, но тя нѣма монопола да игнорира всички други партии при решаване въпроса за една министерска криза. Тя не може да разреши по единъ домашенъ начинъ въпроситъ, както ги е сложила. Г-да! Вие можете — това е домашенъ въпросъ — да водите прения съ дни и съ седмици за лицата, които трѣбва да влезатъ отъ вашата срѣда въ новото правителство; вие можете да се хванете за гушата относително пропорцията, въ която да бждатъ представени разнитъ племена на Сгoвoра въ новото правителство — дали 3:2, дали 3:3, 3:4 и т. н.; вие можете да спорите кого да извадите и кого да поставите; вие можете да дискутирате каква да бжде платформата на новия кабинетъ, съ която той да излѣзе предъ Народното събрание — това е ваше право, това е ваша

длъжност. Но вие не можете да игнорирате Парламента при сжществуването на една криза.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Каква е кризата, г. Пастуховъ, за която Вие приказвате? Обяснете. Имало ли е криза въ Парламента?

К. Пастуховъ (с. д): Да Ви обясня, щомъ искате. Ако имаше за Васъ криза — каквато въ действителностъ има, щомъ като има подаване оставка на кабинета — . . .

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: А, то не е криза.

К. Пастуховъ (с. д): . . . Вамъ е добре известно, че Парламентътъ не може да заседава, докато трае кризата, . . .

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: То не е криза.

К. Пастуховъ (с. д): . . . че на Парламентътъ трѣбва да се съобщи, че кабинетътъ е въ криза и трѣбваше да бждатъ преустановени заседанията на Народното събрание

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Криза би имало, ако има конфликтъ между мене и Парламента, а Вие не можете да твърдите, че въ случая е така.

К. Пастуховъ (с. д): Може да се лъжа, но азъ чухъ, че Вие прочетохте указъ, въ който се казва, че сте поднесли оставката на кабинета.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Така му е редътъ.

К. Пастуховъ (с. д): Така му е редътъ, но тоя редъ трѣбваше да бжде спазенъ и за Народното събрание.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Спазенъ е.

К. Пастуховъ (с. д): Народното събрание не може да бжде само една фигура; то трѣбва да играе нѣкаква роля, а не да го поставяме предъ свършенъ фактъ, като кажемъ: който не одобрява нашата политика, нека ни критикува нека ни бламира. Народното събрание има това право, но Народното събрание има другото право — това е другата половина отъ неговитъ права — не по-малко важно отъ правото да одобри едно дѣло, което е извършено вече отъ една частъ на Народното събрание. Може би пакъ да се дойдѣше до сжщия резултатъ — това възражение бихте могли да го направите — но ние трѣба да ги упражнимъ. Трѣбва да ни изслушатъ, трѣбва да ни чуятъ, да направимъ обществено достойние онова, което смѣтаме, че сме длъжни да сторимъ въ даденъ моментъ. Ние имаме тая длъжностъ, и това е въ реда на конституцията и на парламентаризма. Трѣбва да се взема предъ видъ и третиятъ факторъ — общественото мнение, безъ което не може да има парламентаренъ и конституционенъ животъ въ една страна. Тия мѣрдованни фактори не се изчерпватъ само съ Камара и съ държавенъ глава, а и съ мнението на обществото, което стои извънъ Камарата и което трѣбва да знае всичко онова, което се върши за негова смѣтка. (Ржкоплѣскания отъ социалдемократитъ) Едно правителство е длъжно да държи смѣтка за всичкитъ фактори, да се вслушва въ тяхъ, да ги има предъ видъ въ своитъ начинания и въ своитъ постѣпки. Моятъ укоръ е, че вие не сте имали предъ видъ нито единъ отъ тия фактори. Вие игнорирахте Народното събрание, освенъ вашата партия, която смѣтате, че представлява болшинството на народа.

Х. Баралиевъ (с. д): Партия, която вчера свикаха на частно събрание въ залата на болшинството и оградиха съ джандари наоколо.

П. Анастасовъ (с. д): Не се събраха даже.

Х. Баралиевъ (с. д): Даже не се събраха.

К. Пастуховъ (с. д): Второ, вие не дадохте възможност на опозицията да влезе въ контактъ съ другия конституционенъ факторъ, който по конституцията — и азъ имамъ тукъ смѣлостта да го кажа — . . .

И. п. Янчевъ (з. в): Кажете го.

К. Пастуховъ (с. д): . . . е длъженъ да пристѣпи къмъ решение на въпроситъ, следъ като изслуша представителятъ на партиятъ, на частитъ отъ Народното събрание

върху положението и върху изхода от него. Въ една конституционна страна, където държавният глава не се смѣта като проводникъ на своята лична воля, на своите разбирания, като носителъ на личенъ режимъ, като разорителъ на всички въпроси, защото той тъй смѣта, че трѣбва да бждатъ решени; въ една парламентарна държава държавниятъ глава, когато има обявена криза, е длъженъ, по духа на конституцията и съгласно парламентарните традиции, да влѣзе въ контактъ съ представителитѣ на разнитѣ течения и следъ това вече да играе оная роль, която му е отредена по конституцията или да се яви оная арбитъръ, какъвто той смѣта, че трѣбва да бжде при решаването на въпроситѣ за едно или друго правителство. Вамъ ще падне грѣхътъ, гдѣто сте избѣгнали и не сте дали възможностъ на държавния глава да влѣзе въ контактъ съ представителитѣ на партиитѣ.

Г. г. народни представители! Дори ако не бихме се формализирали, кой отъ васъ би отреклъ, съ огледъ на днешното тежко положение, че тъкмо когато е дошелъ единъ случай, дори за реконструкцията на кабинета, не би било целесъобразно, полезно да се изпълнѣше тая роль отъ другия конституционенъ факторъ, като влѣзе въ контактъ съ представителитѣ на опозицията? Спрѣхъ се на тая страна, защото я смѣтамъ не само формално, но и по сжществено важна. Защото, колкото е опасно да игнорираме една партия, или общественото мнение, толкова е опасно да вървимъ изъ старитѣ пѣтеки и, мислейки, че не трѣбва да има другъ съставъ правителството, да разрешаваме въпроса тъй, както е угодно на една частъ отъ Народното събрание, формално — болшинството въ Народното събрание.

Г. г. народни представители! По сжщество имамъ да кажа малко думи, поради краткото време, па и не е нужно, защото правителството не излиза съ една конкретна платформа. Г. Ляпчевъ не вѣрва на платформи, азъ се убедихъ въ това.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Азъ не съмъ наричалъ платформитѣ звънчета. Отъ Вашата срѣда ги наричаха звънчета. Азъ, слава Богу, какъвто мога, изпълнявамъ. Това е фактъ. Приказватъ всичко, какъвто могатъ и всичко обещаватъ, г. г. народни представители, а доколко могатъ да го изпълнятъ, смѣтка не държатъ! У мене е обратното.

П. Анастасовъ (с. д): Нали взехте платформата на радикалитѣ?

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Ако ли правителството би имало тъй дълъгъ животъ, шото да може да изпълни всичко, това би било опасно за васъ.

Х. Баралиевъ (с. д): В. „Лжчъ“ носѣше Вашата платформа!

К. Пастуховъ (с. д): Г. г. народни представители! Подиръ войната всички отъ дѣсно и отъ лѣво трѣбва да свикнатъ да излизатъ съ едни по-опредѣлени искания, наречени платформи. То е другъ въпросъ, дали платформитѣ могатъ да се обърнатъ на звънчета отъ страна на тѣзи, които не искатъ да ги изпълняватъ. Но въ всѣки случай, нито едно правителство, въ новото време, на Западъ не се е явило предъ парламента, безъ да излѣзе съ каквато и да било, къса или дълга, програма; една програма не за едно далечно време, но за единъ опредѣленъ срокъ отъ време; една Sofortprogramm, програма на часа, на деня е необходима. Азъ мисля, че времето е такова, че налага не само една формална промѣна, но една промѣна съ огледъ на една нова програма.

Г. г. народни представители! Ако е вѣрно, че следъ разрешаването на репарационния въпросъ ние влизаме въ една нова фаза на вътрешно стопанско и финансово развитие; ако е вѣрно — а това е безспорно — че нашата страна е обхваната отъ една дълбока стопанска криза, незапомнена, която нѣма изгледи въ скоро време да бжде разрешена, азъ питамъ: какво е отношението на едно правителство къмъ всички тѣзи проблеми? Би ли могло да се освободи то съ довода на първия министъръ; „Азъ не излизамъ съ платформи, но което мога, съмъ го правилъ и ще продължавамъ да го върша“? Това не е достатъчно. Не е въпросътъ за Вашата лоялностъ, не е думата за Вашата чистосърдечностъ, за Вашата духовна способностъ да вникнете въ въпроситѣ и да имате воля да ги разрешите. Искате се още да имате едно вѣруу, да имате една програма за осжществяване, и тая програма, тая платформа, тия искания да бждатъ крайгълъниятъ камъкъ на Вашата политика, въ името на тѣхъ да искате довѣрието на Народното събрание, довѣрието и на обществото, което

стои извънъ Народното събрание. Чрезъ тия искания нови, съвременни, отговарящи на нуждитѣ на момента, да сразите дори Вашитѣ противници, да посочите необходимостта имъ и да се наложите на всички. Азъ мисля, че тъй постѣпватъ на Западъ всички кабинети, и по-рано, и сега, и въ Франция, и въ Германия, ако ще би тѣзи кабинети да сж траяли само 24 часа, както бѣше кабинетътъ на Шотанъ, ако ще би тѣзи кабинети да сж се явили единъ видъ второ издание на прѣжния кабинетъ, както бѣше кабинетътъ на Тардийо. Но всички тѣ излѣзоха въ името на една програма. Азъ мисля — и нашата група е на това мнение — и подчертавамъ, че отъ сега занапредъ трѣбва да се открие нова страница, новъ завои въ живота на нашата страна: по-голѣми усилия въ разрешаването на важнитѣ въпроси, финансови, стопански и т. н. Затова сме говорили доста дълго време въ Народното събрание и нѣма нужда коя и да било партия да излиза предъ васъ да развива своитѣ отношения къмъ едни или други въпроси. Това, отъ което има нужда, то е, правителствената партия или правителството, държейки смѣтка на всички тѣзи тежнени въ Парламента, да излѣзе съ една програма предъ Народното събрание и въ името на нея да поиска довѣрието на Парламента. Чрезъ това ние ще разберемъ дали има вътре мощъ духовна, воля за една нова политика, за една нова ориентация. Азъ не виждамъ, г. г. народни представители, това нѣщо да става. Азъ не чуохъ дори въ междупартиционнитѣ разисквания да е станало въпросъ за платформата, около която да се водятъ спороветѣ между едни или други.

П. Анастасовъ (с. д): Спорътъ бѣше за две или три мѣста въ кабинета.

П. Якимовъ (д. сг): Демократическиятъ сговоръ има платформа.

Председателствуващъ А. Христовъ: (Звъни)

К. Пастуховъ (с. д): Азъ съмъ челъ изявления на представители на различни племена отъ правителствената партия; азъ съмъ слушалъ тѣхнитѣ речи, тѣхнитѣ остри критики; азъ съмъ билъ свидетелъ, както и вие, че една частъ отъ народнитѣ представители, принадлежащи къмъ правителствената партия, по най-крупнитѣ въпроси минаха въ опозиция на правителството, както по заема, така и по гласуването преди единъ месецъ дневния редъ за довѣрието на правителството. Азъ чувахъ, че борбата се води за едни радикални промѣни въ политиката на управляващата партия, промѣни, които да засѣгатъ сжщността, т. е. да се отнасятъ до платформата, а не до програмата, заимствуваната отъ Радикалната партия за осжществяване въ началото на идването на властъ и захвърлена въ кюшето нѣкъде.

И. п. Янчевъ (з. в): Сега нѣматъ радикали въ кабинета.

К. Пастуховъ (с. д): Азъ не чувамъ да ставатъ спорове и върху това, че едни лица сж неудобни да се явяватъ носители на политиката на управляващата партия, че тѣ сж изхабени, изтъркани и че трѣбва да минатъ въ почивка и да бждатъ замѣстени съ други, които да дадатъ новъ полетъ на политиката на управляващата партия. Всичко това се е изпарило. Всичкиятъ въпросъ — нѣма нужда да го разправямъ — е сведенъ къмъ една бакалска и срамна смѣтка между различнитѣ правителствени групи, кой по-голѣмъ пай да вземе въ управлението, кой на по-добро мѣсто да се настави въ кабинета, кой да има по-голѣмо значение въ управлението на държавата, тъй както се е постѣпвало по-рано, когато ние говорѣхме, че България е задушена, сподавена и компрометирана отъ управлението. Имаме ли днесъ въ това отношение разлика? Чухме ли тѣзи господа на радикалнитѣ промѣни да предаватъ своитѣ искания и да ги турятъ като *condicio sine qua non* за образуване на едно ново правителство? Нищо подобно! Нищо отъ тѣхнитѣ искания! Всичката работа е сведена до разпредѣление на пляката, до разпредѣление на мандатитѣ, до фаворизиране на едни или други. Въ този тежкен моментъ вие сте жертва на една партизанска борба между племената за надмощие, а не за нови насоки въ политиката на държавата. Но вие не можете да отречете нуждата отъ новъ курсъ въ управлението: въ вашитѣ вестници това личи, въ вашитѣ слова това се чете. Вие само въ името на властта искате да се обедините. И защо да не ми прилича да повдигамъ крайчеца на завесата на една срамна история? Отрицателни страни може да има всѣко едно управление, но вие наведете положителнитѣ страни, за да могатъ тѣ да компенсиратъ отрицателнитѣ.

Г. г. народни представители! Очевидно е, че едно правителство, което не излиза с никакви определени искания, в днешния момент не може да се надява да получи одобрието нито на Парламента, нито пък на обществото. Какво иска днес българското общество — знаете го вие всички, които се движите в неговата срѣда. Българското общество в всички почти негови слоеве, а особено трудещитѣ се, иска една промѣна на досегашното, едно ново нѣщо, което не е било досега, една нова политика, а не продължение на досегашната.

Г. г. народни представители! Ако вие слушате от нас да се говори за социалистическа власт, не го разбирате, че ние държим на една власт, която ще има за задача да осъществи социалистическия строй, да въведе пълнѣ социализмъ. Подъ социалистическа власт се разбира една власт на демокрация в широкия смисъл на думата, на демокрация в стопанство, в политика, в финанси, на управление конституционно и парламентарно, съ зачитане свободитѣ и правата на гражданитѣ, съ вслушване в общественото мнение и в разрешаване на болнитѣ въпроси на държавата и на стопанства.

Г. г. народни представители! Къде има днес държава, в която въпросътъ за финанситѣ и за стопанството да не е крайжгълнитѣ камъкъ на нейната политика? Това е и въ Франция победителка, която се радва на излишеци въ бюджетитѣ и на едно добро благосъстояние; това е и въ Германия, където има борба между партиитѣ въ Райхстага, коя политика да вземе предимство, дали политиката съ центъръ на защита работнически интереси, или политиката съ центъръ на тежните интереси на аграритѣ. И въ зависимост отъ това се мѣнятъ кабинетитѣ. Само у насъ тѣзи въпроси, които тровятъ обществото, които внасятъ разочарование въ разнитѣ обществени слоеве, не съществуватъ за българското правителство. Мислите ли вие, че българскиятъ народъ — азъ най-искрено ви го изповдвамъ — който очаква и блънува за нова власт, ще остане доволенъ, когато научи, че кабинетътъ е промѣненъ, като единъ сж излѣзъл, а вмѣсто тѣхъ сж влѣзъл други? Мисля, че обществото не е очаквало това и нѣма да бѣде задоволено, особено когато не чува нищо да се предприеме като задача за новата политика на правителството.

Азъ мисля, че има още нужда да говоримъ за стопанската криза, че има нужда отъ мѣроприятия за нейното разрешение. Не е тукъ въпросъ да се преодолѣятъ невъзможнитѣ мѣнотии, а въпросъ е да се вложатъ субективнитѣ усилия на партии, на личности, доколкото тѣ сж въ положение да премахнатъ или да смекчатъ, да скъсатъ процеса на тази криза. Въ тази посока сж насочени усилията на всички страни, които сж засегнати по-дълбоко отъ стопанска или финансова криза. Само въ България се мисли, че всичко това е плодъ или на провидението, или на обективни условия, или е плодъ само на безумия, вършени отъ войната насамъ.

Г. г. народни представители! Никой нѣма да отрече, че войната е дала своето и че всѣки кабинетъ се явява много или малко въ ролята на ликвидаторъ на безумията на миналото; никой нѣма да откаже, че има обективни причини, лежащи вънъ отъ обществото, отъ държавата и отъ правителството, но и никой не бива да отказва, че има и причини, които лежатъ въ самитѣ насъ, на които ние сме и трѣбва да бждемъ господари. И това иска българскиятъ народъ отъ представителитѣ си въ Народното събрание — да бждатъ господари на тѣзи причини и да ги отстранятъ, за да намалятъ неговитѣ болки и да направятъ възможно съ по-малко страдания да излѣзе той отъ днешното нещастно положение. Ние имаме грижи, г. г. народни представители. Затова е нужна платформа, защото сме надвесени надъ една страшна пропасть, която засѣга не едно съсловие, но която засѣга трудещитѣ се маси, всички разклонения на нашия стопански животъ, сѣдни много малки изключения. Тая дълбока криза има нужда отъ шиоокъ размахъ, отъ голѣма воля и отъ широка платформа за осъществяване въ едно най-скоро време. И едно правителство, което не може да се наеме съ никаква платформа предъ Народното събрание, което иска да плува по вѣтроветѣ и да се съобразява съ това, което му носи днешниятъ день, безъ да промишлява за утрешния, разбира се, такова едно правителство не е нужно за днешния моментъ. Азъ знамъ, вие сами призавате това, че сте изхабени въ управлението.

Нѣкой отъ сговориститѣ: Приказки.

К. Пастуховъ (с. д): Изхабени сте затова, защото се явявате носители на политика на защита интереситѣ на заможитѣ съсловия, защото въ защитата на тѣзи инте-

реси вие изпускате, наклонни сте да пропуснете, голѣмитѣ интереси на народнитѣ маси, на държавата и на обществото. Обладани отъ чувството да задържите по-дълго властта, вие не виждате какъ стремглаво страната върви изъ едни опасни пѣтеки, отъ които ние сме длъжни да вложимъ усилията си да я върнемъ назадъ. Страната има нужда отъ една нова промѣна, а вие вървите изъ единъ свършено другъ пѣтъ. Вие търсите едно сплотяване на вашитѣ сили, може би за да продължите днитѣ на вашето властвуване, а по-нататъкъ — охотници на властта — да се опитате да произведете нови избори и по този начинъ да се продължи старата власт. (Оживление всрѣдъ сговориститѣ)

Нѣкой отъ сговориститѣ: Ха, сега отгада!

К. Пастуховъ (с. д): Г. г. народни представители! Разбира се, това е въпросъ на политика. Вие мислите така, ние мислимъ другояче. Но ние нѣма да се уморимъ да действуваме въ една посока — да приближимъ по-скоро този часъ за една промѣна.

П. Якимовъ (д. сг): Допитването до народа ще покаже това.

К. Пастуховъ (с. д): Ние не се боимъ отъ допитването до народа. Г. г. народни представители! Даже тогава, когато може би нѣма да има отъ нашата група представители въ Народното събрание, ...

К. Кънчевъ (д. сг): Ще има, ще има.

К. Пастуховъ (с. д): ... въ една епоха на такова широко демократическо и социалистическо развитие, въ едно време, когато свѣтовнитѣ събития се извършватъ подъ знака на демокрацията и на социализма, въ едно време, когато вие всички чувствувате, че българскиятъ социализмъ въ външната политика и за интереситѣ на България е единъ факторъ и ще бжде все повече и повече факторъ, ... (Ржкоплѣскания отъ социалдемократитѣ и Таско Стоилковъ)

Нѣкой отъ сговориститѣ: (Къмъ Таско Стоилковъ) И ти ли ржкоплѣскаш!

Т. Стоилковъ (д. сг): Какво се чудиш? Защитата на г. Пастуховъ лѣтосъ, когато българскиятъ народъ се избиваше на западната ни граница, бѣше най-голѣма. Това е истината.

К. Пастуховъ (с. д): ... ние не се боимъ, че нѣма да бждемъ представени въ Народното събрание. Ние държимъ смѣтка за мѣнотинитѣ, въ които се намираме, но ние знаемъ, г. г. народни представители, че българскиятъ социализмъ, като мораленъ факторъ, е изигралъ грамаднейша роль за съзидането на нова България, която не отговаря на неговата материална сила. Ние знаемъ, че всичко е пропито, и безъ да бждемъ въ Камарата, съ парченца социализмъ и социална политика, демокрация — нови работи, които сж носени отъ насъ отъ младини и ще продължаваме да ги носимъ.

Но, г-да, като повдигате народа за народно допитване, позволете ми да напомнимъ една длъжностъ и на правителството, и на васъ, и на всички насъ — мислите ли вие, че изборитѣ трѣбва да ставатъ по досегашната изборна система — прикрита мажоритарна система, създадена въ минути на увлѣчение, а не съ огледъ на държавнитѣ интереси, за да се намали или да се унищожи свършено броятъ на опозицията отъ Народното събрание?

П. Якимовъ (д. сг): Тя не е наше дѣло; тя е дружба.

К. Пастуховъ (с. д): Мислите ли вие, че въ България, както досега сме вѣровѣли, трѣбва да вървимъ и напредъ — опозицията да нѣма възможностъ да влѣзе въ Народното събрание? Защото не е лесна работа да получишъ 5—6 хиляди гласа въ една околия, щомъ не сте властваща партия и щомъ не прибѣгвате до разни други срѣдства, които могатъ да се смѣтатъ компрометиращи.

Г. г. народни представители! Азъ искамъ още сега въ декларацията на българското правителство да се постави наясно този въпросъ. Ако работитѣ вървятъ нормално, ако вие можете да продължите живота на новото правителство, мандатътъ на Камарата изтича презъ идущия месецъ мартъ.

Нѣкой отъ сговориститѣ: Месецъ май.

К. Пастуховъ (с. д): Май го речете, юлий го кажете. Въ всеки случай единъ належащъ въпросъ е: кой ще произведе изборитъ и по коя система трѣбва да стане тѣхното произвеждане?

П. Якимовъ (д. сг): Сговорѣтъ ще произведе изборитъ.

К. Пастуховъ (с. д): Ние пледираме за възстановяване пропорцията по окръзи. Ние искаме да чуемъ вашата дума, думата на правителството: . . .

И. Хрелопановъ (д. сг): Ще я чуете.

К. Пастуховъ (с. д): . . . ще продължите ли действието на сегашния законъ или възнамѣрявате да създадете нова избирателна система, която да даде възможностъ на опозиционнитъ групи по-лесно да бждатъ представени въ Народноото събрание?

Нѣкой отъ сговориститъ: Тамъ иматъ думата дружбашитъ.

К. Пастуховъ (с. д): Азъ мисля, г. г. народни представители, че който не е робъ само на властнически и на партизански съображения, безъ да има нужда да мѣждрува, съ една дума може да отсѣче, че днешната изборна система е една отживелица, . . .

К. Лулчевъ (с. д): Едно насилие.

К. Пастуховъ (с. д): . . . едно порочно дѣло, едно насилие върху свободната воля на избирателя и, следователно, съ нея трѣбва да се скѣса, за да се даде по-голъма възможностъ и по-голъма справедливостъ при упражняване волята на избирателя въ време на законодателни избори.

Г. г. народни представители! Вървимъ ли напредъ съ новия кабинетъ или той представлява само единъ шагъ? Когато г. Ляпчевъ образува първия си кабинетъ, отъ тази трибуна азъ изказахъ еретичната мисълъ, че ние ценимъ етапитъ въ управлението. Едно правителство, което е решено да скѣса съ диктатурата, съ кървавитъ насилия, трѣбва да трѣгне по пътя на демокрацията, на парламентаризма. Ние правимъ разлика между единъ и другъ, макаръ да излизатъ отъ една и съща партия, макаръ даже народътъ, който гледа на нѣщата изцѣло, да не иска да прави тази разлика. Но ние, опозицията въобще, сме станали толкова внимателни или толкова малко активни, щото въ нѣкои случаи, вмѣсто да нанесемъ ударъ на правителството и да го съборимъ, като порочно, търсимъ нюанситъ между единъ и другъ, задоволяваме се съ тази тънка разлика, която въ нормално време не би трѣбвало да съществува.

Г. г. народни представители! Г. първиятъ министъръ трѣбваше да бжде посредникъ, да изиграе тази роль между вчерашното и утрешното. При излизането отъ режима отъ 1926 г. и при навлизането въ другъ, който ще се прелѣе въ единъ нормаленъ режимъ — къмъ такъвъ нормаленъ режимъ трѣбва да се стремимъ всички, защото той ще бжде изразъ на свободната воля на българския народъ и ще даде демократиченъ обликъ на нашата страна. За съжаление, моитъ впечатления поне сега напоследъкъ сж, че въ това отношение се прави едно ритване назадъ.

Н. Кемилевъ (д. сг): А!

К. Пастуховъ (с. д): Въ това отношение, ако дори се смѣтне, че г. Ляпчевъ е въ съгласие съ държавния глава и по известни съображения трѣбва да се продължи подъ негово шефство едно правителство, докогато дойде времето за една радикална промѣна, т. е. докогато, както се говори, следъ изтичането мандата на Камарата ще се постави нашироко предъ българския народъ и отъ държавния глава въпросътъ не за кърпежъ на една власт, излѣзла отъ досега управляващата партия, но за една нова власт, която да бжде, отъ кого и отъ кои да бжде съставена, азъ мисля, че отъ този въпросъ не може да избѣгне въ едно непродължително време и държавниятъ глава, т. е., че ако Камарата изживѣе своя нормаленъ животъ, ще бжде поставенъ въпросътъ наоткрито, наследството ще се открие и ще дойде голѣмата проблемъ, кои ще съставятъ новата властъ и какъ ще се управлява за единъ новъ периодъ време нашата страна. Ако, г. г. народни представители, се държи на традицитъ на френския парламентъ, камаритъ да си изживѣятъ мандата, като се мѣнятъ правителствата, ако ние спазваме само външната страна на тази традиция, а не сме — вие го

виждате всички — въ положение да съставяме правителства при съществуването на Парламента, да падатъ и да се промѣнятъ кабинетите, голѣмиятъ въпросъ ще дойде вече следъ изтичането на мандата. Той би могълъ и днесъ да се постави. Той се постави и днесъ. И днесъ г. Ляпчевъ има длъжностъ, даже ако умаловажава значението на мѣсата на държавния глава, да влѣзе въ контактъ съ групитъ въ Парламента или съ нѣкои отъ тѣхъ — а не само съ своитъ собствени групи, на които се крепи това правителство — и да опита има ли възможностъ да направи нѣщо по-добро, нѣщо по-голъмо отъ онова, което му е вързано въ кърпа. Защото не е мѣчна работа, колкото и да има съревнования — лични, фракционни и племенни — изъ една и съща партия да образувашъ правителство. Потрудно е да образувашъ правителство съ привлечането на групи, които не се числятъ къмъ правителствената партия, да направишъ опитъ въ това отношение. И ако ние — по принципъ говоря — искаме да спазимъ въ България парламентарнитъ традиции на Франция и въ това отношение да я копираме, не е достатъчно само да се каже, че Камарата нѣма да бжде разтурена, додето изживѣе своя мандатъ, а трѣбва — като не ще се разтурва Камарата и като се знае, че ако Камарата не остарява, то въ четиригодишния ѝ периодъ могатъ да остарѣятъ партиитъ, които образуватъ правителства, да се направи толкова каучукова и подвижна тази Камара, че тя да е въ състояние да дава правителства изъ своята срѣда. Въ това отношение нито г. Ляпчевъ, нито другъ нѣкой прави опитъ, за да може да създаде нѣщо по-хубаво отъ онова, което му е дадено. А времената налагатъ това. То се налага и сега, то ще се наложи и въ едно непродължително време.

Може би за нѣкои отъ васъ тия въпроси да нѣматъ значение, защото тѣ плащатъ голѣмъ данѣкъ на декоративната страна и въ душата си не оценяватъ голѣмото значение на парламентарния механизъмъ и на партиитъ, които има да играятъ роля въ Парламента. Обаче искаме ли ние да напишемъ една нова страница въ живота на нашата страна, желяемъ ли отъ все сърдце да нормализираме положението и да вмѣкнемъ различнитъ групи и обществени настроения въ легални петициа, не е достатъчно да се отвращаме само отъ нелегалнитъ акции; не стигатъ драконовскитъ мѣрки, закони или присѣди срещу нелегалнитъ елементи. Трѣбва да има единъ отливъ въ душата на народа. А тоя отливъ, тоя преломъ, това пресъздаване на българския гражданинъ, въ градъ или село, наша длъжностъ е да го направимъ. И въ това отношение Парламентътъ може да изиграе една по-добра роль, когато всички видятъ, че той не е онова, което е билъ въ личния режимъ — играчка въ ръцетъ на неотговорни фактори или въ ръцетъ на една всесилна властъ, а действително е едно мощно оръжие за борба противъ насилията и за въдворяване на единъ режимъ на свобода и на демокрация.

Азъ бихъ желалъ, г. г. народни представители, и днесъ да бжде подчертано, че вие всички стоите на почвата на законността, на демокрацията, на конституцията, противъ конспирациитъ. Вие, които се обвинявахте въ нелегални акции едни спрямо други; вие, които проповѣдвахте, че конспирацията, заговорътъ може да бжде спасителното разковниче, че Парламентътъ е единъ вехтъ дрипелъ — вие, които сега се обединявате, трѣбва да кажете на българския народъ, че сте обединени на тая база: че нѣма конспиратори, че нѣма хора, нѣма племена, които да се люшкатъ между парламентаризма и диктатурата, между закона и конспирацията.

К. Кънчевъ (д. сг): Не е имало такива и нѣма такива.

К. Пастуховъ (с. д): Г. г. народни представители! Докогато вие ги съчетавате, докогато вие сте въ контактъ съ тѣхъ, вие ги подхранвате навънъ и съ това удушвате слабитъ устои на българската демокрация. Не ми възражайте, че ги нѣмате или че не ги знаете. Вие ги имате. . .

К. Кънчевъ (д. сг): Нѣмаме ги.

К. Пастуховъ (с. д): . . . вие ги знаете, вие се борихте, но накрая, вмѣсто да се разберете на тая база, турихте пепелъ и почнахте да третирате въпроса отъ гледище на 3:3, 3:4, дори нѣкои изкарахте 2½ — половината харизахте на едни, а другата половина дадохте на други, за да може да стане сисгодбата.

К. Кънчевъ (д. сг): Приказки!

К. Пастуховъ (с. д): Ето защо съ право азъ мога да се съмнявамъ въ вътрешния духъ на новия кабинетъ, на

тенденциите, които ще бъдат мърдавини за едни или за други. И във туй отношение ние бихме желали не да има люшкания, не да има точене на жби...

Министър-председател А. Ляпчевъ: Никога не е имало люшкания, г. Пастуховъ. Отначало и досега се върви твърде строго по нашата конституция. Всичко останало е празни приказки.

К. Пастуховъ (с. д): Имало е.

П. Анастасовъ (с. д): Да донесемъ ли да ви четемъ „Прѣпорецъ“ и „Лъжъ“?

Министър-председател А. Ляпчевъ: 9 юний дойде въ името за възстановяване на конституцията, а не за конспирацията и диктатурата, и отъ тогазъ до днесъ се е съблюдавала и все по нея се върви.

К. Пастуховъ (с. д): Азъ не съмъ споменалъ нито една дума за 9 юний. Азъ говоря за следъ 9 юний — за течения, за настроения, за организации, които сж въ и около васъ и които сж плодъ следъ 9 юний.

Министър-председател А. Ляпчевъ: Нѣма такива.

К. Пастуховъ (с. д): Азъ не говоря за 9 юний. Но желая въ туй отношение да има яснота и твърдостъ, че действително всички стоите на базата на конституцията и на Парламента, за да можемъ да вмъкнемъ страната въ единъ нормаленъ пътъ на развитие.

Министър-председател А. Ляпчевъ: Азъ пакъ повтарямъ — че отъ 9 юний насамъ все по този пътъ се върви, върху базата на конституцията.

К. Пастуховъ (с. д): Вие вървите, ама тѣ не вървятъ или оставятъ да вървятъ изъ различни пътища. Вашето лично мнение азъ го зная. Но не е въпросътъ за вашето лично мнение, колкото и да е ценно и отъ значение.

Министър-председател А. Ляпчевъ: Това не е важно; дѣлата сж важни, а тѣ потвърждаватъ, че се върви строго по конституцията.

К. Пастуховъ (с. д): Азъ държа за настроенията и теченията, които съществуватъ въ вашата срѣда. И понеже нашата задача е да се върви напредъ, безъ да се празни завой на дѣсно, и безъ да остава впечатление, че ритваме назадъ, отъ това гледище азъ критикувамъ вашия кабинетъ и вашата политика — че кабинетътъ ви въ това отношение не е сполучливъ, защото при неговото съставяне не се е държало сметка за народните течения, а изключително сж се имали предъ видъ племеннитъ съревнования. Това не можете да отречете — че всичкитъ усилия на едни и на други групи, както и Вашитъ усилия, бѣха насочени да получатъ единъ кабинетъ чрезъ сплотяване на племената, за да имате болшинство въ Народното събрание. Всички други въпроси бѣха оставени на заденъ планъ. Това е, съ други думи, една абдикация отъ една определена политика, само съ каквато трѣбва да се излѣзе предъ Народното събрание.

Ето защо въ заключение азъ не мога да одобря нито начина на образуването на правителството, нито неговата политика, която не намѣри изразъ въ декларацията на правителството, и затова, както и досега, ние ще държимъ едно отрицателно отношение къмъ новия кабинетъ. (Ръкоплъскания отъ социалдемократитѣ)

Председателстващъ А. Христовъ: Има думата народниятъ представителъ г. Александъръ Малиновъ.

А. Малиновъ (д): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Рамкитъ, въ които ще искамъ да сложа, да огранича моя говоръ, ще бъдатъ преднамѣрено малки, тѣсни, затова защото и азъ, па и други, които сж имали случай да говорятъ отъ тая трибуна, сж засѣгали въ своитъ речи всички онѣзи наистина голѣми въпроси, които буди другиятъ, още по-голѣмиятъ въпросъ, който е сложенъ днесъ, ей сега, на разискване. Това е въпросътъ, споредъ моето разбиране, за довършването партийно, царско, парламентарно, народно къмъ управлението на Демократическия сговоръ.

И сега се взе решение Сговорътъ да задържи властта. Кой взема това решение? Ясно е: въ първа линия това е самиятъ Сговоръ и следъ това е царътъ, държавниятъ глава. До тая минута това сж тѣ и само тѣ, които сж го взели. Следъ частъ, другъ, следъ дебатитъ ще има да каже

думата си по това решение Парламентътъ, а следъ него ще дойде редъ да си каже своята тежка дума и общественото мнение. Но за Парламента, следъ извършената реконструкция, въ сжщностъ не съществува дилемата, дали да се одобри взетото решение или да се порицае. Правителствата на Демократическия сговоръ — трѣбва да го признаемъ — не единъ пътъ сж се намирали предъ риска на единъ отрицателенъ вотъ на Народното събрание, предъ вотъ на недоверие, но то е било тогава, когато се е касало до политиката на тия правителства. Но никога, нито единъ пътъ, правителствата на Сговора не сж се излагали на риска да се намѣрятъ предъ единъ отрицателенъ вотъ на Събранието, колчемъ се е касало да се запази властта. И днесъ тоя рискъ е по-малкъ, отколкото когато и да било. Едва преди нѣколко месеца — единъ два или повече, не помня — политиката на кабинета на г. Ляпчевъ получи 11 гласа повече въ сравнение съ гласовѣта на обединената опозиция и на оная частъ отъ правителственото мнозинство, представители на която днесъ сж тукъ, въ тоя кабинетъ.

Министър-председател А. Ляпчевъ: 26 гласа повече.

Н. Мушановъ (д): Безъ министритъ сж по-малко.

Министър-председател А. Ляпчевъ: Ако ще би единъ да е повече, достатъчно е.

Н. Мушановъ (д): Е, тъй е!

Министър-председател А. Ляпчевъ: Въпросътъ е за констатация на истината.

Н. Мушановъ (д): То не е важно.

Министър-председател А. Ляпчевъ: Не е важно, разбира се.

Н. Мушановъ (д): Това е подробностъ.

Министър-председател А. Ляпчевъ: Понеже се споменаватъ цифри, да ги корегираме.

А. Малиновъ (д): И, за да утѣша г. министър-председателя, трѣбва да му кажа, че той е правъ. При тоя вотъ, за който говорихъ, той наистина има мнозинство само отъ 26 гласа. А днесъ — това е същественото, това е, което искахъ да кажа — той ще има едно мнозинство, много по-голѣмо: може би два пъти, може би три пъти по 26 гласа.

Министър-председател А. Ляпчевъ: Толкозъ по-добре

А. Малиновъ (д): Това мнозинство, очевидно, не ще се дължи на нѣкоя по-друга политика отъ онази, по която той получи 26 гласа. „Политиката си остава сжщата“ — съ тия думи започва прочетената правителствена декларация. Той (Сочи министър-председателя) ще има мнозинство по-голѣмо, отколкото е ималъ, затова защото, следъ твърде ловки маневрирования и лавирания, той успѣ да удовлетвори ония, които жадуваха да сподѣлятъ властта съ него, той успѣ да утоли тая жажда да се сподѣли властта. На тоя фактъ ще се дължи онова по-голѣмо мнозинство, на което той разчита.

Г. г. народни представители! Именно поради тоя фактъ ние не бихме могли да дадемъ своето доверие на иначе прѣчтенитъ и уважавани отъ мене колеги на г. Ляпчева, нито на неговия ножъ — по реда си трети, кабинетъ. Това ние не можемъ да сторимъ затова, защото новиятъ кабинетъ е резултатъ на едни съображения, на едни интереси, които нѣматъ нищо общо съ ония други по-голѣми отъ тѣхъ — държавни, обществени — интереси, въ името на които може да се даде доверие.

Г. г. народни представители! До вчера, до днесъ — днесъ се прочетоха указитъ — се води една борба между различнитъ части на правителственото мнозинство, борба, която имаше всичкитъ изгледи на борба идейна, на борба принципна, борба, която се радваше на симпатии. Днесъ тия симпатии ще отпадатъ, тѣхъ ги замѣстятъ разочарованията. Тия разочарования ги имаме сжщо и ние, хората на по-старитъ политически генерации, затова защото и ние заедно съ други се радвахме на ужъ по-голѣмия идеализъмъ на хората на новото време. Азъ мисля, че тъй, както се разреди кризата, се нанесе единъ ударъ на този идеализъмъ. Решението на кризата въ срѣдата на правителственото

мнозинство, всрѣдъ самата партия на Сговора се про-
диктува само и изключително отъ съображения его-
истични. Но въ това нѣма нищо противоестественно. Азъ
бихъ казалъ, че това е въ реда на нѣщата, то е обяснимо,
то дори би могло да бѣде оправдано, защото ако ние,
опозицията, въ нашата политическа борба противъ пра-
вителството изхождаме донѣкъде сѣщо отъ съображения
егоистично-партийни, не можемъ тогава да откажемъ пра-
вото на егоизъмъ и на правителствената партия. Ние се
боримъ да вземемъ властта, която правителството държи,
естествено, правителството, партията му ще се борятъ да
я задържатъ. Това е, казвамъ, толкозъ естествено, толкова
понятно, щото върху него не би трѣбвало не само да се
спори, но дори да се говори.

Но има единъ въпросъ, който се поставя вънъ. Нека
кажемъ кой е той. Правителството се радва на симпатитѣ
на своитѣ политически приятели, на своята партия, която
иска да задържи властта — това е въ реда на нѣщата —
но хората се питатъ: защо то се радва и на голѣмото до-
вѣрие на държавния глава, на константното негово до-
вѣрие.

(Председателското мѣсто се заема отъ подпредседатели
В. Димчевъ)

Този въпросъ азъ ще го прескоча, ще го отмина, за-
щото имамъ всичкото съзнание, че нито е позволено, нито
е умѣстно да бѣде разисквана тукъ, отъ тази трибуна,
политиката на държавния глава. Очевидно, той има та-
кава. Тя не може да бѣде разисквана по тази проста при-
чина, че той е лишенъ отъ възможността било отъ тая
или отъ друга подобна неи политическа трибуна да за-
щити своята политика. Поради високото положение, което
му е отвелъ основниятъ законъ, той е принуденъ да пази
мълчание. Нека си наложимъ и ние — поне азъ ще си на-
ложя сѣщо мълчание. Но това не ме лишава отъ възмож-
ността и длъжността да ви напомня нѣкои факти, които
сѣ затвърдили дълбокото убеждение у мене, че прави-
телствата на Сговора сѣ се радвали до днесъ на пълното
довѣрие на държавния глава, на полуодовѣрието, ако щете,
на собствената си срѣда и на недовѣрието на цѣлия бъл-
гарски народъ. (Ржкоплѣскания отъ лѣвицата. Възра-
жения отъ сговориститѣ)

Д-ръ Т. Кулевъ (д. сг): Вие ли представлявате цѣлия
български народъ!

(Възражения отъ демократитѣ)

К. Кънчевъ (д. сг): Парадоксално!

Д-ръ Т. Кулевъ (д. сг): Цѣлия български народъ! Ка-
жете — една частъ.

Н. Мушановъ (д): Бждете малко по-търпеливи, когато
се говори по такъвъ въпросъ. Защото, ако ние възража-
ваме на рашитѣ министри, нѣма да ви бѣде приятно.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Ако има нѣкой
да се засѣга съ тази логика, то се засѣга именно правото
на българския народъ, засѣга се парламентаризмътъ.

Н. Мушановъ (д): Потърпи малко! Нали ще станешъ
като министъръ-председателъ да отговоришъ на ораторитѣ!
Бжди сега малко по-спокоенъ, както прилича на твоята
възраст. (Възражения отъ сговориститѣ) Азъ ли ще те
уча! Азъ съмъ по-младъ отъ тебе.

Председателствуващъ В. Димчевъ: (Звъни).

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Азъ не споря.

А. Малиновъ (д): Г. г. народни представители! Азъ ви
казахъ, и нека повторя, че това, което казвамъ, ще искамъ
да го потвърдя съ напомняне на факти, защото не
искамъ да бѣда голословенъ.

Презъ нощта на 9 срещу 10 юний 1923 г., нощъ, въ
която — и другъ пътъ съмъ казвалъ, азъ не съмъ го забра-
вилъ — получихъ своята свобода и задържахъ може би
своята глава на плещитѣ си — въ тая нощъ единъ пре-
вратъ повѣри властта ей на тия срѣди (Сочи сговорис-
титѣ), ако не досущъ на сжщитѣ лица. Азъ не съмъ чо-
вѣкътъ, който ще сподѣля подозренията, че държавниятъ
глава има прѣстъ въ преврата. Не. Но той се помири съ
него; той довѣри на правителството, възложи му да апе-
лира къмъ българския народъ за довѣрие; повѣри му
мандата да извърши законодателнитѣ избори. Възложи му
заедно съ това и длъжността да повали развѣлото се
червено знаме по онова време надъ България, да смаже
бунтарството, което бѣше попълвило отъ всички кѣтища

на нашата страна. Съ тази голѣма задача тогавашното
правителство се справи. Но оттогава насамъ — както обича
да се изразява често пѣти органътъ на министъръ-пред-
седателя, „Прѣпорецъ“ подъ моста на не знамъ коя рѣка
изтече много вода.

Н. Мушановъ (д): На р. Тибъръ.

А. Малиновъ (д): Да, на р. Тибъръ. И затова, защото
изтече много вода, днесъ ние сме предъ факта, че това
бунтарство наново надига глава. Незадоволството е го-
лѣмо. То иде не само отъ ония срѣди, които нѣматъ осо-
бени причини да бждатъ доволни отъ сегашния социаленъ
и политически строй; то иде отъ всички съсловия, то иде
отъ всички стопански категории. Недоволството е всеобщо.
Това незадоволство не го отрича и самото правителство.

Както и да било, но следъ като изтече мандатътъ на
XXI-то обикновено Народно събрание, поради този самия
фактъ — de facto и de jure — се сложи въпросътъ, дали
ще трѣбва и за по-нататъкъ да се задържи властта въ
сжщитѣ рѣце или ще трѣбва да се повѣри на други, за
да произведатъ законодателнитѣ избори. Този въпросъ,
така сложенъ, се разреши отъ конституционния факторъ
пакъ въ полза на ония, които държаха въ рѣцетѣ си то-
гава властта; той наново ги дарува съ своето довѣрие.

Н. Кемилевъ (д. сг): Увѣри се, че носятъ добро на на-
рода.

А. Малиновъ (д): Този пътъ се имаше предъ видъ, следъ
консолидирането на вътрешното положение въ страната,
да се даде възможностъ на правителството да консолидира
стопански, финансово страната, да ѝ даде възможностъ и
въ това отношение тя да се съвземе

Но следъ като правителството спечели парламентарното
мнозинство и за XXII-то обикновено Народно събрание,
изникна една криза, сжществуваша почти до днѣшнень
— обикновена за партията, която управлява. Не сѣ важни
причинитѣ, на които се дължи тая криза. Тя избухна и
застави министъръ-председателя да сложи оставката на
кабинета си. Но и следъ като тази оставка бѣше сложена
и следъ като се бѣше трѣгнало по оная конституционно-
парламентаренъ редъ, за който ни говори преди малко
уважаемиятъ г. Пастуховъ, властта на ново биде оставена
въ рѣцетѣ на г. Ляпчевъ, наново управляващата партия
бѣ дарувана съ довѣрието на държавния глава.

Презъ тия последнитѣ дни недоразуменията всрѣдъ
правителственото мнозинство, всрѣдъ управляващата пар-
тия се извършено изостриха. Кризата стана тежка, мѣчно
разрешима, и все пакъ тя се разреши тъй, както конста-
тираме да е тя разрешена.

Тия факти, които азъ напомнямъ, противъ които не
може да се въстава, както не може да се въстава про-
тивъ очевидната истина си иматъ своето значение.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Споредъ както се
освѣтляватъ.

А. Малиновъ (д): Отговаря се: „Е, добре, но друго-яче
не може да бѣде“, защото правителството се радвало на
довѣрието на своето мнозинство въ Парламента. А Парла-
ментътъ — това е една народна еманация; който има
довѣрието на Парламента, той ималъ довѣрието на народа.
За довѣрието на народа, за общественитѣ настроения не
могло да се сжди иначе, освенъ по настроенията, по отно-
шенията, които Парламентътъ ималъ спрямо своето пра-
вителство. Това е една теория, която мѣчно може да се
сподѣля отъ гледна точка, бихъ казалъ, на конституцион-
ната доктрина; още по-мѣчно може да се сподѣля за спе-
циалнитѣ условия, въ които се развива нашиятъ полити-
чески животъ. Нима нѣкой сериозно би спорилъ, че отно-
шението на силитѣ въ нашия Парламентъ се дължи само
на довѣрието народно, но не по-специално, за нашитѣ усло-
вия, и на обстоятелството, кой ще бѣде натоварениятъ да
апелира за таква едно довѣрие? Ние сме малко въ по-
друго положение, отколкото е демократична Франция, от-
колкото е парламентарна Англия. Тамъ, кой произвежда
изборитѣ, е безъ особено значение за изхода, за резултата
отъ законодателнитѣ избори. У насъ това не е така.

Ето защо правителственитѣ мнозинства отразяватъ не
само довѣрието народно, но и довѣрието на самата ко-
рона. Следователно, да сждимъ за настроението народно
само по настроенията, които царуватъ въ Парламента, е
погрѣшно. Азъ бихъ направилъ концесия, че трѣбва да се
държи смѣтка за отношенията, които пази Парламентътъ
спрямо правителството. Но и за това, на свой редъ бихъ
искалъ съответна компенсация — да се държи смѣтка за

онова, което става около Парламента. Всички ние трябва да имаме уши — най-вече ти, които си тук — за министерските места — за онова, което се говори вълка; ти трябва да имаш очи, за да видиш всичко онова, що става, и най-после трябва да имаш, как да кажа, сърдце, разум, да могат да чувствуват болките, нуждите, страданията народни, да се съобразяват с апелите и протестите на хората, с хлопанията, ако щете, на купенците от страна на търговци и индустриалци.

Протестираме не само онзи, които са недоволни от сегашния социален и политически строй — протестираме всички. Следователно във всеки случай съмнително е вие да имате народното доверие. Ето коя беше моята мисъл.

От тая гледна точка и аз съм на мнение като уважаемия колега г. Пастухов, че тоя път, в специалния случай, въ който ние се намираме, една консултация на народа, чрез представителите на неговите, на народа, партии — ти си негови — се налага на държавния глава. Формалното решение на задачата — за това не споря — можеше да бъде същото, каквото е дадено днес неи чрез няколко указа, които се прочетоха. Аз не ще стъпя на онази чисто формална почва, на която стъпи колежата г. Пастухов. Политиката е живот, и всеки политически момент за себе си, при решаване на политическа задача, ще има своята практика.

Н. Кемилев (д. ср): Така и стана.

А. Малинов (д): Държавният глава не консултира партията. Това не се направи, и затова трябва да се съжалява.

Н. Кемилев (д. ср): Въ този момент г. Ляпчев имаше доверие — и свършено!

А. Малинов (д): Г. г. народни представители! Но от сърди заинтересовани се хвърля едно обвинение по адрес на опозицията, казва се: „Какво искате вие; защо претендирате решението на политическата задача, за която е дума, да бъде такова, каквото вие искате; опозицията е дезорганизирана, дезориентирана, без ясни пътища, из които трябва да бъде тласнат държавният кораб, за да може да плува по-спокойно, по-сигурно и да има за него перспективи за едни бръгове, о които той не би се разбил? Вие, опозицията, нямате програма за управление“.

Не съм оторизиран от опозицията, не съм нейн представител, но все мисля, че протестът против едно подобно обвинение, което аз цитувам, е напълно умъстен и добре обоснован. Опозицията — решил съм да бъда, както виждате, откровен, и да засъгам въпроси от разнородно и твърде деликатно естество — ...

Н. Кемилев (д. ср): Защо откровено онзи ден ги изпъди, а сега ги викаш?

А. Малинов (д): ... изпълни своя дълг; ти направи каквото можеш в ония рамки, които ти отвеждат законите на страната; ти обърнаше внимание на когото трябва; ти водеше борба от колоните на своя печат, от тая трибуна, от всички народни трибуни; ти сочеше пътищата за един изход от онази политическа криза, въ която наистина страната се намира. Въ моята пловдивска реч неотдавна бях казал, че мъчно ще можем да минем към едни сериозни мероприятия, към едни реформи, които биха улеснили държавата да се справи и с стопанската, и с финансовата, и с всички други кризи, които си я нагадили, без една нова власт. Само тази нова власт, казах тогава, ще бъде мостът от днешния лош ден към утрешния по-добър ден. Въпросът не е партизански — въпросът е държавен. Вземете тая власт, хвърлете тоя мост — отговарят противниците ни.

Г. г. народни представители! И тук да бъдем наясно и начисто! Властта минава от едни ръце на други, казах аз в Пловдив, по няколко начина, и подчертах — и подчертавам особено тук това, въ Парламента — че ти не си много, за да има човек свободата на избор. Тая власт минава от едни ръце въ други по един нормален, конституционно-парламентарен начин. Правителството, всички други фактори дължат да долавят общественото мнение, общественото настроение, да държат сметка за народната психология и да прекъсват властта от едни ръце въ други, когато това се налага. Въ един от вестниците днес прочетох — приписват думите на министър-председателя — че той бил казал, че въпросът не се касае за психология, а за психоза, че е една болест, за патологията на която не трябва да е държи сметка.

Министър-председател А. Ляпчев: За кое?

А. Малинов (д): За тия настроения, за народна психология, която иска сметката на властта.

Министър-председател А. Ляпчев: За настроението за реконструкция — това съм казал — а не за сметката на властта.

Н. Мушанов (д): И сигурно самичък не можеш да изтъкуваш сега това, което сам си казал. (Смъхъ всрещъ лъвицата)

Н. Кемилев (д. ср): Сега бай Никола ще го изтъкува.

Министър-председател А. Ляпчев: И сега г. Мушанов ще го изтъкува! Мюфтия фетва ще издава, той ще тъкува!

А. Малинов (д): Аз мисля, че този въпрос, който повдигам, надскача рамките на партизанската закачка или на партизанските домогвания. Той има по-сериозно значение — поне въ моите очи — той има държавно значение. Защото мене ми се чини, че това решение на задачата — сметанането на властта с друга, нормалното ѝ минаване от едни ръце въ други, когато това минаване се налага от обективни причини — не, разбира се, от личните домогвания на тогава или на онюва — ще трябва да се има пред вид всичко, защото има и друг един начин за завземането на властта. Бил съм и си оставам решителен противник на този начин на разрешаване политическата криза, въ каквато днес ние се намираме. Ни конспирацията, ни комплотът, за които тук нима да говоря — казва се, че този, че друг ги бил кроил; алузии, които прави тук г. Кръстю Пастухов — нима да създадат онзи условия, въ които тази нещастна страна би могла най-после да се справи с решението на проблемите, които са се сложили пред нея. Не въ конспирацията, не въ комплотите — които историята учи, че въ повечето случаи завършват най-малко с междугражданска война, ако не с революция — ще намърим решението на проблемите, за които споменах. Опозицията, като всяка опозиция навсякъде, желае властта. Това не е съществено, това не е важното.

Министър-председател А. Ляпчев: Доста важно е.

А. Малинов (д): Съществено е, че тая опозиция изпълни своя дълг, че от нея повече от това, което ти до днес е извършила и върши, не може да се иска. Що чакате от нея? Какви още начини, посочени от конституцията и от парламентаризма, за борба тя не е използвала? Що искате от нея? Къде я тласкате? Опозицията ще има наистина да се позанимае с тия въпроси, които очевидно се слагат за разрешение. И тук ще кажа също няколко открити думи.

Положението е следното. Нито една, казах го и другаде, опозиционна партия не е искала и не иска властта за себе си. (Оживление всрещ сговористите) Но, от друга страна, не по-малко е вярно, че всяка една от опозиционните партии иска своя дълг въ бъдещата, въ утрешната власт. Всяка една от тях смета, че утрешната власт само тогава би била оправдана, ако тя би имала участие въ нея. Инак се смета, че въпросът за новата власт не би бил решен правилно.

Г. г. народни представители! Очевидно, тая власт не би могла да бъде споделяна от всички. И онзи, които ратуват сериозно за утрешната власт, са надежди такива, каквито ти ѝ възлагаш, ще трябва да разберат, че тя може да принадлежи на едни или на други, на една комбинация, но не на всички опозиционни партии. Въ това направление ще трябва да се дири решението на задачата.

Казах го другаде, повтарям го и тук; решението на тая задача може да се намъри. Колежата г. Пастухов говори за социалистическа власт. Какво могат да чакат от нея, какво може тя да даде? Аз нима да говоря за властта на социалиста, или на демократа, или на либерала. Аз ще говоря за оная власт, от която страна и народът имат нужда и която опозиция, всички, заедно с правителството, ако щете, заедно с корона, трябва да приготвят за утрешния ден на България. Тия, които чувствуват своите отговорности, едни юридически, други морални, трети исторически, четвърти конституционни — трябва да я приготвят от ония елементи, с които разполага България.

Въпросът не се касае за идеално решение, а за възможно решение. Вървим ли ние там? Вървим ли нито,

за да подготвим решението на задачата въ това направление, за което говоря? Не! Ние живеем от днес за утре. Добре, че замръкнахме добре. А какъ ще се събудим — заслужава ли надъ този въпросъ да се мисли?

Н. Кемилевъ (д. сг): Още по-добре.

А. Малиновъ (д): Това е ориентализъмъ, това е фатализъмъ — това не е конституционализъмъ, нито парламентаризъмъ.

Г. г. народни представители! Това сж то мислитъ, които, използвайки случая, решихъ да изнеса отъ тая трибуна. Но трѣбва да кажа нѣколко думи и за новата политика на правителството и съ това да завърша.

Всѣки единъ, който прави политика въ нашата земя, всѣки единъ общественикъ, който иска да осмисли политическитъ явления, голѣмитъ обществени факти, сигурно се е запитвалъ: какво въ сѣщностъ е продиктувало тая реконструкция? Какви съображения обществени, държавни, наложиха третия кабинетъ на Демократическия сговоръ?

Азъ ви увѣрявамъ, що се касае до менъ, ако тѣ биха ми били дадени, азъ не бихъ се поколебалъ нито една минута да кажа: този кабинетъ има и моето скромно довѣрие.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Азъ, г. Малиновъ, се съмнявамъ въ това.

Н. Мушановъ (д): По себе си сѣдишъ.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Не, по миналото сѣди.

А. Малиновъ (д): При онѣзи фази, презъ които мина кризата, имаше единъ много интересенъ моментъ, който като-че-ли даде указания, че това, което ние виждаме предъ себе си, че тоя кабинетъ не е плодъ нито на амбицията на едни, нито на личнитъ желаниа на други, че е имало по-дълбоки причини, които сж наложили неговото формиране. Когато министъръ-председателъ желаетъ за своя кабинетъ да спечели председателя на Народното събрание — уважаемия г. Цанковъ — и неговитъ другари, билъ го повикалъ — споредъ г. Цанкова — и билъ му казалъ буквално следнитъ думи, които ще ми позволите тукъ да напомнимъ: „Г. Цанковъ — казва г. Ляпчевъ — не мога. Има работи, които не мога да Ви кажа. Оставете времето да направи своето“.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Нищо подобно никога не съмъ казвалъ, а обичамъ да вѣрвамъ, че и г. Цанковъ не е чулъ. (Смѣхъ)

Нѣкой отъ лѣвицата: Това пише в. „Лжчъ“.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Не знамъ какво пише в. „Лжчъ“. Азъ казвамъ, че подобно нѣщо не съмъ казвалъ и подканвамъ г. Цанкова, ако е чулъ, да каже. А, „Лжчъ“ какво казва? Трѣбва ли да държимъ отговоренъ пкъ Малиновъ за това, което „Знаме“ казва? Никога! (Оживление всрѣдъ лѣвицата) Ние съ г. Цанкова сме изпитани стари съмишленици.

Х. Баралиевъ (с. д): Има си хасъ! Само до вчера г. Цанковъ не искаше да бѣде въ единъ кабинетъ съ Васъ.

А. Малиновъ (д): Преди да завърша отпочнатия цитатъ, за да мога да ви дамъ доказателства, че той заслужава вашето внимание, трѣбва да ви кажа, че въ единъ вестникъ чета, какво групата на г. Цанковъ се е събрала и смѣтнала за нужно да излѣзе съ едно комюнике, за да установи истината за причинитъ, по които г. Ляпчевъ бѣше скѣсалъ съ г. Цанкова, за да установи, на страната на кой отъ двамата е истината.

Н. Кемилевъ (д. сг): Истината е една — че днесъ г. Цанковъ и г. Ляпчевъ сж се разбрали и сж рамо до рамо. За-това ви боли.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Не зная това комюнике, не съмъ го челъ. То не засѣга никого въ нищо. Но ето сега г. Цанковъ казва, че никакво комюнике нѣма.

Д-ръ Т. Кулевъ (д. сг): Това сж вестникарски информации

П. Якимовъ (д. сг): Каго нѣма какъ да приказва, нали трѣбва да прочете нѣщо. Я прочете нѣщо отъ веселата страница на в. „Зора“!

А. Малиновъ (д): Тѣй като, очевидно, сте забравили началото на цитата, който направихъ, азъ ще го повтора: (Чете) „Не мога. Има работи, които не мога да Ви кажа. Оставете времето да направи своето. И мене ми тежи управлението, но и азъ трѣбва да намѣря начинъ да сваля това бреме“. При това г. Ляпчевъ вдигналъ раменъ и казалъ: (Чете) „Вие г. Цанковъ, нали разбирате, какво искамъ да кажа?“ Азъ, който познавамъ г. Ляпчева, казвамъ, че това е досущъ негова фраза. (Смѣхъ)

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Мога да заявя, че азъ не се изразявамъ по този начинъ. Голѣма е била фантазията на този редакторъ, който е писалъ тѣзи работи.

Нѣкой отъ сговориститъ: Той е репортеръ.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: И азъ не мога освенъ да бѣда доволенъ, че единъ ораторъ, като г. Малинова, единъ тѣй силенъ човѣкъ, не намѣри други мотиви и аргументи, освенъ да се занимава съ в. „Лжчъ“! (Ржкоплѣскания отъ сговориститъ) За мене това е удоволствие, за веселостъ.

Н. Мушановъ (д): Само че да не Ви опровергае нѣкой отъ колегитъ?

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Азъ заявявамъ това, което зная.

Д-ръ Т. Кулевъ (д. сг): Щомъ г. Малиновъ цитира този цитатъ, нека каже, по кой пунктъ отъ разговоритъ се отнася той, защото и това е много важно. Той се отнася по спора, дали да бѣдатъ трима или двама. Ако г. Ляпчевъ е казалъ тѣзи думи, тѣ се отнасятъ до този въпросъ. Казалъ му: „Не мога да ти кажа всичко — защо не могатъ да бѣдатъ трима“.

Отъ лѣвицата: Значи, казалъ го е. (Ржкоплѣскане)

Д-ръ Т. Кулевъ (д. сг): Не казвамъ, че го е казалъ; но даже да бѣше вѣрно, г. Малиновъ не може да го използва отъ тази трибуна като козъ противъ този кабинетъ.

Н. Кемилевъ (д. сг): Това е панаирджийска реклама.

К. Томовъ (з): Значи, спорило се е за двама или трима, а не за политика на радикални реформи.

Д-ръ Т. Кулевъ (д. сг): И вие въ вашата срѣда постоянно водите спорове. Туй никой не крие.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Политиката е известна и тя ще продължава.

Н. Мушановъ (д): Инцидентътъ е приключенъ.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Една веселостъ повече.

А. Малиновъ (д): Г. г. народни представители! Азъ благодаря на г. Кулева за това, че той има добрината да поправи г. министъръ-председателя.

Д-ръ Т. Кулевъ (д. сг): Не съмъ го поправилъ. Моля Ви се, недейте си игра съ думитъ! Азъ казахъ: даже да бѣше вѣрно, Вие не можете да го използвате като козъ. Така е!

Н. Мушановъ (д): Чакай! Едва отъ вчера си въ опозиция.

Д-ръ Т. Кулевъ (д. сг): Моля да не се извѣртатъ думитъ ми. Азъ трѣбваше да установя, за какво се отнася този пасажъ отъ вестника, който чете г. Малиновъ, ...

Министъръ В. Молловъ: Ако е вѣренъ.

Д-ръ Т. Кулевъ (д. сг): ... защото г. Малиновъ замълча това. И сега азъ казвамъ: даже да бѣше вѣренъ, той не може да го използва като козъ противъ днешния кабинетъ при неговата декларация. Това е то.

Н. Кемилевъ (д. сг): Понеже нѣма други аргументи, ще извѣртаме фактитъ и ще изнасяме приказкитъ на хората!

А. Малиновъ (д): Колкото и да протестира г. Кулевъ противъ моята благодарностъ къмъ него, азъ държа на

нея, и държа още, на своя ред, да го поправа, че този цитат не се отнася до въпроса „три на три“, а разговорът между г. министър-председателя и г. Цанков е бил малко по-сериозен, отколкото е въпросът за аритметика, за партиен паритет.

Министър-председател А. Ляпчев: Г. Малинов! Считам се за длъжен да съпоставя моето мнение за истината спрямо това, което Вие цитирате.

А. Малинов (д): Но аз не съм го процитирал.

Министър-председател А. Ляпчев: Тръбва да се изчерпи въпросът по това, което цитирахте. Не зная, дали Вие вярвате на това, което нкой фантазьор е писал във в. „Лъч“, ...

От лъвицата: А-а-а! (Смѣхъ)

Министър-председател А. Ляпчев: ... но колкото се отнася до мене, трѣбва да кажа: никога не съм водил такива разговори — „Не мога да ви кажа“ — нито съм могъл да слагам и да разглеждам така въпроса. Това е смѣшно и детинско. Това е истината по този въпрос.

П. Анастасов (с. д): От първия ден се разбра какъ ще върви.

А. Малинов (д): Колкото се отнася не до цифри тукъ, както твърди г. Кулевъ, а до политиката, г. министър-председателът е казалъ следното, и ясно го е казалъ: „Да, азъ настоявамъ г. Цанковъ, на твоео сътрудничество“.

Министър-председател А. Ляпчев: Това е вѣрно.

А. Малинов (д): Въпросът е за сътрудничеството на г. Цанкова. Въпросът е за политиката.

Министър-председател А. Ляпчев: Сътрудничеството съм го търсилъ.

К. Лулчев (с. д): Значи, не е билъ въпросът за „три на три“.

А. Малинов (д): Г. г. народни представители! Ако наистина има работи, които не могат да се кажатъ, но работи, които г. Цанковъ, единъ от новитѣ видни наши държавници, може да схване; ако има съображения на вътрешна и външна политика, които налагатъ това сътрудничество, които налагатъ това, а не друго управление; ако това диктуватъ върховнитѣ интереси на нацията, съображения отъ господарственъ характеръ — дайте да го разберемъ всички и вие ще имате довѣрието на всички. Около знамето на България ние ще се обединимъ, но не можемъ да се обединимъ около вашето партийно знаме и да му дадемъ нашето довѣрие. (Ржкоплѣскания отъ демократитѣ)

Г. г. народни представители! Азъ свършвамъ. Но, преди да слѣза отъ трибуната, искамъ да отблъсна укора, който ми направи г. министър-председателътъ, че азъ съмъ могълъ да занимаю Народното събрание съ въпросъ, като тоя, съ който ви занимахъ, и то базирайки се на вестници. Азъ бихъ могълъ, г. г. народни представители и г. министър-председателю, да се позова и на други факти, за да изтъкна голѣмитѣ противоречия отъ принципа на характеръ които сж съществували помежду васъ, които сте се събрали сега.

Н. Кемилевъ (д. сг): И които сж изгладени. Тъкмо за туй се борихме презъ всичкото време — за да отстранимъ противоречията.

А. Малиновъ (д): Азъ бихъ могълъ да ви напомня голѣмитѣ оскръблениа, които сте си размѣнили, ...

Министър-председател А. Ляпчев: Оскръблениа?

А. Малиновъ (д): ... азъ бихъ могълъ да Ви напомня всички престѣпления, въ които сте се обвинявали. (Ржкоплѣскане отъ лъвицата)

Министър-председател А. Ляпчев: Не. — Азъ желая, г. Малиновъ, да ги кажете. Моята дейность — словесна, и писмена и съ дѣла — е налице, и азъ Ви моля, и Вие сте длъжни да кажете въ какви престѣпления сме

се обвинявали. Подмѣтания да нѣма, защото сж недостойни за всички насъ. Кажете ги! (Глъчка)

М. Бечевъ (д): Григоръ Василевъ да каже, той знае.

А. Малиновъ (д): Ако Вие не бѣхте ме апострофирали на всѣка една фраза, ако Вие бѣхте дочакали да довърша мисълта си, мисля, че бихте били по-спокоенъ.

Министър-председател А. Ляпчев: Азъ съмъ длъженъ, когато се хвърлятъ обвинения, че имамъ такива и такива приказки, и не се казватъ, да поискамъ да се кажатъ.

А. Малиновъ (д): Г. Ляпчевъ! Вие ме принуждавате да стѣпвамъ на една дѣска, на която нѣмамъ обичай да стѣпвамъ. Азъ лично не съмъ Ви обвинявалъ, ...

Министър-председател А. Ляпчев: Тогазъ?

А. Малиновъ (д): ... нито Вашиятъ другаръ г. Цанковъ.

Министър-председател А. Ляпчев: Тогазъ?

А. Малиновъ (д): Азъ направихъ алузия на ония оскръблениа и престѣпления, които Вие сте си нанасяли и единъ на други приписвали.

Министър-председател А. Ляпчев: Азъ? Не — тъкмо обратното.

А. Малиновъ (д): Имамъ предъ видъ вашитѣ хора.

Министър-председател А. Ляпчев: Хора!

А. Малиновъ (д): Нека тѣ да Ви ги напомнятъ, недейте иска отъ мене това!

Министър-председател А. Ляпчев: Това е праздна приказка.

А. Малиновъ (д): Помолете министъръ Григоръ Василевъ и министъръ Цанковъ да Ви ги кажатъ (Бурни ржкоплѣскания отъ лъвицата)

Н. Кемилевъ (д. сг): На коя държавна мисълъ ржкоплѣскате? Това може да го говори на село единъ агитаторъ, а не единъ Малиновъ. Азъ чакахъ отъ него той да препорѣча формули, пътъ да посочи.

К. Николовъ (д. сг): Ами Вие, г. Малиновъ, не се ли сдружихте съ тия, които Ви бръснаха брадитѣ? Ние поне брадитѣ не сме си бръснали единъ на други!

Н. Кемилевъ (д. сг): Ние сме свикнали да чуваме всѣкога г. Малиновъ да излиза съ голѣми формули за управление. (Възражения отъ демократитѣ) Тогава, азъ мога да мина на сжщата тема за Вашата партия и да Ви посоча какво казва Мушановъ за Гиргиновъ и Гиргиновъ за Мушановъ. Това ли е политика на държавникъ, това ли сж голѣмитѣ формули, които даватъ на този народъ? Намъ е скръбно да виждаме г. Малинова въ такава жалка роля. (Възражения отъ демократитѣ)

Д-ръ Н. Чирпанлиевъ (д. сг): По-достойна тема трѣбва да намѣри г. Малиновъ. Това е недостойно за него. (Къмъ Борисъ Павловъ, който се смѣе) Това е тема за тебе.

Б. Ецовъ (д): Вие не можете да се произнасяте за достоинството на г. Малиновъ. То е право на българския народъ, не е Ваше.

А. Малиновъ (д): Г. г. народни представители! Азъ съмъ старъ парламентаристъ и имамъ доста дълга обществена деятельность, за да не се динѣ гордѣя, когато ме правятъ голѣмъ държавникъ, нито да скръбъ, когато сжщитѣ лица, споредъ говора, ме правятъ малък човѣкъ. Цената на комплимента и цената на оскръблението въ борбитѣ азъ зная, както зная цената на онѣзи взаимни оскръблениа, на онѣзи взаимни обвинения въ престѣпления, за които говорихъ. Не съмъ азъ, който съмъ ги кредитиралъ. Но азъ съмъ човѣкътъ, който казва на министър-председателя: недейте иска отъ менъ, Вие, който ме апострофирате не като министър-председателъ, но като политически противникъ, като заинтересованъ въ решението на кризата човѣкъ, недейте ме тласка да тръгна изъ Вашия пътъ.

Тръгналъ изъ него, не съмъ азъ, който ще загубя — азъ ще ви поставя въ мъчно положение.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Да ме поставите въ всички мъчни положения, въ които можете да ме поставите — това е Ваше право, а може би и дългъ.

А. Малиновъ (д): Въ вашитъ разправии, когато съмъ ималъ думата, не съмъ навлизалъ. И днесъ въ него не бихъ нагазилъ, ако не бихъ билъ апострофиранъ, преди да бѣда изчаканъ, като какви изводи искамъ да направя отъ ония факти печални и скръбни, които цитувамъ и който характеризуватъ нашата действителностъ. Тая действителностъ не може никога да насърди. Тя не ни отваря блѣстящи перспективи, за да бѣдемъ всички спокойни.

Н. Кемилевъ (д. сг): Да си вземе бележка и в. „Знаме“.

А. Малиновъ (д): Единъ день, пакъ при мой говоръ, ми се каза, че съмъ билъ много песимистъ. Отговорихъ тогава и повтарямъ: при всичко, че нашата действителностъ е тѣжна, все пакъ си оставамъ човѣкъ, всрѣдъ другитъ като менъ, които вѣрватъ въ бѣдещето на България, които вѣрватъ, че освенъ грижи за насъ самитъ, за нашитъ партии, ние ще проявимъ такива и за нея. Ние имаме да разрешаваме задачи трудни, задачи сложни, безъ решението на които, азъ, който наблюдавамъ отъ малко-малко това, що става въ нашата земя, не мога така между другото да не констатирамъ единъ фактъ — фактътъ на дълбокото обезвѣряване на българския народъ въ всички институции на държавата. Вие работите за единение партийно. Нека поработимъ за единие между държава, народъ и всички наши конституционни учреждения. Това е то политическата задача за решение, която е не по-малко важна, не по-малко спешна отъ другитъ, отъ другъ характеръ, каквито сѣмъ задачитъ стопански, финансови и т. н. Зашто, г. г. народни представители, партиитъ, каквито и да сѣм, трѣбва да бѣдатъ надежда и на конституционнитъ фактори, които, каквито и да сѣм тѣ, сѣмъ призовани да иматъ грижата за днешния и утешенъ день на българския народъ. Самиятъ народъ трѣбва да възложи своитъ надежди на партиитъ си, лоши или добри, каквито сѣм: все пакъ тѣ сѣмъ по-добри отколкото други едни организации, които се създаватъ. Може би да грѣша — бихъ желалъ да бѣда поправенъ — но азъ не мога да не осъдя това, което виждамъ.

Всрѣдъ народното обезвѣряване, всрѣдъ незадоволството, което, споредъ менъ, е всеобщо, частъ отъ нашия народъ, отъ неговата младежъ, дори отъ неговата интелигенция почва да се люшка; люшка се, лири ориентация. Едни казватъ: „На лѣво! Само тамъ, ако отидете, ще се решатъ всички проблеми по единъ задоволителенъ за България начинъ“. Други отговарятъ: „Не, на дѣсно! Това е черниятъ пѣтъ, това е черната риза, която ще има да се справи съ всички онѣзи недостатѣци, които ние тукъ велегласно и единогласно констатираме“.

Вие, управници, говорите за програми, говорите, че такава била липсвала на оппозицията. Знаете ли, г. г. народни представители, какво почнахъ да мисля? Че българскиятъ народъ е престаналъ, е изгубилъ възможността да различава, да разпознава политическитъ ни партии, политическитъ ни хора, българскитъ държавници по тѣхнитъ програми. Зашто — казахъ го другаде — като почнете отъ неотдавнашната програма на широкитъ социалисти, програма-платфорна, обнародвана преди нѣколко седмици, минете презъ всички други платформи и свършите съ тази, която ви прочете г. Ляпчевъ и която се подложи на критика отъ г. Пастуховъ — всички ако не сѣмъ тождествени, то много едни на други си приличатъ.

К. Николовъ (д. сг): Значи — добре сме. Какво по-хубаво отъ това!

А. Малиновъ (д): Не съмъ отричалъ значението на програмитъ. Безъ тѣхъ е невъзможно едно управление, тѣ сѣмъ нуждни. Но едно е още нужно на този народъ: програмитъ да не бѣдатъ само громки и звучни фрази, обещания, но да бѣдатъ дѣла. Дѣлата — споредъ хората. И хора сѣмъ нуждни на тази земя. Програми, които рѣзко различаватъ една отъ друга политическитъ организации, сѣмъ програми, които ние тукъ всички не можемъ да приемемъ, изключая двама-трима въ този Парламентъ. Това е програмата на болшевизма, програма, която се изпълнява въ държавата на единъ великъ народъ, програма на рушението, . . .

Х. Стояновъ (д. сг): Ето му и дѣлото, г. Малиновъ. (Сочи всички министри).

А. Малиновъ (д): . . . програма, която има една втора частъ на строителство. Тѣ твърдятъ, че сѣмъ го отпочнали. Какви резултати ще даде, не зная. Но предъ онѣзи разваляни, предъ които се е намѣрилъ вече единъ великъ народъ, не бихъ желалъ да се намѣри България. Ето една програма, която се отличава отъ всички други.

Има и друга една, която е ясна и рѣзко се различава отъ нашитъ. Това е програмата на ония, казвамъ, които сѣмъ тръгнали изъ черния пѣтъ, пѣтя на реакцията. Тѣ казватъ: „Ни парламентъ, ни конституция, ни демокрация; България има нужда само отъ силна рѣжа, има нужда отъ боздуганъ“. Ето ви програми ясни и нови. Азъ не бихъ желалъ българскиятъ народъ да трѣгне следъ тѣхъ. Нищо отъ това, че програмитъ ни се доближили едни до други. Тѣ трѣбва да ни доближатъ въ усилията да бѣдемъ еднакво полезни на България. Тогава никой нѣма да загуби. Лошо е, когато се измислюватъ програми, издигатъ се знамена, за да се лѣжатъ само тонковци.

Н. Кемилевъ (д. сг): Както вие правите.

А. Малиновъ (д): Не въ голѣмитъ програми, не въ широкитъ обещания, а въ готовността на държавника, на общественика, да превърне думитъ си и обещанията си въ дѣла, е разковничето, което е нужно на българския народъ.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Азъ вѣрвамъ, че вие не се съмнявате въ моята дейностъ. Азъ давамъ само тогазъ обещания, когато съмъ готовъ да ги изпълня.

Н. Мушановъ и други отъ оппозицията: Брей! (Смѣхъ)

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Да! Азъ зная способността, даже виртуозността на г. Малинова да дава формули, зная и моята неспособностъ да давамъ хубави изрази. Азъ едно имамъ: колкото мога, да давамъ дѣла. (Рѣжкоплѣскания отъ сговориститъ. Оживление).

А. Малиновъ (д): Г. Ляпчевъ! Мой стари приятелю! Азъ слизамъ отъ трибуната. На вашитъ думи — че вие това, що говорите, правите, че вие сте човѣкъ на дѣлата, че вие сте човѣкъ на добре изпълнения дългъ спрямо българския народъ — Ви рѣжкоплѣскаха тукъ отъ дѣсницата Вашитъ приятели. Поможите се, ако можете, да Ви стане приятелъ народътъ, та той да Ви рѣжкоплѣска. (Рѣжкоплѣскания отъ лѣвицата).

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Народътъ намъ е приятелъ. (Глъчка) И вие приемате дружбаши да ви рѣжкоплѣска!

Нѣкой отъ сговориститъ: Той е рапортъоръ!

Нѣкой отъ сговориститъ: (Къмъ А. Малиновъ) „Бръснаритъ“ Ви рѣжкоплѣска!

Председателствуващъ В. Димчевъ: Има думата народниятъ представителъ г. Боянъ Смиловъ. (Голѣмъ брой народни представители отъ мнозинството започватъ да напускатъ залата).

Б. Смиловъ (нац. л): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители, така както е разрешенъ въпросътъ . . . (Шумъ)

Н. Мушановъ (д): Г. председателю! Въдворете малко тишина. Поне новото правителство нали ще ни даде редъ!

Министъръ В. Молловъ: Ама тукъ не правителството ще прави това а председателството.

Председателствуващъ В. Димчевъ: (Звъни) Моля, тишина, г-да!

Б. Смиловъ (нац. л): Г. г. народни представители! Така, както се реши кабинетната криза, се внесе една голѣма изненада, не толкова поради резултата, колкото поради начинитъ, по които тя се разреши.

Отъ указитъ, които г. министъръ-председателътъ прочете, за пръвъ пѣтъ става ясно, че е нѣмало оставка на единъ, двама трима министри, но е имало оставка на цѣлия кабинетъ и заради това нѣмаме реконструкция, както се

приказваше и се желаше преди известно време, но една раг ехелансе пълна политическа криза. Ние сега се запитваме: кое накара министрите от довчерашния кабинет да подадат своята оставка? Ако оставката е подадена поради туй, че не желаят да бъдат министри, поради умора; ако оставката е подадена поради туй, че нѣкои от министрите не сѣ намѣрили одобрение на своята политика въ своя ресорть; ако оставката е дадена поради това, че известни министри не сѣ съгласни съ общата политика на правителството, въ такъв случай може да има реконструкция, споредъ значението на тази дума — т. е., министър-председателят да отиде въ двореца при държавния глава и да занеся едно чисто и просто механическо смѣняване на нѣкои министри, подали своята оставка по причинитѣ, които изброихъ, съ други. Въ дадения случай ние нѣмаме тия три причини, които могат да обусловятъ министерската реконструкция: защото нѣмаме министър, на когото да е изказано недовѣрие отъ Камарата по нѣкой законопроектъ, защото нѣмаме министър доброволно по своя инициатива да е подалъ своята оставка и защото нѣмаме министър да е подалъ оставка съ мотивировка, че не е съгласенъ съ общата политика на правителството.

Министър-председател А. Ляпчевъ: Азъ ще обясня много добре кой има тази практика да чака оставки отъ министрите — който се бои, че като подаде своята оставка може да му кажатъ: „Върви си“. Азъ съмъ старъ и ще ви разкажа нашето кабинетно управление какъ налага да се действува. И точно така действуваме.

Б. Смиловъ (нац. л): Отъ гледище на конституцията и на парламентарната практика Вие не сте правъ, г. министър-председателю, защото — пакъ Ви повтарямъ — реконструкция може да има само когато единъ, двама, трима министри сѣ подали оставка.

Министър-председател А. Ляпчевъ: А когато подадатъ оставка четирма, не може!

Б. Смиловъ (нац. л): Може, когато подадатъ оставка и четирма, но да не бъдатъ повече отъ половината министри.

Д-ръ Т. Кулевъ (д. сг): По коя конституционна теория?

Б. Смиловъ (нац. л): И то — пакъ повтарямъ — когато сѣ си подали оставката било доброволно, било защото сѣ бити въ Камарата, било защото не сѣ съгласни съ общата политика на кабинета. Но отъ указитѣ, които тукъ се прочетоха, се вижда, че не нѣкои министри сѣ си подали оставкитѣ, но всички министри. Следователно, ние сме се намирали вчера при подаването на тази оставка въ пълна политическа криза, въ кабинетна криза.

И сега се явява въпросътъ: ако действително цѣлиятъ предишенъ кабинетъ на г. Ляпчевъ е билъ въ оставка, какъ е могло той да бъде замѣненъ съ този кабинетъ, който се явява сега да иска довѣрието на Парламента, безъ да се изпълни парламентарното изискване, да има единъ контактъ между държавния глава и политическитѣ партии у насъ? И, ако действително вчера цѣлиятъ кабинетъ е билъ въ оставка, азъ считамъ, че пръвъ дългъ бѣше на министър-председателя да посъветва държавния глава да дойде въ непосредственъ контактъ съ политическитѣ партии и, следъ като дойде въ контактъ, да възложи нѣкому — може би пакъ на него — образуването на новъ кабинетъ.

Но, г. г. народни представители, слага се единъ въпросъ: кои причини наложили излизането въ оставка на всички министри отъ довчерашния кабинетъ и замѣняването имъ съ министрите отъ сегашния кабинетъ? Смѣната на кабинета бѣше една политическа нужда, една нужда една необходимостъ, която усѣщаше цѣлиятъ български народъ и, следователно, не може да се скриятъ истинскитѣ причини за нея и тя да мине като единъ домашенъ въпросъ, когато тя е единъ голѣмъ раг ехелансе политически въпросъ. Една реконструкция се движи по тѣснитѣ и малки рамки, засѣгащи отдѣлния министъръ, но смѣната на цѣлтъ единъ кабинетъ засѣга общата политика на този кабинетъ и причинитѣ на тази смѣна трѣбваше да бъдатъ известни на българското общество, на българския народъ. Знаемъ ли ние защо именно, по какви причини г. Ляпчевъ, заедно съ всичкитѣ свои довчерашни министри, сѣ сложили оставката си? Защо е дадена оставката на цѣлия кабинетъ? Това нѣщо за насъ е неясно, за насъ е скрито. И въ отговоръ на този голѣмъ въпросъ ние сме изправени

предъ единъ новъ кабинетъ, съставенъ по чисто домашенъ начинъ, безъ да се изпълнятъ исканията на парламентарно-конституционния режимъ. И ние считаме, че този начинъ на разрешаване тази криза не само създава опасенъ прецедентъ въ нашето парламентарно развитие, но съ него вие слагате опасно начало за подбиване въ съзнанието на българския народъ стойността, необходимостта и цената на нашия парламентаренъ режимъ.

Сега, г. г. народни представители, погледнете туй зрелище, което се извърши въ последнитѣ дни. Това, което е новъ кабинетъ, въ името на що стана, въ името на каква политика, въ името на какви политически причини? Отговоръ на тѣзи въпроси ние не можемъ да намѣримъ. И онова, отъ което ние сме поразени, то е, че новиятъ кабинетъ въ този си съставъ не може да ни вдѣхне надеждата и вѣрбата, че тази страна не ще бъде увредена и застрашена още повече, отколкото въ настоящия моментъ.

Г. г. народни представители! Азъ не ще взема цитати отъ в. „Личъ“, защото съмъ сигуренъ, че г. министър-председателят, ако въ този моментъ бѣше тукъ, ще обвини и мене, или, най-малко, не ще отдаде каквато и да е сериозност на такива цитати, като каже, че тамъ има неотговорни редактори, които пишатъ нашироко, азъ ще взема факти отъ самия Парламентъ. Ами че по цѣлата стопанска, икономическа и финансова политика на довчерашния кабинетъ на министър Ляпчевъ най-непримирима опозиционна борба се водѣше отъ групата на г. Цанковъ. Ами — това е първиятъ случай, който имаме въ нашия парламентаренъ животъ — не бѣше ли г. Цанковъ, който слѣзе отъ председателския столъ, за да се противопостави открито срещу стопанската политика на правителството, като гласува противъ, преди единъ или два месеца, когато чрезъ една интерпелация тукъ се предизвикаха да се изкажатъ всички парламентарни групи по стопанската криза и по стопанското положение на страната? Не бѣше ли сѣщо групата на г. Цанковъ, която поведе една опозиционна борба и която чрезъ речта на своя тогавашенъ членъ, а сега министъръ на търговията, промишлеността и труда, г. Мишайковъ, дойде да подчертае своето пълно несъгласие съ стопанската политика, която води кабинетътъ на Ляпчевъ въ довчерашния си съставъ? И сега ние се намираме предъ следната картина: носителитѣ, борцитѣ на тѣзи две политики въ Парламента, на тѣзи две концепции, на тѣзи две разбирания, диаметрално противоположни образуватъ единъ и сѣщъ кабинетъ, безъ народното представителство, безъ българскиятъ народъ да знае, коя политика ще бъде провеждана занапредъ въ управлението на държавата.

Г. г. народни представители, смѣната на кабинета се налагаше отъ вътрешни и външни политически и стопански причини, но при този начинъ на съставяне новия кабинетъ, позволете ми да кажа, че кабинетътъ не се реконструира по тѣзи причини. Отъ неговия съставъ ние идваме до заключението, че той се реконструира, само за да се удовлетворятъ лични домогвания и да се дадатъ министерски мѣста на известни депутати отъ Демократическия съговоръ. Защото за мене е непонятно да виждаме тукъ, въ Парламента, да се води най-сериозна борба противъ определена стопанска политика, да се даватъ изявления въ момента на кризата: „Ние никой пътъ не можемъ да се съгласимъ съ съставянето на такъвъ единъ кабинетъ, освенъ ако се приеме нашата общополитическа и стопанска програма“ — програма, която е диаметрално противоположна на тази, която кабинетътъ следва — а, отъ друга страна, безъ това нѣщо да се наложи, борцитѣ и изразителитѣ на тази концепция да влизатъ въ състава на кабинета. И сега азъ питамъ г. Мишайкова: г. Мишайковъ! Каква политика ще следватъ занапредъ — тази ли на строгитѣ решителни реформи, въ името на която Вие тукъ отъ трибуната се обявихте противъ правителството? Питамъ г. Данаиловъ: г. Данаиловъ! Въ името на каква политика Вие сте членъ на настоящия кабинетъ? Г. Цанковъ! Вие. . .

Министър Д. Мишайковъ: Г. Смиловъ! Азъ имамъ дължението предъ България и предъ Парламента да държа смѣтка за онова, което съмъ говорилъ тукъ, и моето стремление ще бъде, да мога да прокарамъ колкото е възможно по-голѣма частъ отъ онова, което е възможно да се направи. Вие знаете много добре, че всичко не може да се реализира въ единъ определенъ моментъ, но ще има стремление да се направятъ онѣзи решителни реформи, които сѣ необходими за нашата страна и за които е употребена специална фраза въ декларацията на нашия министър-председател, където той прави алюзия за преоценка на нашето стопанско положение и, въ връзка съ тази

преоценка, за ония реформи, които предстоят да се направят. (Ръкоплъскания отъ сговориститъ)

Д-ръ Н. Думановъ (нац. л): Г. професоре! Ние помнимъ декларацията Ваша и на вашата група, че не можете да дадете съгласието си да участвувате въ единъ кабинетъ съ г. Ляпчевъ. Помнимъ още, че Вие не одобрявахте тая политика. И сега още въ нашитъ уши пишатъ тия думи, а вие се нареждате да продължавате политиката, която осждахте! За това дължите да кажете на този Парламентъ, какъ примирихте гледищата си въ този моментъ? Или се спогодихте само за да си подълите мѣстата, на които се настанихте?!

Министъръ Д. Мишайковъ: Ще имате възможност да чуете.

Д-ръ Н. Думановъ (нац. л): Защото, при спороветъ напоследъкъ около една интерпелация, г. Данаиловъ поиска думата и се запъти къмъ трибуната, за да каже, че не одобрява тази политика, но това не му попрѣчи пакъ да седне на този столъ (Сочи министерската маса)

Министъръ Д. Мишайковъ: Ще имате време да видите дѣлата ни и да ни критикувате за онова, което не сме направили.

Б. Смиловъ (нац. л): Г. г. народни представители! Азъ не се съмнявамъ въ добритъ намѣрения на г. министра на търговията. Азъ не се съмнявамъ, г. министре, че Вие действително се въодушевявате отъ желанието да направите нѣщо добро за тази страна. Но азъ не слагамъ въпроса отъ гледище на Вашитъ желания, а го разглеждамъ отъ принципиално гледище — отъ гледището на онова, което се е вършило преди да стане реконструкцията. Вие знаете много добре, че дотамъ се даже отиде, че групата на г. Цанковъ бѣ съгласна да даде представителъ, но само ако това правителство усвои опредѣлената, изказаната и подчертаната отъ васъ обща политическа програма, по която ще трѣбва да се насочатъ мѣроприятията на управление. И сега азъ питамъ: г-да, когато тукъ въ Парламента станаха такива ясни, принципиални разграничения на две противоположни, крайно противоположни политики — политиката на г. Ляпчевъ и политиката на г. Цанковъ — по силата на що се съединихте, за да бждете въ настоящия кабинетъ? По силата на политика бждеща? Не,...

К. Николовъ (д. сг): По силата на това, да бждатъ полезни на България.

Б. Смиловъ (нац. л): ... защото, въ първата точка отъ декларацията на г. министъръ-председателя се казва, че политиката на кабинета ще бжде сѣщата, каквато е следвана досега.

Г. Юртовъ (нац. л): „България надъ всичко“!

Б. Смиловъ (нац. л): Ето защо, г. г. народни представители, колкото и да се мжчи правителството чрезъ своята декларация да даде видъ, че този новъ кабинетъ е кабинетъ, който за въ бждеще ще следва една друга политика; че тази промѣна, която настана, е продиктувана отъ чисто политически причини — това е неистина; истината е, че той се създаде, за да се удовлетворятъ лични амбиции, а не да се проведе една нова политика, което днесъ очаква цѣлиятъ български народъ.

И, за да завърша, считамъ, че е единъ голѣмъ ударъ на парламентарното управление у насъ, дето, следъ като се е подала оставката на цѣлия кабинетъ, не е дадено възможностъ на държавния глава да влѣзе въ непосредственъ контактъ съ политическитъ партии, за да може да опредѣли онова обществено мнение, за което тукъ преди малко се каза. Поддържа се, споредъ менъ една много овехтѣла теория, че, тъй като народнитъ представители сѣ най-главнитъ пружини на общественото мнение въ страната, то единъ пътъ народнитъ представители избрани, то се знае, казва се, че до изтичането на тѣхния мандатъ, тѣ сѣ върнитъ, точнитъ изразители на това обществено мнение и, следователно, каквото това мнозинство посочи въ този Парламентъ, това е и волята и желанието на българския народъ!

Г-да! Азъ не се съгласявамъ съ подобна теза, защото, върно е, че народното представителство е главната пружина на общественото мнение, но върно е сѣщо така, че публичното, народното мнение е отдѣлно и независимо отъ мандата, който се дава за единъ опредѣленъ срокъ; то може да се промѣни и то трѣбва, следователно, отъ време

на време да се консултира и по този начинъ да се намѣри правилния изразъ, правилното желание на този народъ.

Азъ съмъ длъженъ да заявя, че отъ декларацията, която прочете г. министъръ-председателъ, най-сѣществениятъ пунктъ е този, че за въ бждеще този кабинетъ, въ този си съставъ, ще следва сѣщата политика, следвана досега. При това положение нѣма нужда, смѣтамъ азъ, да се откриватъ специални дебати по всичкитъ въпроси, стопански, вътрешни и външни, защото досега по тази политика, която ще бжде политика и на новия кабинетъ, ние сме намирали много случаи да се изкажемъ и да не я одобримъ. И сега, когато се иска гласуването довѣрие на новия кабинетъ, азъ съмъ длъженъ да заявя отъ името на националъ-либералната парламентарна група, че при така комбинирания кабинетъ, при този му съставъ, при тѣзи две противоречиви политики, които се следваха отъ групитъ на г. Цанковъ и на г. Ляпчевъ, ние виждаме въ този кабинетъ още по-малки гаранции, които биха дали успокоение на българския народъ; виждаме вече едно застрашаване на голѣмитъ народни и държавни интереси (Ръкоплъскания отъ националъ-либералитъ)

Председателствуващъ В. Димчевъ: Има думата народниятъ представителъ г. Георги Марковъ.

Г. Марковъ (з. в): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Сложени сѣ на преценка въпроси, които сѣ отъ голѣма държавна и обществена стойностъ. Предъ Парламента се прочетоха нѣколко укази, съ които предъ Народното събрание се регистрира, че правителството, което довчера е било натоварено да води сѣдбинитъ на страната, е подало оставка и следъ подаването на оставката сѣщиятъ министъръ-председателъ е билъ натоваренъ да състави и е съставилъ новъ кабинетъ, който, както научихме отъ прочетенитъ укази, изхожда отъ сѣщата парламентарна група, отъ която изхождаше и миналиятъ кабинетъ.

Отъ актоветъ, които се прочетоха тукъ, следва да се поставятъ нѣколко въпроса. Пропустнахъ да кажа, че новиятъ кабинетъ, който се председателствува отъ досегашния министъръ-председателъ, излиза съ една декларация предъ Парламента и обществото, за да оповести не само своя съставъ, но и политиката, която ще следва. Ето виждате, какви голѣми държавни актове спиратъ вниманието на Парламента. И азъ смѣтамъ, че, ако е имало голѣми въпроси, които да сѣ занимавали нашия Парламентъ и които ще занимаватъ Парламента и въ бждеще, единъ отъ голѣмитъ въпроси е именно тоя за промѣната на правителството, или, по-право казано, за създаване на управление въ нашата държава. Има една истина, която не се отрича отъ всички и може би тя е най-голѣмата причина, за да имаме възможността да се занимаемъ днесъ съ тѣзи многобройни укази и да кажемъ думата си по декларацията, която ни се прочете. Тая истина е следната: днесъ българскиятъ народъ преживѣва такава страшна стопанска криза, каквато никога не е преживѣвалъ. Тази промѣна на кабинета на Демократическия сговоръ не дойде току така, само заради вътрешни спорове. не дойде току-така, само за да слѣзатъ нѣкои лица отъ министерскитъ мѣста и на тѣхно мѣсто да дойдатъ други. Напротивъ, и самото правителство съставено отъ срѣдитъ на Демократическия сговоръ, подири изходъ, който да задоволи политическия моментъ. Когато преценяваме този държавенъ актъ за онази промѣна, къмъ която правителството прибѣгна; она държавнически актъ, къмъ който и други конституционни фактори прибѣгнаха и узакониха, ние си поставяме въпроса: отговаря ли този държавенъ актъ на изискванията на политическия моментъ, отговаря ли той на очакванията на народа, на неговитъ нужди и интереси? И по-нататъкъ, дава ли той гаранция, че правителството ще се справи съ болнитъ въпроси, да обнадееди народа и да създаде по-други условия въ тая държава? Още въ първия моментъ на моитъ разсъждения по този актъ, който е станалъ, отъ името на земеделската парламентарна група азъ мога да заявя, че не само неправилно е разрешенъ въпросътъ; че промѣната не само че никакви резултати не може да даде, но заявявамъ, че този съставъ, изхождащъ отъ срѣдата на Демократическия сговоръ, ще достигне до по-лоши резултати. Най-напредъ нека си изяснимъ единъ фактъ. Когато цѣлиятъ народъ очакваше нѣщо да стане; когато той дирѣше отдушникъ, когато той дирѣше облекчение — азъ поне мога да ви заявя, познавайки настроението на българския народъ въ този моментъ — той никога не е очаквалъ единъ кабинетъ отъ Сговора.

Отъ сговориститъ: А-а-а!

Г. Марковъ (з. в): Промѣна се очакваше, промѣна се дирѣше и продължава да се дири и вие съ този държавен акт никого не обнадеждват, освен онѣзи, които взеха мѣстата на онѣзи, които излѣзоха. Това е истината.

Какви сѫ нуждитѣ, г. г. народни представители, на днешния политически моментъ? Имаме ли ние пълно умиротворение, имаме ли ние достатъчно стопанско строителство въ тая държава? Безъ да искамъ за тѣзи голѣми въпроси да злорадствувамъ, мога да заява, че ние и до този моментъ нѣмаме онова умиротворение, което се налага отъ законитѣ въ страната и отъ най-голѣмия законъ — конституцията. Пък и новиятъ кабинетъ въ този съставъ не дава гаранция за това.

Председателстващъ В. Димчевъ: Г. г. народни представители! Часътъ е осемъ.

Министъръ А. Буровъ: Да се продължи заседанието.

Председателстващъ В. Димчевъ: Предлага се да се продължи заседанието, докато се свършатъ разискванията по въпроса. Които приематъ това предложение, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Н. Стамболиевъ (з. в): Пакъ въ карниеръ!

С. Кърловъ (з. в): За да не се разколебаятъ утре.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Нали сте „отрудения и работливъ народъ“? Я ги вижте — не искатъ да работятъ!

Г. Марковъ (з. в): Нѣмаме нищо противъ да се продължи.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Г. Марковъ ще съкрати своята речъ.

Г. Марковъ (з. в): Азъ заявихъ, че ние нѣмаме нищо противъ да се продължатъ разискванията върху този държавен акт, защото той може да донесе много по-голѣмо нещастие отъ онова, което имаме днесъ.

Съгласориститѣ: Бре-е-ей!

Г. Марковъ (з. в): Най-голѣмиятъ въпросъ, който ние смѣтаме че трѣбва да бѣде основа и задача на едно управление въ страната, е дѣлото на умиротворението. Ние, хората на Земледѣлския съюзъ, много пѣти сме имали случай отъ тази трибуна да подчертаемъ съ факти, че днешниятъ политически режимъ не се поддава на законитѣ въ тая страна. Ние сме предизвикани почти въ всѣко заседание да поднасяме всевъзможни питания за насилия въ участъци, за насилия въ общински управления, за вземане на сила на оставки, за нанасяне на побоища. И до днесъ тази система продължава. Ще спре ли тя сега съ новия кабинетъ, който изхожда отъ сѣщата срѣда? Не само че нѣмаме тази гаранция, но нѣщо повече, въ декларацията чухме да се казва, че ще се продължи сѣщата политика! Значи, ние ще имаме пакъ да се боримъ, да ви изнасяме чрезъ питаня и запитвания, какъ въ всички краища на България се разкарватъ общински съветници да си даватъ оставкитѣ, за да се назначаватъ тричленни комисии. Значи, ще има пакъ сѣщата политика — български граждани да се разкарватъ по участъци и да имъ се взема здравето, за да си подаватъ оставкитѣ. Това ли е умиротворението на страната? Това е единиятъ въпросъ, а има и други въпроси.

По редъ, поставямъ втория въпросъ. Станаха събития, причинитѣ на които не желая тукъ да изнасямъ, защото не е сега времето за това. Азъ ще разгледамъ само тѣхнитѣ послѣдствия. Въ тия събития паднаха толкова жертви и останаха нещастни толкова семейства. Правителството на Демократическия сговоръ направи ли нѣщо за тѣзи семейства? Трѣбва ли то да бѣде така безчувствено, така безгрижно къмъ едни осиротѣли, изоставени семейства, които не сѫ едно, две, десетъ, сто, хиляда, а сѫ десетки хиляди? Това правителство до днесъ не даде никакви доказателства, че ще положи грижи за тѣзи семейства — резултатъ на нашитѣ партийни борби и на известни настроения въ тая държава — които нѣматъ никаква отговорност и вина по събитията, жертва на които сѫ станали. Азъ искамъ да зная, въ това отношение, дава ли гаранция новото правителство. И веднага трѣбва да заява, че за насъ нѣма гаранция, че правителството въ днешния си съставъ, ще прояви справедлива грижа къмъ тѣзи осиротѣли семейства.

Ирето. Много пѣти се поставя тукъ въпроса за амнистията. Имахме различия въ схващанията по амнистията. Отъ дѣсницата казваха: „Амнистия ли? Никаква амнистия на тия, които не сѫ се поправили“. Когато се даде амнистия, за голѣмо нещастие, ще кажа, за България, онази страна, която бѣше къмъ страната на правителството получи амнистия въ аванс. Амнистията на другата страна, до 1927 г. и насетне, не бѣ никаква амнистия. Вънъ отъ това е дадена една ограничена амнистия. Питамъ, може ли да настѣпи умиротворение въ страната, когато хиляди граждани се държатъ въ затворитѣ? Ние разбираме, че, за да се дойде до едно умиротворение, трѣбва да бѣдатъ отворени затворитѣ.

К. Куневъ (д. с): Да излѣзатъ разбойницитѣ!

Г. Марковъ (з. в): Да излѣзатъ всички политически затворници, а на тия мѣста (Сочи депутатскитѣ мѣста) да стоятъ хора, които да иматъ довѣрето на българския народъ, за да нѣма кой да се бори срещу правителството отъ името на българския народъ. (Ражкопѣлския отъ земледѣлцитѣ) Има ли гаранция при днешнитѣ тежки стопански условия въ страната, при страшната криза, която души народа, че новиятъ кабинетъ, създаденъ при тѣзи условия, които споменахъ преди малко — върху тѣхъ повече казаха другитѣ оратори преди менъ — ще даде на държавата една пестеливостъ, едни икономии въ бюджета, едно спиране на разхищението на държавнитѣ срѣдства? За насъ нѣма тази гаранция, защото кабинетътъ изхожда изъ сѣщитѣ срѣди.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: А у васъ гаранцията е страшна! Тя е сигурна!

Г. Марковъ (з. в): А съ вашата гаранция никѣде не излизате.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Вашата е известна!

Г. Марковъ (з. в): И много други въпроси има, които сѫ свързани съ този голѣмъ държавен акт. Единъ послѣденъ въпросъ, който ще позволите да поставя, е: кога, най-после, българската държава, поставена въ тежки условия, победена, осакатена отъ войнитѣ, изнемогваща отъ тази страшна криза, ще се отдаде на стопанско строителство? Дава ли гаранция новиятъ кабинетъ, че действително ще даде на България тази възможностъ за стопанско строителство?

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Кога е имало по-голѣмо стопанско строителство отъ сега? Никога.

Г. Марковъ (з. в): Нито го е имало досега въ продължение на 7 години, нито пакъ бѣдещиятъ кабинетъ въ този си съставъ, въ който е, дава гаранция за такова стопанско строителство. Каквото и да приказваме, колкото и да се боримъ политически, докато не настѣпятъ въ тази страна условия, които да отворятъ широко ерата на стопанско строителство, за издирване на надземни и подземни богатства и пр., нѣма да видимъ добро, нѣма да премахнемъ кризата; ще се задоволяваме съ промѣни за удовлетворение амбицията на този и онзи, а ще пренебрегваме голѣмитѣ държавни интереси. Кога, най-после, ние ще се наредимъ съ всички културни народи и ще можемъ да претендираме за права наредъ съ тѣхъ? Това нѣма да стане дотогава, докогато не постигнемъ едно умиротворение и не дадемъ доказателства, че вървимъ по пътя на прогреса и културата.

Ето защо, ние, хората на Земледѣлския съюзъ, не можемъ да одобримъ новия кабинетъ, ние намираме, че той не отговаря на нуждитѣ на политическия моментъ.

И заради това, позволете ми, отъ името на Земледѣлската парламентарна група, да ви прочета следната декларация по поводъ на декларацията на новото правителство: (Чете)

„Декларация. Парламентарната група на Българския земледѣлски народенъ съюзъ, вземайки поводъ отъ извършената реконструкция на кабинета, като констатира, че правителството въ днешния му съставъ, както и всѣко друго правителство, изхождащо отъ Демократическия сговоръ, не е въ състояние да разреши голѣмитѣ народостопански и държавни проблеми, които днешниятъ моментъ налага; че то не дава никаква гаранция за умиротворението на страната и за създаване на условия за стопанско здравяване и социална правда — намира, че очакванията

на българския народ и неговите всестранни интереси налагат една коренна промяна въ управлението, чрез пълната смѣна на днешното правителство на Демократическия сговор и замѣстването му от единъ широкъ коалиционенъ кабинетъ, ползуща се съ довърнето на българския народъ". (Ръкоплѣскания отъ земледѣлците)

Председателствуващъ В. Димчевъ: Има думата народниятъ представителъ г. Коста Томовъ.

К. Томовъ (з): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Явяването на новия кабинетъ въ Парламента — казвамъ новия, защото грѣшка е да говоримъ, че е станало реконструкция на кабинета, . . .

Е. Начевъ (д.сг): Нова властъ.

К. Томовъ (з): . . . ние имаме въ сѣщностъ новъ кабинетъ; и въ това се убеждаваме, както отъ прочетените укази отъ министъръ-председателя, така сѣщо и отъ прочетената декларация, която представлява нѣщо като програма на този новъ кабинетъ — представляването, казвамъ, на този новъ кабинетъ предъ Народното събрание, повдига нѣколко въпроси, по които Парламентътъ трѣбва да бѣде освѣтленъ.

Първиятъ въпросъ е за начина, по който се създаде новиятъ кабинетъ, изхождащъ отъ Демократическия сговоръ. Кризата, за която се говори отъ две години насамъ, която бѣше криза не толкова на Българския парламентъ, а криза на Демократическия сговоръ, дойде въ своята развѣзка да оглади спороветъ, които сѣществуваха въ управляващата партия, или, ако окончателно не ги изглади, да съкрати разстоянията между отдѣлните партии и племена, отъ които е образувана управляващата партия и въ резултатъ да се дойде до съставянето на днесъ представения въ Парламента кабинетъ. Начинътъ, казвамъ, по който стана съставянето на този кабинетъ, следъ маневритѣ, които се разиграха нѣколко дена не, а бихъ казалъ една-две години — защото тази криза сѣществуваша отъ 1928 г., когато днешниятъ министъръ-председателъ сѣщо така се опита да реконструира тогавашния си кабинетъ, но тогава не успѣ; преди известно време сѣщо така той се опита да направи реконструкция, но пакъ не можа и въпросътъ бѣше отнесенъ въ централното управление на управляващата партия, докато най-после се представи днешниятъ кабинетъ — показва, че се е дошло до известно помирение, до известна спогодба.

Парламентарно, обаче, ако се говори за създаването на днешния кабинетъ, азъ поне не виждамъ да сѣ спазени онѣзи елементи, онѣзи традиции, онѣзи обичаи и онѣзи постановления въ нашата конституция, за които се говори отъ г. министъръ-председателя. Понеже единъ отъ указитѣ, които прочете г. министъръ-председателътъ, говорѣше за оставка на цѣлия кабинетъ, това показва, че предъ държавния глава въпросътъ е билъ сложенъ въ неговата пълна широта. Цѣлиятъ кабинетъ на г. министъръ-председателя е билъ въ оставка и следваше, ако наистина ние говоримъ за парламентаризмъ, при онова положение, въ което се намира нашата държава, при онѣзи недоразумения, които сѣществуватъ въ самата управляваща партия и при онѣзи противоречия досежно управлението, държавниятъ глава да изпълни своя дългъ, да изпълни повеленията на конституцията — и най-напредъ да се консултира съ председателството на Парламента и следъ това съ представителитѣ на политическите партии. Може би въ края на краищата да имаме сѣщия резултатъ. Но, ако говоримъ за парламентаренъ редъ, би трѣбвало да стане онова, което стана презъ 1928 г.

Българското общество днесъ е въ недоумение не само отъ начина, по който се състави този кабинетъ, но е въ недоумение и отъ това, какъ можеха вчерашнитѣ противоречия между хората, които днесъ стоятъ на министерскитѣ столове, да се изгладятъ. Какъ можаха онѣзи взаимни борби, онова отричане на цѣлата стопанска, финансова и икономическа политика на вчерашния кабинетъ на г. Ляпчева, да бѣдатъ изгладени и да видимъ тия хора, довчера съ диаметрално противоположни схващания, днесъ да стоятъ на една маса

Наистина, всички казватъ, а такава декларация направи и г. министъръ Мишайковъ: „Ще чакате и ще видите; ние имаме амбицията да направимъ известни реформи, които се налагатъ отъ нашето финансово и стопанско развитие, за да задоволимъ онѣзи крещящи нужди, които моментитѣ налагатъ.“

Е добре, ние ще чакаме, българскиятъ народъ ще чака. Но, ако искаме да възпитае този народъ въ моралъ; ако

искаме той да върва въ своите управници и въ своята държава, би трѣбало всички въпроси още отначалото ясно да бѣдатъ поставени. Защото, ако днесъ ние говоримъ за криза, ние не трѣбва да забравяме, че кризата не е само въ областта на известни наши стопански отрасли, кризата е всеобща. Ние имаме криза морална, криза политическа, криза стопанска, криза финансова. И българскиятъ народъ днесъ се нуждае отъ реформи именно въ това направление — да бѣде заздравенъ въ морално отношение, да бѣде заздравенъ въ политическо отношение, както въ стопанско и финансово отношение. Е добре, ние не видѣхме преговоритѣ презъ последнитѣ нѣколко дни на каква база бѣха поставени: въ името на какви реформи, въ името на какви конкретни мѣроприятия, които се поставятъ на новия кабинетъ, се е спорило. Бившиятъ министъръ г. Кулевъ, много ясно каза: спорътъ е билъ за аритметика — дали съотношението на министритѣ отъ разнитѣ племена да бѣде 3:3, 2:2 или не знаемъ въ каква друга пропорция.

Д-ръ Т. Кулевъ (д.сг) Защо сега експлоатирате съ това? Азъ казахъ, че е имало и такъвъ споръ, но че спорътъ е билъ само за това — такова нѣщо не съмъ казалъ.

С. Савовъ (д.сг): (Къмъ К. Томовъ) Фактътъ е важенъ, резултатътъ е важенъ. Какво разправяте Вие?

К. Томовъ (з): Ако този резултатъ се дължи само на споразумението за съотношението между числата, за съотношението между цифритѣ, азъ мога да кажа, че кризата въ Демократическия сговоръ още не е престанала. И мога да кажа сѣщо, че когато продължава кризата въ управляващата партия, ще продължава кризата и въ нация обществения животъ, въ финансово и стопанско отношение, ще продължава кризата и въ морално и нравствено отношение.

С. Савовъ (д.сг): Ще вземете поука отъ Сговора и ще се обедините и тогава ще претендирате. Всичко друго е вътрѣ. Ти си съ 6 души, Гичевъ е съ 15 души, Муравиевъ съ 3-ма, а Георги Марковъ съ 20!

А. Малиновъ (з.в): Все пакъ имагъ народа следъ себе си.

К. Томовъ (з): Ние наблюдаваме онѣзи вътрешни борби, които бѣха изострени до самоотричане, борби, които бѣха раздѣлили управляващата партия на два противоположни лагери въ името на известни стопански разбирания, въ името на известни финансови нужди на страната. Никой нѣма да забрави поведението на групата на г. Цанковъ по времето, когато се гласува протоколътъ за стабилизационния заемъ. Никой нѣма да забрави нейното становище по отношение стопанската политика на правителството, когато бѣше поставена на дневенъ редъ интерпелацията на опозицията по сѣщия въпросъ Никой нѣма да забрави изявленията на г. проф. Данаиловъ, който, когато се върна отъ странство, кждето бѣше като представител на българското правителство, по уреждане на репарационния въпросъ, въ едно интервю, че въ областта на външната политика ние сме останали безъ приятели. Това е едно голѣмо противречие. Българскиятъ парламентъ, българскиятъ народъ, иска да знае, какъ можаха да се сблизятъ тия противоречия, какъ можаха тѣ да се изличатъ и на базата на какъвъ компромисъ се постигна това разбирачество, за да видимъ представителитѣ на тия две противоположни, различни групи, седнали единъ до другъ на министерската маса. Дали политиката на г. Ляпчева отстъпи и се възприема курсътъ, който се препоръчваше отъ г. Цанкова, или обратното — г. Цанковъ съ своитѣ приятели сви своето знаме, следъ като получи известенъ дълъ отъ властта, и се нарежда подъ знамето на политиката на г. Ляпчева?

Въ моментитѣ, които преживѣва България, вънъ отъ това недоразумение, което се създава въ Парламента и всрѣдъ българския народъ следъ постигнатото разбирачество между дветѣ групировки на управляващата партия, има и друго нѣщо, което е по-голѣмо и което наистина заслужава по-голѣмо внимание и по-сериозно отнасяне къмъ него. Това е, най-после, въ името на какво бѣше всичката тази борба, която прояви напоследъкъ българскиятъ народъ — борба, изразена въ публични събрания, изразена въ протести, изразена въ митинги дори на всички състояния въ нашата страна? Не бѣше ли вследствие резултатитѣ на стопанската и финансова политика на досегашния кабинетъ? Не бѣше ли тя въ унисонъ съ това поведение, което известна частъ отъ срѣдитѣ на управляващата партия

държеше по стопанската и финансова политика на вчерашния кабинет на г. министър-председателя? Не отричае ли всичкото това народно настроение тази политика? И днес българският народ се пита: въ името на какво става тази нова промѣна? Г. министър-председателят чете декларация, отъ която се вижда, че тази политика ще продължи, че и новият кабинет ще следва сжщитѣ стопански, финансови и икономически преобразования, които е следвалъ предишниятъ, или поне този духъ ще доминира въ курса на новата политика. Следователно, обновление нѣма, надежда поне за обновление българскиятъ народъ не вижда. И поради това, ние, вземайки предъ видъ всички задкулисни игри по тази промѣна; не виждайки никакви конкретни мѣроприятия, които да се сочатъ като бѣдеща програма на новия кабинетъ; виждайки, че на крещящитѣ нужди, които сж извикали цѣлия български народъ на протестъ, не се дава никакъвъ отговоръ, не се дава никакво задоволство, че никаква надежда нѣма въ това отношение — ние не можемъ да дадемъ довѣрие на днешното правителство. Знаемъ, че това довѣрие ще бѣде дадено отъ мнозинството. Обаче, нека днешниятъ кабинетъ не се въодушевява само отъ това довѣрие, защото имало е и въ миналото кабинети, които сж имали довѣрието на своето мнозинство, но, отречени отъ българския народъ, сж докарвали България до катастрофи. И дано и този кабинетъ не бѣде съ такива злополучни дни, съ каквито сж били кабинетитѣ, негови предшественици, особено тся презъ войната. (Нѣкои земледѣлци ржкоплѣскаха).

Председателствуващъ В. Димчевъ: Има думата народниятъ представител г. Георги Петровъ.

Г. Петровъ (нац. л): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Трѣбва да се съжалява, че правителството не ни даде време да размислимъ върху неговата декларация, която набързо г. министър-председателятъ ни прочете...

С. Савовъ (д. ср): 3—4 години мислите.

Г. Петровъ (нац. л): ... за да видимъ каква е идейната база, на която е застанало то въ извършената промѣна. Защото, наистина, твърде странно впечатление прави и на обществото, и на народното представителство обстоятелството, че следъ като дветѣ враждуващи племена въ Демократическия сговоръ си разбѣжиха престрелки въ пресата, следъ като водиха борби около създаването на едно ново правителство, следъ като даже въ близкото минало си хвърляха упръци отъ едно твърде деликатно естество, които позволяваха да се предполага, че никога не може да се дойде до едно споразумение между тѣхъ, ние сме сюрпризирани съ единъ указъ за ново правителство, въ което виждаме наредъ съ г. Ляпчевъ и г. Буровъ, и г. Цанковъ.

Министъръ А. Буровъ: Трѣбва да се радвате.

Г. Петровъ (нац. л): Г. Цанковъ се държеше твърде енергично и отстояваше своето гледище, че въ политиката, въ държавното управление трѣбва да стане една радикална промѣна — една промѣна, която да изостави пѣтищата, изъ които е вървѣло довчерашното правителство, изхождащо пакъ отъ Демократическия сговоръ; една промѣна, която да изостави ржждасалитѣ методи на миналото, прилагани отъ правителството на г. Ляпчевъ. Лѣхаше единъ духъ на изваторство отъ тия изявления на г. Цанковъ, и това се изтъкваше като едно преимущество на оная нова генерация и на ония нови хора, които влѣзоха въ политическия животъ съ желанието, съ идеализма да внесатъ една промѣна въ начинитѣ на отправление на политическия животъ.

Какво виждаме? Въ декларацията, която едвамъ чухме, успѣхме да набележимъ единъ важенъ пунктъ — че новото правителство, което е изразъ на междуплеменното споразумение въ Демократическия сговоръ, ще продължи политиката на досегашното правителство! Следователно, не става въпросъ за единъ компромисъ на възгледи, не става въпросъ за единъ компромисъ на методи за управление, не става въпросъ за компромисъ върху програмни начала, а е станалъ очевидно единъ партиненъ компромисъ. Трѣбвало е да се постигне вътрешно сцепление на Демократическия сговоръ; трѣбвало е да се направи една диверсия предъ общественото мнение на страната, за да може Демократическиятъ сговоръ още и занаяредъ да държи властта въ своитѣ ржце. Това е сжщността на промѣната.

Но въ всѣки случай, г. г. народни представители, промѣната сжществува, тя е единъ фактъ и все ще трѣбва да потърсимъ нѣщо, нѣкакъвъ смисълъ въ нея, вънъ отъ тоя

интименъ смисълъ, който тя има, и да запитае, за да ни се каже, има ли нѣкакъвъ изгледъ, че тази промѣна изоставя нѣкои пѣтища на миналото или се възвръща къмъ тѣхъ и дали тя разкрива перспективи за една нова политика.

Вие ще си спомните, че когато стана промѣната на 4 януарий 1926 г., въ Русчукъ уважаемиятъ г. Буровъ, въ качеството си на министъръ на външнитѣ работи, държа една речъ, и заяви, че новото правителство ще води, ще диногирира една политика на повече примиримостъ, на повече мекота — едно изявление, което хармонизираше съ възвестената политика на г. министър-председателя и министъръ на вътрешнитѣ работи, за прилагане методътъ на „со кротце и со благо“. Очевидно, г. Буровъ поставяше на една преценка политиката на предшестващото правителство, политиката на кабинета на г. Александъръ Цанковъ. И тия фрази нѣмаха никакво друго значение, освенъ да подчертаятъ, че новиятъ курсъ на вътрешната политика на правителството на г. Ляпчева ще се различава отъ тоя на правителството на г. Цанкова. Трѣбва ли днесъ, когато този елементъ, представляванъ отъ г. Цанкова, наново се връща въ управлението — сжщиятъ тоя елементъ, чиято политика визираще въ Русе г. министъръ Буровъ — да предполагае, че това ще съставлява отклонение отъ вътрешната политика, иногирирана отъ г. Ляпчевъ; трѣбва ли да предполагае, че се възвръщаме къмъ методитѣ на онази политика, която прокарваше г. Русевъ, въ качеството му на министъръ на вътрешнитѣ работи?

Азъ имамъ да поставя още единъ въпросъ. Когато се откри кризата презъ м. септемврий 1928 г., въ парламентарното болшинство се създаде така наречената група на 70-тѣ. Тая група, по нейнитѣ собствени претенции, бѣше създадена отъ нѣкаква опасностъ за националнитѣ тежнини; нейнитѣ създатели поискаха да я поставятъ върху широка национална база, за защита на високи национални интереси. Ако, при разрешаването на кризата презъ м. септемврий 1928 г., тия именно съображения доминираха и движеха болшинството въ Народното събрание, азъ питамъ и искамъ да ми се отговори, дали възвръщането въ управлението на оная елементъ, противъ който се създаде групата на 70-тѣ, съставлява нѣкакво отклонение отъ нейнитѣ тенденции, дали новото правителство ще провежда политика различна отъ онази, въ защита на която се създаде и бори групата на 70-тѣ?

Г. г. народни представители! Струва ми се, че заслужава да се отговори на тия въпроси. Като елиминираме обстоятелствата, при които се разви и разреши кризата — онази водевила страна, която ни доведе до кабинета, който не биде санкциониранъ чрезъ царски указъ; като се взематъ въ съображение онѣзи разправии, които се разиграха между враждуващитѣ братя, ние наистина имаме длжността да помислимъ, какво представлява днешниятъ кабинетъ. Оценявайки отъ това гледище неговата декларация, азъ виждамъ, че новото правителство има стремление да се представи предъ васъ като едно ново правителство и да иска довѣрие за една политика, която тепърва ще иногирира, която тепърва ще прокарва. А въ фразата, че то ще продължава досегашната политика на правителството на г. Ляпчевъ въ по-ранния му съставъ, ние виждаме доказателство, че политиката нѣма да се отличава много отъ по-рано прокарваната политика. Бележката на уважаемия г. Мишайковъ, че щѣла да се направятъ нѣкакви преценки, нѣма особено значение. Нѣма никаква възможностъ — ще кажа азъ — за това, понеже онова, което ще се яви като резултатъ на досегашната политика на правителството, ще опредѣли насокитѣ на политиката, която то ще провежда въ новия му съставъ. Следователно, тая политика не може въ никакъвъ случай да се различава отъ досегашната политика на правителството, изхождащо отъ Демократическия сговоръ. Не това чакаме обществото — да дойде едно ново управление, за да продължи сжщата политика, която е осждена отъ всички обществени срѣди.

Министъръ А. Буревъ: Кое общество?

Г. Петровъ (нац. л): Това общество, на което Вие, г. Буровъ, претендирате да сте блѣстящъ изразителъ, на което Вие крепите и Вашето лично положение, и на което сте идеологъ — нѣщо, което забравихте въ този моментъ.

Министъръ А. Буревъ: А!

Г. Петровъ (нац. л): Наредъ съ него е и цѣлиятъ български народъ отъ всички икономически категории; това сж главно и онѣзи стопански съсловия, на които Вие, г. Буровъ, сте добъръ представителъ.

Настроения противъ Демократическия сговоръ сж създадени въ всички срѣди на българския народъ. Вие сте свидетели или може би ви е казано — ако не ви е казано, длѣжни сте да знаете, че недоволство отъ политиката на вашето правителство е обхванало и ония съсловия, които сж най-здравитѣ устои на нашата държава. И ако ние не използваме тия настроения за партийни цели, то е, защото за насъ сжествува опасението, че въ увлѣчението може да се застраши спокойствието на държавата. Това настроение, г. г. народни представители, ако се засили и развие въ опасни насоки, може да стане една благодатна обстановка за ония, които целятъ да използватъ недоволството на маситѣ и да ги тикнатъ къмъ пжтища, опасни за държавния строй и за сжествуването на нашата държава. И, ако се спирамъ на това състояние на духоветѣ въ страната, то е, за да направя единъ апелъ за опомняне. Недейте мисли, че ние, които сме привърженици на сжествуващия държавенъ строй и неговитѣ порядки, можемъ да бъдемъ дразнени постоянно, като се разчита на нашата лоялност. Недейте забравя това, защото има единъ предѣлъ, задъ който и ние самитѣ не може да останемъ равнодушни. Но, когато се застрашава сжествуването на нашата държава, и ние искаме да окажемъ нашето въздействие като спирачи въ това направление, вие искате да ни докарате до положение да бъдемъ немошни да се съпротивяваме на злото, на анархията.

Х. Стояновъ (д. сг): Юрданъ Юрдановъ ще ви помогне.

Г. Петровъ (нац. л): Не се касае работата до помощта на човѣка, когото визирате. И азъ съжалявамъ, че апо-строфътъ идва отъ Васъ, неговъ съидейникъ. Хичъ не прилича на единъ ренегатъ да обвинява другъ.

Х. Стояновъ (д. сг): Това е отъ Вехтия заветъ. Останалъ си много назадъ. За Адамъ и Ева приказвашъ — това е било преди 30 години.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Моля ви се, г-да! Времето е ценно. Оставете оратора да изкаже своитѣ ценни мисли!

Г. Петровъ (нац. л): Азъ завършвамъ моитѣ бележки по декларацията на правителството. Азъ искамъ да направя тия предупреждения и искамъ да ги разберете и да вземете актъ отъ тѣхъ. Вие ще трѣбва да си спомните и да не забравите обстановката, която може да ви свари въ момента, когато паднете подъ тежестта на грѣшкитѣ на вашето управление и подъ тежестта на това положение, което сте създали.

Е. Начевъ (д. сг): Вие разгромихте България.

Г. Петровъ (нац. л): Трѣбва да не забравяте това. Народното представителство не може да даде довѣрие на новото правителство.

Е. Начевъ (д. сг): Ха!

Г. Петровъ (нац. л): За васъ, които ще гласувате довѣрие на това правителство, то трѣбва да бжде само ликвидационно — да ликвидира, да си отиде. И бждете много разумни въ тази ликвидация, не правокирайте излизно, за да не дойдете до положението, което би направило коравъ дюшека, на който ще паднете. Ние сме длѣжни да заявимъ, че осждаме тази политика на г. Ляпчевъ, която и занаяредъ ще се провежда и на нея ние не само нѣма да дадемъ довѣрие, но съ сжщата енергия ние ще продължаваме борбата, която водихме всрѣдъ народа, за да потърсимъ отъ него подкрепа на дѣлото, чрезъ което искаме да промѣнимъ този редъ на нѣщата, тъй като грижи за изходъ отъ това положение нѣма. (Ржкоплѣскания отъ националибералитѣ)

Председателстващъ В. Димчевъ: Има думата народниятъ представител г. Христо Калайджиевъ.

Х. Калайджиевъ (раб): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Азъ трѣбва да протестирамъ, . . .

Д. Яневъ (д. сг): Както всѣкога.

Х. Калайджиевъ (раб): . . . че въ единъ моментъ, когато българскиятъ народъ изнемогва подъ тежестта на една непоносима криза, когато той недоволствува и неговото недоволство се потѣква съ безцеремонното плъщане на

камшика и пълнене на затворитѣ, се нареждатъ неговитѣ управници по конспиративенъ начинъ.

Д. Яневъ (д. сг): А, конспиративенъ начинъ!

Х. Калайджиевъ (раб): Да, чрезъ шикани на племаната и разни други начини. Не остава освенъ да протестирамъ.

Г. г. народни представители! Отъ 9 юний българскиятъ народъ преживѣва една трагедия. Следъ като вземахте властта съ превратъ, вие продължавате да я държите съ изборни насилия и машинации и да отговаряте на недоволството на народа срещу васъ съ. . .

С. Мошановъ (д. сг): Куршумъ!

Х. Калайджиевъ (раб): . . . съ такива игри, които разигравате сега — реконструкцията.

Д. Яневъ (д. сг): Точно както въ Русия!

Х. Калайджиевъ (раб): Г. г. народни представители! Цѣлиятъ български народъ живѣе днесъ съ едно възжеление: да види нова властъ. Вие това го чувствувате. Освенъ кавгата ви по дѣлбата на печалбата, подъ натиска на това недоволство на народнитѣ маси, сте принудени да правите тъй нареченитѣ реконструкции и да отговаряте съ фарсове на народнитѣ възжеления за народна властъ.

Г. г. народни представители! Освенъ, че това сж фарсове, но азъ бихъ казалъ, това сж злокачествени фарсове. Вие бѣхте принудени, за да заличите престѣпленията, извършени отъ 9 юний насамъ, да промѣните правителството на Цанкова съ това на Ляпчевъ. Разбира се, курсътъ на политиката си остана сжщиятъ, преследването на трудовия свѣтъ продължи, обаче вие искахте да замаскирате съята деветоюнщина съ промѣната на властта. Сега, когато цѣлиятъ български трудящъ се народъ иска да се заличи отъ българския политически небосклонъ деветоюнщината, вие, следъ смѣната на Цанковъ съ Ляпчевъ, наново се възвръщате къмъ по-чистата деветоюнщина, каквато имаше порано.

На общия зовъ на народнитѣ маси за нова властъ вие всички какъ отговорихте? Г. Кръстю Пастуховъ съжалява, че не се реализирали лозунгитѣ на 9 юний и иска да бждатъ тѣ реализирани.

П. Анастасовъ (с. д): Не е казалъ такова нѣщо.

Х. Калайджиевъ (раб): Обаче той не иска да види, че фактически отъ 9 юний насамъ не се върши нищо друго, освенъ реализирането на деветоюнскитѣ лозунги, които се свеждатъ главно къмъ потѣпване волята на народнитѣ маси, за да се защитятъ интереситѣ на една шепка капиталисти.

П. Анастасовъ (с. д): Тодоръ Лукановъ, членъ на централния комитетъ на комунистическата партия, прати Гаврилъ Геновъ — днесъ представителъ на третия интернационалъ въ Виена — въ Кнежа и накара Георги Михайловъ, който бѣше застаналъ на страната на земледѣлцитѣ, да сложи орѣжието. Защо фалшифицирашъ историята? Вашитѣ хора въ Ломъ бѣха съ пушки на 9 юний.

Х. Калайджиевъ (раб): Лукановъ е отдѣлна личностъ. Вие като партия участвувахте въ 9 юний и вършихте престѣпления.

П. Анастасовъ (с. д): Ти си изключенъ отъ работническата партия, ти си ликвидаторъ. Кого представлявашъ?

Х. Калайджиевъ (раб): Може да съмъ изключенъ, но това, за което съмъ изключенъ, е много малко, за да потѣлни пропастьта, която ме дѣли отъ васъ.

Х. Баралиевъ (с. д): Коя партия представлявашъ?

Х. Калайджиевъ (раб): Г. Малиновъ заяви, че всички вие сте наедно и нѣма какво да ви дѣли. И азъ не мога да разбера защо той стои вънъ отъ Сговора, когато декларира тукъ, че всички васъ не ви дѣли нищо. И действително не ви дѣли нищо.

К. Николовъ (д. сг): Тсег е празно.

Х. Калайджиевъ (раб): Всички деветоюнщи, които стоятъ вънъ отъ вашето управление, не знаятъ какво правятъ. Но едно е вѣрно въ констатацията на г. Малиновъ,

че действително ние тримата, представители на работниците тук, сме против всички васъ. Обаче задъ насъ тримата, азъ съмъ съ пълното убеждение, че стоятъ интереситъ и въжделенията на българския народъ, а задъ всички васъ стоятъ интереситъ на една шепа капиталисти.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Само задъ Калайджиева сѣ, задъ никого отъ васъ.

Х. Калайджиевъ (раб): Г. г. народни представители! Новата властъ, за която трудящитъ се народни маси въ България педиратъ и се стремятъ, това е безспорно властъта на работницитъ и на селянитъ, която би се осъществила още днесъ, ако не държите надъ тѣхъ камшика и парабела. Обаче въпрѣки това, тя ще се осъществи, защото животътъ е по-силенъ отъ всѣкакви парабели и камшици.

С. Георгиевъ (д. сг): Въ Русия какво държатъ?

Х. Калайджиевъ (раб): Въ Русия има властъ на работницитъ и селянитъ, които сѣ 9/10 отъ народа.

Въ връзка съ декларацията на правителството нашата група предлага следния дневенъ редъ: (Чете)

„Народното представителство, следъ като изслуша декларацията на новостъпменото правителство на Демократическия сговоръ и разискванията по нея, намира, че правителството на Демократическия сговоръ дойде на властъ съ насилственъ превратъ и отъ тогава се държи на властъ съ изборни насилия и машинации, противъ волята на народнитъ маси; че настоящата правителствена реконструкция е една подигравка съ очакванията на народнитъ маси за нова властъ; че е необходимо оттеглянето отъ властъ на Демократическия сговоръ, на деветоюнщината въобще, разтуряне на Камарата и произвеждане на нови избори, като запазването на необходимата свобода и редъ за тѣхъ се възложи на работническо-селянскитъ маси“.

Д. Яневъ (д. сг): Точно както въ Русия. Само — че нѣма кой да ръкоплѣска.

Председателстващъ В. Димчевъ: Има думата народниятъ представителъ г. Цено Табаковъ.

Ц. Табаковъ (зан): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Въ последнитъ 2—3 дена въ България се извърши едно голѣмо, едно крупно политическо събитие. Вѣрно е, че съ това събитие паднаха много кумири, създадоха се много смущения и разочарования въ много срѣди. Но фактъ е, че имаме нова властъ, . . .

Е. Начевъ (д. сг): Нова властъ — ха тѣй! Значи, вашата програма се изпълни.

Ц. Табаковъ (зан): . . . ново правителство. (Смѣхъ и ръкоплѣскания всрѣдъ сговориститъ).

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Той каза една истина.

Г. Марковъ (з. в): Нова властъ! Облѣкълъ се Алия, погледналъ се пакъ въ тия. Нови сѣ дрехитъ само.

И. п. Янчевъ (з. в): Само шалваритъ сѣ промѣнени.

Т. Мечкарски (з. в): Отрочето ще излѣзе хилаво, защото е разноегледо.

Ц. Табаковъ (зан): Г. г. народни представители! Отъ 9 юний до сега ни дѣлятъ вече 7 години. Следъ 7-годишно властване на кабинетитъ, излѣзли отъ партията на Демократическия сговоръ, ние имаме право, макаръ и накратко, въ този моментъ да разгледаме деятелността на Демократическия сговоръ. Макаръ и бѣгло, все таки ние трѣбва да хвърлимъ една свѣтлина върху миналото на Демократическия сговоръ, който съ новия, и, вѣрвамъ, последенъ кабинетъ . . .

Отъ сговориститъ: А-а-а!

Х. Баралиевъ (с. д): Дай Боже!

Ц. Табаковъ (зан): . . . иска да хвърли булото на забвение и да мине напредъ.

Когато дойде на властъ Демократическия сговоръ, ние всички бѣхме свидетели, че поминѣтъ на българския народъ не бѣ този, който е днесъ. Ние знаемъ, че

тогава стопанскитъ съсловия бѣха не само мирни, не само доволни почти, но и спокойни. Тѣ живѣха съ една надежда, че настѣпва абсолютенъ миръ въ държавата; тѣ живѣха съ една вѣра — че вече настѣпватъ нормални дни, въ които ще могатъ да се реализиратъ мечтитъ на нашия измѣненъ народъ, хвърлянъ по войни, хвърлянъ въ много безсмислици; тѣ виждаха, че вече настѣпва едно успокоение въ свѣта и че туй успокоение ще се пренесе и въ нашата земя.

Х. Стояновъ (д. сг): А бе, Табаковъ, остави поезията! Мии на въпроса!

Ц. Табаковъ (зан): Но това не стана. Новитъ събития, които дойдоха, измѣниха изъ основа положението и потопиха въ разочарование и скръбъ цѣла трудяща се България.

Г. г. народни представители! Истина е, че 90% отъ българскитъ граждани, безъ разлика на политически убеждения, въ единъ моментъ, когато броеха съ голѣмо усърдие последнитъ дни на Демократическия сговоръ, . . .

Отъ сговориститъ: А-а-а!

Ц. Табаковъ (зан): . . . съ надежда, че ще дойде нова властъ въ тази страна, за да могатъ да получатъ едно облекчение на своя трудъ, на своя поминѣкъ, на своето бѣдеще, бѣха излѣгани, излѣгаха се. (Възражения отъ сговориститъ)

С. Георгиевъ (д. сг): Не можа да станешъ министъръ!

Ц. Табаковъ (зан): И тогава, когато тия очаквания пропаднаха, ние виждаме да настѣпва една промѣна въ управата на нашата държава. Въ пресата — и правителствена, и ежедневна — се лансираше, че реконструкцията ще засегне двама или трима министри, че не се касае за подаване оставка на цѣлия кабинетъ на г. Ляпчевъ, а днесъ отъ укажитъ, подписани отъ държавния глава и прочетени тукъ отъ г. министъръ-председателя, ние виждаме, че е имало не криза за частична реконструкция, а политическа криза за смѣна на цѣлия кабинетъ, за смѣна на правителството.

К. Куневъ (д. сг): Хайде стига толкова!

Ц. Табаковъ (зан): Отъ декларацията на правителството, подъ шефството на г. Ляпчевъ, ние чухме, че новото правителство минава мимоходомъ, че то не се спира на всички ония тревожни положения, които съществуватъ въ нашата страна — не се спира нито на стопанската криза, нито на ония актове, извършени отъ бившия кабинетъ на г. Ляпчевъ по отношение на разни автономни учреждения, на неизвестнитъ заплати на разни чиновници и пр. и пр. — срещу който въстава цѣлата опозиция и българскиятъ народъ; не се спира и на маса други актове, извършени отъ предшестващото правителство, които сѣ известни на всички. Новиятъ кабинетъ на г. Ляпчевъ не отбелязва тая аномалия и не си поставя като нова задача да внесе успокоение въ страната.

С. Георгиевъ (д. сг): Я вижъ, какъвъ си се угоилъ!

Ц. Табаковъ (зан): Г. г. народни представители! Въ единъ моментъ, когато цѣла стопанска България, въ лицето на всички съсловия, като започнете отъ работницитъ и свършите съ индустриалцитъ, се намира въ една тревога, въ едно безпокойствие, въ едно безнадеждно положение, но и въ една протестна борба срещу правителството на Демократическия сговоръ, ние виждаме една малка забележка въ прочетената ни днесъ декларация — че новиятъ кабинетъ на г. Ляпчевъ щѣлъ да подхвърли на преоценка стопанската политика на бившия му кабинетъ. Това не е достатъчно. Това нѣма да успокои не само всички ония, които очакваха и очакватъ разрешението на голѣмитъ стопански и икономически проблеми, но то нѣма да успокои и васъ, които стоите тукъ на банцитъ. Нѣма да мине много време и вие ще се убедите въ това.

Г. г. народни представители! Азъ смѣтамъ, че съ тая промѣна, съ която вие смѣтате, че разрешавате стопанската, финансовата и политическа криза въ държавата, не сте успѣли и не ще можете да успѣете.

Е. Начевъ (д. сг): Откъде знаешъ това? Ние има да управляваме още.

Ц. Табаковъ (зан): Съществуващата въ страната все-странна криза, която до голѣма степенъ вие създадохте, каквито и усилия да положите, вие не ще можете да я

разрешите. И азъ смѣтамъ, че стопанскитѣ и други съсловия въ нашата държава, които иматъ представители и тукъ (Сочи опозицията), ще могатъ единствено съ общи усилия да донесатъ щастливото разрешение на съществуващата всестранна криза, която, безспорно, поставя въ затруднение нашия нормаленъ политически и общественъ животъ.

К. Николовъ (д. сг): Кажи нѣщо за общарството, за папуцитѣ.

Ц. Табаковъ (зан): Нима вие ще чакате народътъ съ бунтове и въстания да ви предупреждава и да ви сваля?

С. Георгиевъ (д. сг): Ти започна да сънувашъ! Само глупости приказвашъ!

Ц. Табаковъ (зан): Г. г. народни представители! Азъ ще завърша.

С. Георгиевъ (д. сг): Много добре ще направишъ.

К. Николовъ (д. сг): Това е най-разумно.

Ц. Табаковъ (зан): Моето мнение, което е мнение и на нашата група, е...

С. Георгиевъ (д. сг): Бунтъ има само въ твоя мозъкъ!

К. Николовъ (д. сг): Имате ли група?

Ц. Табаковъ (зан): ... че, при тази реконструкция, която извършихте, и при тая комбинация, не само ние, но и цѣлиятъ български народъ не ще ви даде довѣрието си, за да стоите въ управление на неговата държава. Ние нѣма да подкрепимъ вашата политика и нѣма да дадемъ довѣрието си на вашето правителство. (Ржкоплѣскания отъ лѣвицата. Възражения отъ сговориститѣ)

Председателстващъ В. Димчевъ: Има думата народниятъ представител г. Илия Георгиевъ.

И. Георгиевъ (р): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Разрешението на кризата е по-скоро разрешение на кризата въ Сговора. Това личи отъ факта, че въ декларацията на новото правителство се изтъква, че политиката на досегашното правителство ще продължава; това личи и отъ факта, че при разпредѣлението на портфейлитѣ между министритѣ, които виждаме сега тукъ наредени, три отъ най-важнитѣ постове, тия, които даватъ характеръ на кабинета, се заематъ пакъ отъ хора отъ предшестващия кабинетъ.

Наистина, една отъ групитѣ, която влиза съ свои представители въ тоя кабинетъ, е водила борба срещу политиката на по-раншното правителство на г. Ляпчева, и е водила борба върху принципиална основа. Групата на г. Цанковъ намираще, че съществува тѣлобоя различия между нея и другитѣ две групи на Сговора. Тя искаше радикални реформи; тя намираще, че при единъ бюджетъ, като този за сегашната финансова година, въ такъвъ размѣръ, въ какъвто бѣше приетъ, вече не може да се мисли за разрешаване на стопанската криза. Но сега виждаме, че борбата, която се водѣше отъ тая група по-напредъ, се напуска и се възприема политиката на същото правителство, начело на което стоеше г. Ляпчевъ.

Ние не можемъ да очакваме никакво отстранение на стопанската криза дотогава, докогато начело на нашитѣ финанси стои стариятъ министъръ на финанситѣ. Ще продължаватъ излишества, ще продължаватъ командировкитѣ, ще продължава вносътъ на луксозни артикули, ще продължаватъ, значи, всички ония причини, които докараха стопанската криза.

К. Куневъ (д. сг): Кой я докара?

И. Георгиевъ (р): Не можемъ да очакваме и народътъ да влѣзе въ своитѣ права. Г. министърътъ на вътрешнитѣ работи отъ предшестващия кабинетъ, който и сега е такъвъ, отне фактически всички права на народа. Нашиятъ народъ въ селото не може да избира свободно своитѣ общински управления. (Възражения отъ сговориститѣ) Неотдавна азъ присѣдствавахъ на единъ изборъ въ едно село въ Видинско и видѣхъ, че изборътъ се произвеждаше отъ маса детективи и стражари. Тамъ присѣдстваваше и околнскиятъ началникъ, а по-сетне дойде и окръжниятъ управителъ.

Н. Стамболиевъ (з. в): Това си е въ реда на нѣщата! Тѣ правятъ така навсѣкжде, не само тамъ.

И. Георгиевъ (р): Полицията и детективитѣ обикаляха, за да заплашватъ избирателитѣ да не се кандидатира. (Пререкания между Н. Стамболиевъ и сговориститѣ)

Председателстващъ В. Димчевъ: (Звъни)

И. Георгиевъ (р): Днесъ, при единъ кабинетъ, въ който участвуватъ стариятъ министъръ на вътрешнитѣ работи и стариятъ министъръ на финанситѣ, не може да се очаква никакво гарантиране на избирателнитѣ права, не може да се очаква и отстранението на стопанската криза. Ще продължава негодуванието въ страната; въ село всички селяни ще продължаватъ да се групиратъ и ще останатъ при сегашното правителство само по-разваленитѣ елементи, които стоятъ днесъ въ Сговора.

Т. Мечкарски (з. в): Браво, браво!

И. Георгиевъ (р): Ще продължава това негодование, докато най-последъ се засили бунтарскиятъ духъ, който облада сега нашето село и нашия градъ. (Ржкоплѣскания отъ лѣвицата)

К. Николовъ (д. сг): Браво, браво! Това е най-хубаво!

Председателстващъ В. Димчевъ: Има думата народниятъ представител г. Стойчо Мошановъ.

С. Мошановъ (д. сг): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Дойде редъ на парламентарната група, изъ срѣдата на която излиза правителството, което преди малко се представи предъ васъ въ новъ съставъ, и тя да каже своята дума по поводъ станалата реконструкция. Като представител на тая парламентарна група, тукъ, отъ трибуната, не е мой дългъ да отговарямъ на всички критики, които се казаха по поводъ на досегашния кабинетъ на г. Ляпчевъ и на малкото надежди, които се възлагатъ отъ страна на опозицията върху сегашния кабинетъ. Обаче ние, бошинството, имаме дългъ да отдадемъ данъ на сътрудницитѣ доскорешни на г. Ляпчева, които, вследствие на станалата реконструкция, трѣбваше да влѣзатъ въ нашитѣ редове долу (Сочи банкитѣ), за да могатъ заедно съ насъ да му дадатъ подкрепата за нови борби и за нова дейностъ (Ржкоплѣскания отъ сговориститѣ)

Г. Данковъ (з. в): Браво!

Т. Мечкарски (з. в): До вчера ги поддига

К. Николовъ (д. сг): Това не е ваша работа.

С. Мошановъ (д. сг): Ние имаме дългъ да отдадемъ благодарностъ и почитъ на ония, едни отъ които следъ 7 години, други следъ 6, а трети следъ 4 и по-малко години, слѣзхоа отъ тия мѣста (Сочи министерскитѣ маси), безъ върху тѣхнитѣ чела, въ днешнитѣ дни на подозрения и на партизански бѣсъ, да е паднало и най-малкото подозрение, за да заематъ съ достоинство мѣстата на наши другари отъ парламентарната група (Ржкоплѣскания отъ сговориститѣ. Възражения отъ земледѣлцитѣ)

Т. Мечкарски (з. в): А в. „Прѣпорецъ“ какво пише?

С. Мошановъ (д. сг): На тѣзи, които излизатъ отъ кабинета, на тѣхъ ние отдаваме почитъ. Разберете и почакайте, имайте търпение — ще чуете за тѣзи, които влизатъ въ новия кабинетъ.

Г. г. народни представители! Ние не можемъ да не кажемъ нѣколко думи и по тѣзи въпроси, които вие поддигнахте, за моментитѣ, които предшестваха създаването на днешния кабинетъ. По-скоро тия укори, които ни се отправиха, могатъ да се отправятъ тамъ (Сочи лѣвицата), отколкото тукъ (Сочи мнозинството). Ние имаме поне това достоинство, че можахме за пръвъ пътъ отъ освобождението на България до днесъ да изживѣемъ единъ труденъ организационенъ животъ публично, открито.

Отъ лѣвицата: На властъ и за властъ.

Т. Мечкарски (з. в): Като излѣзете въ опозиция, тогава ще приказваме.

Министър В. Моллов: Ние и въ опозиция се борихме дружно — правихме избори съ черната бюлетина.

С. Мошановъ (д. сг): Вие не можете, както казахъ, да ни откажете това достойнство, че изживяхме публично всички тия кризи, които преживяхме не само обществени организми, но въобще и всички организми въ процеса на своя растежъ, на своя възходъ.

Тая криза ние, както казахъ, изживяхме публично. Отъ това вие днесъ идете да черпите аргументи срещу насъ, за да ни отказвате правото да управляваме. Ами че, ако всъка нападка, всъко оскърбление между общественици, между обществени течения бжде аргументъ въ борбата и въ състезанието помежду имъ, то значи. тѣ никога да не си подадатъ ръка, никога да не се обединятъ въ името на една известна целъ. Въ това отношение примѣри могатъ да се дадатъ по-скоро тукъ (Сочи лѣвицата), отколкото да ги търсите тукъ (Сочи мнозинството). А съ какво огорчение ние по-младитѣ видяхме по-стари отъ насъ да забравятъ много по-голям огорчение и оскърбление отъ казани въ моментъ на раздразнение думи единъ на други, или казани предъ рапортъори, или написани отъ редактори на този или онзи вестникъ! Подаватъ си ръка, обединяватъ се днесъ хора, които не въ единъ процесъ, както казахъ, на растежъ, на развитие, на възходъ сж си казали известни думи, отправили сж си известни критики едни срещу други, но се обединяватъ хора, които сж упражнявали едни спрямо други нечувана тирания.

Отъ сговориститѣ: Позоръ! (Възражения отъ земледѣлцитѣ)

С. Мошановъ (д. сг): Искамъ да кажа, че, ако вие забравихте това, колко повече дългътъ предъ интереситѣ на тая страна налага и налага намъ, тъй както ние съзнаваме тия интереси, да търсимъ съединителното звено помежду ни, да туримъ край на всичко това, което може да дѣли, и да туримъ началото на онова, което може да обедини тая голяма политическа сила, която единствена отъ освобождението на България досега даде примѣръ на сплотеностъ и единодушие и по този начинъ въ продължение на седемъ години, въ най-труднитѣ моменти на тая страна, можа да държи управлението безъ спиръ. (Ржкоплѣскания отъ сговориститѣ)

Г. Марковъ (з. в): Да, въпрѣки волята на народа, въпрѣки неговото недоволство.

Н. Стамболиевъ (з. в): Съ насилие.

К. Николсвъ (д. сг): Въпрѣки волята на Георги Марковъ.

С. Мошановъ (д. сг): Но, г. г. народни представители, азъ се чудя, че може представители на обществени течения да смѣтатъ като единъ минусъ, да гледатъ като на една крачка назадъ на обединението на една политическа партия въ България, която и да била тя. Защо е това становище, което вие засмат по тоя въпросъ? Защо сж тия критики, защо е това недоволство, че една обществена сила въ България се създава, че изправена предъ прага на неизвестността, принудена да си зададе въпроса да бжде или не, тя решително реши „да бжде“ и „да продължава да бжде“? (Ржкоплѣскания отъ сговориститѣ. Възражения отъ земледѣлцитѣ)

Г. Марковъ (з. в): Ама и тази опозиция намѣри въ себе си сили да се обедини, за да предложи единъ общъ дневенъ редъ противъ правителството.

С. Мошановъ (д. сг): Г. г. народни представители! Обществениятъ интересъ, бждещето развитие на тая страна, правилното ѝ парламентарно развитие отъ това само ще спечели. Недейте ни кори, че се обединяваме — последвайте примѣра ни! (Глъчка) Само по тоя начинъ страната ще тръгне въ своето правилно развитие, което бѣше нарушено именно отъ тия, които най-много сега крещатъ и се страхуватъ отъ сплотяване наново на нашитѣ редове.

Т. Мечкарски (з. в): Отъ курса на вътрешната политика.

С. Мошановъ (д. сг): Г. г. народни представители! Днесъ вие има да критикувате една декларация, прочетена предъ васъ. Ние се лъжехме съ надеждата, че известни работи, че известни факти, които по-сетне ще спомена,

щѣха да обезоржжатъ тия партизански настроения, които обикновено ние сме навикнали да виждаме отъ опозиция къмъ правителство.

Г. Петровъ (нац. л): Да върваме ли, че си ималъ такава надежда къмъ насъ? Не си толкова наивенъ, колкото се представлявашъ!

С. Мошановъ (д. сг): Обаче правилото и този пътъ нѣма изключение. Въ името на какво станаха тия критики? Не ни одобрявате програмата така, както се изнесе въ декларацията на правителството?

П. Миновъ (з. в): Тя е радикалска.

С. Мошановъ (д. сг): Многоуважаемиятъ и почитанъ отъ насъ г. Малиновъ ви каза, че по въпроса за програмитѣ въ България разногласие нѣма. Ние тамъ сме се изравнили. Значи, по въпроса за програмата критика не може да има. По въпроса за хората, които ще има да придаватъ тая програма и тая политика, мене ми е стѣснително да говоря. (Шумъ) Но, г. г. народни представители, азъ мисля, че и най-закоравѣлиятъ партизанинъ ще бжде обезорженъ предъ хората, които сж наредени днесъ на министерскитѣ маси. (Продължителни и бурни ржкоплѣскания отъ сговориститѣ) Вие можете да отправите много критики, съ огледъ на надеждитѣ, които българскиятъ народъ съ право храни къмъ всъко едно ново правителство.

Т. Мечкарски (з. в): Дѣлата, дѣлата!

С. Мошановъ (д. сг): Въ бждеще може би на тия маси (Сочи министерскитѣ маси) ще се редятъ по-малко нови хора, но дано българската действителностъ може по-често да вижда тия (Сочи министритѣ), както сега сж събрани. (Ржкоплѣскания отъ сговориститѣ).

Б. Павловъ (д): Така ги не мислѣше преди 24 часа.

С. Мошановъ (д. сг): Г. Павловъ! Да не се отвлечаме по този въпросъ.

Б. Павловъ (д): Би било желателно да се отвлѣчемъ малко.

С. Мошановъ (д. сг): Но, г. г. народни представители, вие нѣмате основание да критикувате нито програмата, нито състава на кабинета.

Т. Мечкарски (з. в): Ние критикуваме дѣлата.

С. Мошановъ (д. сг): Дѣлата вие още не сте ги видѣли, а почвате въ авансъ да ги критикувате!

Отъ лѣвицата: А-а-а!

Т. Мечкарски (з. в): Цѣли 6 години сме ги гледали. Преоблѣкълъ се Алия, погледналъ се — пакъ въ тия!

С. Мошановъ (д. сг): Азъ се чудя, защо е това острѣвление, когато досега азъ не съмъ се обърналъ къмъ васъ нито съ една дума на критика, съ която да ви предизвикамъ?

Обаче азъ имамъ да направя и друга една декларация. Това острѣвление не се оправдава още и затова, защото новиятъ кабинетъ, при който е така сплотенъ Демократическиятъ сговоръ, не е създаденъ като нѣкакво сръдство за нови ожесточени междупартийни борби. Не затова ние направихме усилия да се обединимъ; не затова ни виждате днесъ тъй ентусиазирани и единодушни — за да навлизаме въ едни безогледни, ожесточени партийни борби за надмощие, или за проваляне или унищожение на други обществени и политически организации въ тая страна.

П. Миновъ (з. в): За да изпѣте последната, лебедовата пѣсень на Демократическия сговоръ.

С. Мошановъ (д. сг): Тъкмо обратното. Вие много дълго време чакате тая пѣсень, и ще има много да я чакате! — Разрешението днесъ на кабинетния въпросъ не ви дава много надежди за това. Ние различаваме, че действително новиятъ кабинетъ ще бжде съзнатъ и отъ васъ като единъ кабинетъ на междупартийна търпимостъ. И азъ съ много голямо задоволство чухъ и задържахъ за себе си декла-

рацията на г. Пастуховъ. Защото — нека му се даде тая данъ — може би съ декларации като тия, които от дълго време ние имаме удоволствие да чуваме от него на тая трибуна, Широкосоциалистическата партия може да не увеличава своите партизански кадри, но тая трибуна печели от това, че тѣ се казват от нея. Когато той, въ надеждитъ и въ пожеланието за бъдещето, казваше: ние бихме желали да се види, да се даде начало от новия кабинетъ за едно сътрудничество, за едно междупартийно подпомагане — и той не изключи Демократическия сговоръ — азъ тоя фактъ го задържамъ, г. г. народни представители, за насъ си като една придобивка, че тая партия, Демократическиятъ сговоръ . . .

Г. Мечкарски (з. в): Има надежда въ нея.

С. Мошановъ (д. сг): Азъ нѣмамъ намѣрение да давамъ надежди никому. . . не е вече тоя презрѣнъ Сговоръ, отреченъ отъ българския народъ, кръвожаденъ Сговоръ, а е действително вече една партия, заела здрава позиция въ нашия политически и общественъ животъ; че даже политически противници, въ противовѣсъ на други, които я отричатъ съвършено, считатъ, че тя може да представлява българския народъ, че тя е една политическа организация, годна да влѣзе въ междупартийния животъ. Само отъ тая гледна точка азъ схващамъ и задържамъ тая декларация на г. Пастухова.

Т. Мечкарски (з. в): Това бѣше заявление за властъ.

С. Мошановъ (д. сг): Не мога да мина безъ внимание и нѣколко примирителни думи на г. Малинова, но които, казани винаги въ особени негови формули, може би нѣматъ тая категоричностъ. Въ всѣки случай, следъ всичкитъ прекъсвания отъ тая страна (Сочи лѣвицата), следъ всичкитъ речи на примиримостъ, които последваха на тая трибуна, азъ не мога да не констатирамъ, че все таки има нѣщо промѣнено, че има единъ малтъкъ прогресъ, има нѣщо радостно: една междупартийна търпимостъ е настѣпила въ нашитъ парламентарни срѣди.

Нѣкой отъ лѣвицата: Тия работи да не ги говорите!

С. Мошановъ (д. сг): Ние ви дадохме най-блѣскавото доказателство за това.

Г. Чернооковъ (д. сг): Не ги хвали много, да не ги уручасашъ!

С. Мошановъ (д. сг): Тая именно търпимостъ е една необходимостъ за по-нататъшната мѣчна и труда работа, която предстои на този кабинетъ въ пѣтя на творчество за създаване на по-добри и по-честити дни на България. Съ тая надежда ние посрѣщаме тоя кабинетъ и, за да изразимъ тая своя надежда и това свое довѣрие, ние ви приканваме да гласувате следния дневенъ редъ: (Чете)

„Народното събрание, следъ като изслуша разискванията по поводъ станалата реконструкция на кабинета и по декларацията на правителството, одобрява декларацията на правителството и му дава довѣрие“. (Продължителенъ рѣжонлъсканъ отъ сговориститъ)

Председателствуващъ В. Димчевъ: Постѣпили сѣ следнитъ дневни редове, по реда на подаванетоъ имъ.

Първиятъ дневенъ редъ е предложенъ отъ социалдемократическата парламентарна група, подписанъ отъ г. Лулчевъ и г. Баралиевъ. Той има следното съдържание: (Чете)

„Народното събрание, като изслуша прочетенитъ укази за оставката на досегашния кабинетъ и за съставянето на новия, и декларацията на правителството, а сѣщо и станалитъ по нея разисквания, намира че: 1) при образуването на новия кабинетъ не сѣ спазени конституционнитъ и парламентарни традиции, като е игнорирано Народното събрание; 2) новиятъ кабинетъ не отговаря на нуждитъ на страната и на интереситъ на българския народъ; 3) Народното събрание не дава довѣрие на кабинета“.

Вториятъ дневенъ редъ е предложенъ отъ г. Стойчо Мошановъ, както той сега го прочете: (Чете)

„Народното събрание, следъ като изслуша разискванията по поводъ станалата реконструкция на кабинета и по декларацията на правителството, одобрява декларацията на правителството и му дава довѣрие“.

Третиятъ дневенъ редъ е предложенъ отъ работническата парламентарна група, съ подписа на г. Калайджиевъ: (Чете)

„Народното представителство, следъ като изслуша декларацията на новостъкменото правителство на Демократическия сговоръ и станалитъ разисквания по нея, намира, че правителството на Демократическия сговоръ дойде на властъ съ насилственъ превратъ и отъ тогава се държи съ изборни насилия и машиниции, противъ волята на народнитъ маси; че настоящата правителствена реконструкция е една подигравка съ очакванията на народнитъ маси за ноза властъ; че е необходимо оттеглянето отъ властъ на Демократическия сговоръ и деветоюнската въобще, разтуряне на Камарата и произвеждане на нови избори, като запазването на необходимата свобода и редъ за тѣхъ се възложи на работническо-селскитъ маси“.

К. Николовъ (д. сг): Малка партия съ голѣма декларация.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Г. Никола Мушановъ ще прочете единъ другъ дневенъ редъ.

Н. Мушановъ (д): Г. г. народни представители! Сега току-що, въ 9 ч., последенъ депозирахъ дневния редъ, който ще прочета, отъ страна на обединенитъ опозиционни групи. Съ изключение на работническата и социалдемократическата групи, които прочетоха своитъ дневни редове, останалата опозиция състави дневния редъ, който ще ви прочета.

Г-да! Азъ нѣма да държа речъ. Смѣтамъ, че смѣняването на единъ кабинетъ е държавенъ актъ отъ първо значение. Ораторитъ отъ опозиционнитъ групи, които сѣ подписали този дневенъ редъ, изказаха гледищата имъ, и азъ смѣтамъ, че тукъ не е партиенъ клубъ, за да разрешаваме партийни въпроси, та да ви държа патетични речи. Затуй пристѣпвамъ къмъ четенето на самия дневенъ редъ. (Чете)

„Народното събрание, като изслуша декларацията на новото правителство и станалитъ дебати по нея, констатира:

Въ декларацията на новото правителство се заявява, че то ще продължи досегашната политика на правителството, изхождаща отъ Демократическия сговоръ. Тая политика, обаче, е осъдена и напълно отречена отъ общественото мнение въ страната, най-демонстративно проявено отъ всички обществени слоеве. Начинътъ, по който се състави правителството, има за резултатъ разрешението на едни вътрешни партийни спорове на управляващата партия, не създаде хармония между народното желание и управлението и не разрешава съществуващата политическа криза въ страната — поради което изказва недовѣрие на правителството и минава на дневенъ редъ“. (Рѣжонлъсканъ отъ лѣвицата)

Подписали: Никола Мушановъ, Христо Статевъ, Коста Томовъ, Илия Георгиевъ, Георги Марковъ, Петъръ Минновъ, Георги Петровъ, Цено Табаковъ“.

Министъръ В. Молловъ: Желателно е да се знае, следъ изказване недовѣрие на правителството, какъ се минава на дневенъ редъ!

Г. Марковъ (з. в): Защо сте противъ обединението, бе? Тукъ Стойчо Мошановъ държа дълга речъ за обединението. Защо се отричате само следъ една секунда отъ нашето убеждение?

Председателствуващъ В. Димчевъ: Има думата г. министъръ-председателъ.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Г. г. народни представители! Покрай голѣмия дебятъ, който се разви, за сегнаха се нѣкои въпроси, по единъ отъ които азъ желая да изкажа моето разбиране. Запита се правителството: какъ смѣта то да се произвеждатъ бъдещитъ законодателни избори — по съществуващия избирателенъ законъ ли, или по други нѣкакви проекти, единъ отъ които е внесенъ въ Камарата?

Л. Кацкевъ (д): Споредъ обстоятелствата.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Дължа да задоволя това любопитство.

Азъ смѣтамъ, г. г. народни представители, че ще трѣбва да стане едно внимателно преглеждане на избирателния законъ и намѣренитъ за нуждни подобрения ще трѣбва да се внесатъ въ него, съ огледъ управлението на страната и съ огледъ, по възможностъ, по-правилното изразяване на народната воля.

Сега къмъ въпроса, който ни занимава: какъ се е процедира по станалата реконструкция — защото това е реконструкция,

Процедирало се е тъй, както повелява нашият основен закон, както повелява нашата конституционна практика и както повеляват интересите на демократизма...

Г. Енчевъ (з. в): На Демократическия сговоръ.

Министър-председател А. Ляпчевъ: ... и на доброто управление. Това ще ви го докажа.

Министър А. Буровъ: И на парламентаризма.

Министър-председател А. Ляпчевъ: И на парламентаризма, безспорно. Като казвам конституцията — разбирам парламентаризма.

Правителството не е било въ криза. Ни един акт на правителството не е биламиранъ. Ни едно решение на правителството, за което е било поискано да бъде одобрено от народното представителство, не е отхвърлено.

Н. Мушановъ (д): Нито един закон не е гласуванъ въ Народното събрание съ нужния кворумъ, съ нужното болшинство.

Отъ сговориститѣ: А-а-а!

Министър-председател А. Ляпчевъ: Ахъ този парламентаристъ!

Н. Мушановъ (д) **Г. Цанковъ** съ своитѣ 40 души не гласува нито единъ вашъ законъ; вие нѣмахте нужния кворумъ нито за единъ законъ.

Г. Чернооковъ (д. сг): Тогава отговорността на опозицията е по-голяма, защото, като е могла да ни бламира, не ни е бламирала.

Министър-председател А. Ляпчевъ: Съвършено право, г. Чернооковъ! Щомъ като правителството не е имало кворумъ въ Парламента, почитаемата опозиция, значи, не е била на поста си, за да бламира правителството. (Ржкоплѣскания отъ сговориститѣ)

Д. Каранешевъ (д): Ами тукъ нѣмаше министри. Само по единъ министъръ стоеше на министерската маса.

Министър-председател А. Ляпчевъ: Може ли да се говорятъ такива несъстоятелни нѣща?

Н. Мушановъ (д): Ти действително много искрено приказвашъ сега!

Министър-председател А. Ляпчевъ: Най-искрено приказвамъ, г. Мушановъ! Защото заедно съ тебе съмъ стоялъ на тази маса (Сочи министерската маса) и заедно съ тебе сме били свидетели какъ ставатъ тия работи въ Парламента.

Н. Мушановъ (д): Но ти тогава мислѣше много по-другояче! Тогава ти не бѣше сѣщиятъ Ляпчевъ. (Смѣхъ)

Министър-председател А. Ляпчевъ: Г. Мушановъ! Ляпчевъ си е все сѣщиятъ, но онзи, който си е сложилъ подписа за Демократическия сговоръ, а днесъ се е отдрѣпналъ отъ него, той не е сѣщиятъ. (Смѣхъ и ржкоплѣскания отъ сговориститѣ) Азъ съмъ си все сѣщиятъ.

Н. Мушановъ (д): Позволи само две думи! Ти ме вкаратамъ. Ти си си все сѣщиятъ, но само когато изкараха кокала на властта, тоя кокалъ бѣше по-силенъ отъ събѣстѣта на хората! (Нѣкой отъ лѣвицата ржкоплѣска)

Председателстващъ В. Димчевъ: (Звъни)

Н. Мушановъ (д): За мене бѣше по-лесно да отида да парадирамъ.

Министър-председател А. Ляпчевъ: Не Ви разбирамъ. И тъй, г. г. народни представители, за правителството не е имало никаква криза. Правителството смѣтна за полезно да се подновятъ силитѣ, и азъ пристѣпихъ къмъ една реконструкция. Какъ се извърши тя? По нашия основенъ законъ, по изискванията на парламентаризма и нашата традиция.

Ние, г. г. народни представители, имаме кабинетно управление въ нашата държава и това е нашата гордостъ, това е основата на нашия демократизъмъ. Това ще рече, че държавниятъ глава повѣрва на едно лице председателството на Министерския съветъ. Това лице се натоварва да представи министритѣ. При създаването на нашата конституция единъ голѣмъ споръ бѣше, дали държавниятъ глава ще назначава министритѣ поотдѣлно — значи ще има министри, които ще бѣдатъ прѣко назначавани — или ще има единъ кабинетъ и една обща солидарна отговорностъ, както е прокарано въ нашия основенъ законъ, за да има действително единъ изразъ на народната воля, за да има действително единство въ управлението на държавата.

Този принципъ създава известни права на председателя на Министерския съветъ. Министър-председателъ е, който, облѣченъ съ довѣрието на държавния глава, може да покани сътрудници и да поиска тѣхното назначаване. Той е, който може да сложи оставката своя или на цѣлия кабинетъ. То се разбира.

Този принципъ създава известни права на председателя на Министерския съветъ. Министър-председателъ е, който, облѣченъ съ довѣрието на държавния глава, може да покани сътрудници и да поиска тѣхното назначаване. Той е, който може да сложи оставката своя или на цѣлия кабинетъ. То се разбира.

Този е редътъ. Никакъвъ другъ редъ не отговаря нито на конституционализма, нито на парламентаризма, нито на доброто управление, а най-малко отговаря на вѣрния изразъ въ управлението на народната воля.

Но нѣкои имаха смѣлостта да кажатъ тукъ отъ трибуната, че ако министър-председателъ би поднесълъ оставкитѣ на отдѣлни министри, тогава щѣло да има реконструкция; но ако министър-председателъ се обърне къмъ държавния глава съ едно предложение за реконструкция и сложи оставката на цѣлия кабинетъ, и държавниятъ глава му повѣри наново да състави кабинета — това било правителствена криза и това давало основание на държавния глава да направи консултация!

Съвсемъ вѣрно! Преди всичко много погрѣшно е да се смѣта, че министър-председателъ нѣма правото да слага оставката на кабинета и да промѣни състава му, защото, ако би било иначе, тогазъ, ако се намѣри единъ министъръ да каже: „Азъ не давамъ оставка“, кабинетътъ не може да се промѣни. Или, ако се промѣни, тогава ще стане консултация. Да, имало е у насъ управления, за жалостъ, чиито шефове сѣ търсили по всевъзможни начини да изтрѣгнатъ оставки отъ своитѣ министри, защото сѣ бояли, дали държавниятъ глава наново ще имъ даде довѣрието си да съставятъ кабинетъ.

Азъ никога не бихъ си позволилъ да вървя изъ тоя пътъ, защото при първия моментъ, въ който бихъ попадналъ въ недоразумение съ държавния глава, моята оставка е сложена.

Б. Смиловъ (нац. л): А въ 1928 г.? Тогава имаше консултация съ държавния глава.

Министър-председател А. Ляпчевъ: Азъ ще ви кажа и за 1928 г. Въ 1928 г., г. Смиловъ, имаше единъ конфликтъ въ самото правителство. Този конфликтъ, за да го изравня, азъ сложихъ оставката на кабинета предъ държавния глава, съ огледъ той да има пълна свобода на действие, когато ще се произнася по този конфликтъ. И вие имаште възможността да се консултирате съ него. Тогава, обаче, какво излѣзе отъ тия консултации? Излѣзе едно, че тия, които се консултираха съ Негово Величество, въ края на краищата казаха, че безъ Демократическия сговоръ не може да се управлява страната. (Ржкоплѣскания отъ сговориститѣ) Това е истината. (Оживление всрѣдъ лѣвицата) Е добре, днесъ азъ извършихъ една реконструкция, по която нѣма никакъвъ конфликтъ. Извършвамъ я точно споредъ нашата традиция и споредъ изискванията и на конституцията, и на парламентаризмъ. Дадохъ оставката на цѣлия кабинетъ, облѣченъ бѣхъ отново съ довѣрието на Негово Величество и му предложихъ надлежния докладъ съ указа за назначаване на моитѣ другари. Какво има тукъ нередовно? Какви сѣ тия объркани понятия?

Но имало било желание, партиитѣ да се консултиратъ съ държавния глава! Г. г. народни представители! Кога държавниятъ глава е билъ спяналъ, за да не приеме когото и да било отъ васъ; кога нѣкой отъ васъ, който е пожелалъ да види държавния глава, не е ималъ възможностъ да го види и да изкаже предъ него мнението си по единъ или другъ въпросъ? При откритването на всѣка сесия ставатъ дебати по тронното слово. Вие имате възможностъ тогава да изкажете всичко. Пъкъ, ако ви е драго и нужно, и безъ този случай можете всѣки моментъ да се явите при държавния глава. Но вие знаете много добре, че вашето явяване ще бѣде такова, каквото е дневниятъ редъ на г. Мушановъ. Дневниятъ редъ на г. Мушановъ е следниятъ: азъ, казва г. Мушановъ, оставямъ всѣки единъ отъ тия, които сѣ подписали дневния редъ, да смѣта за свои всѣки мисли, които се изказаха тукъ. А ако съберемъ тия мисли, ще излѣзе всичко друго, но не единство за управление.

Н. Мушановъ (д): Ха, кога го изтъкува пъкъ! (Смѣхъ всрѣдъ лѣвицата)

Министър-председател А. Ляпчевъ: И затуй г. Мушановъ казва: ние сме съгласни въ едно — да направимъ

единъ протестъ. (Глъчка) Е добре! И г. Калайджиевъ го направи. Единъ протестъ! Направихте го. Съ това се изчерпва дневниятъ редъ на г. Мушановъ.

П. Палиевъ (д. сг): Той казва: „Недовѣрие, и минава на дневенъ редъ“!

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Повдигна се единъ въпросъ за моя грѣхъ. Грѣхъ съмъ направилъ азъ, въпрѣки че правилно съмъ действувалъ. Тия, които разбиратъ и умно приказватъ отъ тукъ (Сочи трибуната), тѣ не оспориша, че съмъ действувалъ правилно, но, въпрѣки това, моментътъ е билъ такъвъ, че все е трѣбвало азъ нѣщо да направя, за да превърна реконструкцията въ една правителствена криза, т. е., да създамъ единъ конфликтъ, който не съществува, и господата отъ опозицията да иматъ възможность да ни понасолятъ, гдето трѣбва, да използватъ нѣкои моменти и да чакатъ нѣкакво смущение въ нѣкои редове, за да може по този начинъ да стане нѣкаква промѣна. (Оживление всрѣдъ лѣвицата) Това е истината.

Е добре, г-да, тоя грѣхъ азъ го нѣмамъ, защото преди малко ви казахъ, че никого не спирамъ. Но грѣхъ бихъ направилъ, ако създамъ изкуственъ конфликтъ, за да предизвикамъ петрубации въ страната и да дискредитирамъ чрезъ управлението и самата държава. (Ржкоплѣскания отъ сговориститѣ)

Но приведе се и единъ другъ мотивъ. Вие имате довѣрието на партията си, на болшинството, което поддържа правителството — а то е едно крупно, голѣмо болшинство — вие имате довѣрието на Негово Величество, вие ще получите и довѣрието на Парламента, но общественото мнение не е съ васъ!

Е добре, какъ сега това общественото мнение ще го преценимъ?

Н. Мушановъ (д): Това е най-мѣжното! (Смѣхъ всрѣдъ лѣвицата)

Министъръ В. Молловъ: То е най-лесното.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Г. Калайджиевъ, напр., смѣта, че всичкитѣ народни маси сж съ него и само съ него. Всичко останало, което е отъ другата страна, лула тютюнъ не струва. (Смѣхъ всрѣдъ сговориститѣ) Убеденъ е човѣкътъ! Ето го, на, смѣта, че селскитѣ и работническитѣ маси сж съ него, а всичко друго е въгъръ. Всѣки единъ отъ господата смѣта сѣщото по едни или други причини. Естествено е, че мѣрилото за общественото мнение не може да се опредѣли отъ тия субективни възгледи. Най-после може да има право всѣки единъ да смѣта, че той е най-силниятъ, най-нуждниятъ и пр. и пр., но да се възприеме неговото убеждение, че общественото мнение е съ него — да извинява.

Г. Чернооковъ (д. сг): То е самочувствие, не убеждение.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Да, самочувствие.

Е добре, г. г. народни представители, ние имаме редъ избори въ нашата страна.

Д. Каранешевъ (д): Ама какви избори — полицейски.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Тия избори сж едно доказателство, че правителството, поддържано отъ това болшинство, отъ партията Демократически сговоръ, има нѣколко пѣти съчувствието и довѣрието на българския народъ въ неговото болшинство. (Ржкоплѣскания отъ сговориститѣ) Това е фактъ. (Възражения отъ лѣвицата)

Сега въпросътъ е, защо това правителство, което стои на властъ отъ близо четири и половина години, защо това правителство, което бѣше предшествувало отъ правителството на г. Цанкова, който се поддържа отъ сѣщата партийна организация — значи двѣтѣ правителства сж вече къмъ седмата година — защо тѣзи двѣ правителства все-таки иматъ довѣрието на българския народъ?

Н. Мушановъ (д): На 60 народни представители изборитѣ още не сж провѣрени, а ние сме въ края на сесията. Не е законенъ мандатътъ имъ.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Въ всѣки случай азъ не съмъ прибѣгналъ къмъ касирането на нито единъ изборъ, а пѣкъ азъ като казвамъ нито единъ, ще запитахъ тебѣ: въ 1908 г. кои избори се касираха? Ти знаешъ кои бѣха касирани.

Н. Мушановъ (д): Въ мое време?

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Да.

Н. Мушановъ (д): Азъ отъ тази трибуна защитихъ тогава министра на вътрешнитѣ работи и г. Стоименъ Сарафовъ. Поне като другаръ отъ млади години бѣдете п-искренъ.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Ти бѣше тогава министъръ на народната просвѣта. Не ти си инициаторътъ за туй касиране, нито г. Малиновъ, нито азъ, но касирнето стана отъ болшинството.

Н. Мушановъ (д): Табурновъ?

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Не Табурновъ, а дружбашитъ отъ Свищовъ и Никополъ, задѣто сж дали клетва предъ свещеникъ, че ще си поддържатъ партията. (Смѣхъ) Това е истината. Тѣй че недей упрѣква мене?

Н. Мушановъ (д): Защо приказвашъ на мене?

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Защото правишъ вѣртели и ме предизвиквашъ и говоришъ за народно довѣрие.

Н. Мушановъ (д): Въ нашето време държаха ли се насилнически избори четири години да не бѣдатъ провѣрени? А сега 60 души народни представители заседаватъ тукъ въ Камарата, безъ да сж провѣрени изборитѣ имъ.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Г. Мушановъ! Въ наше време изборитѣ не сж насилнически. Вѣрно е, че тѣ не сж допроѣрени, но то не е важно.

Коя е тази сила, коя е тази причина — по-скромно да се изразя — която дава възможность на Демократическия сговоръ да има тѣй трайни управления и да бѣде всетаки тѣй силно поддържанъ отъ народа?

Г. г. народни представители! Следъ всичко онова, което преживѣ българскиятъ народъ, наложително нужно бѣ — и всѣки, който е управлявалъ, ще се съгласи съ мене — първо, да има едно хомогенно управление, или най-малко, управлението да има едно единение въ разбиранията си. Това е обезателно нужно.

Г. Желѣзковъ (раб): Вашето такова ли е?

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Да, хомогенно е. Най-малко то е единно. Това е първата нужда. (Възражения отъ лѣвицата)

Второ. Въпроситѣ, които има да се разрешаватъ, сж тѣй важни; нуждитѣ, които има да се удовлетворяватъ, сж тѣй спешни и неотложни, че това управление трѣбва обезателно да бѣде трайно. Защото, кой ще откаже, че всѣка една промѣна на управление, поради партизански стремежи, не е една пакостъ за добрия редъ въ страната, не е едно разточителство на срдства държавни и на сили, едно просрочване на разрешение на маса въпроси и задѣняване на цѣлото развитие на страната? Кой държавникъ ще откаже туй?

Азъ не бихъ желалъ да се простирамъ по-подробно върху това, какви пакости сж ставали при една смѣна на едно управление съ друго, съ голѣми държавни интереси; какъ единъ министъръ-председателъ е докаралъ единъ въпросъ до разрешение, за да свърши съ другъ голѣмъ въпросъ, и на другия день е въ оставка, а неговиятъ приемникъ по ресора му на Външното министерство не е счелъ за нужно даже да прочете нотата, която е била приготвена да се даде и да се запазятъ известни права на българската държава. Просрочило се е и — хайде още 20 и толкова години да се продължава.

Нѣкой отъ земледѣлицѣ: Въ 1922 г. не мислѣше така.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Въ 1922 г. какво съмъ мислилъ, недейте пита мене; питайте г. Мушановъ, който заедно съ Васъ прави протестъ, питайте г. Малиновъ.

Н. Мушановъ (д): Мушановъ прави протестъ спрямо всѣко беззаконие, отъ когото и да бѣде извършено то.

Министъръ В. Молловъ: Тѣй! Затуй се събира съ тѣзи, които сж най-голѣмитѣ поддържатели на беззаконието!

Н. Мушановъ (д): Когато дойдете тукъ (Сочи б-икитѣ на опозицията), съ дявола можете да се съюзите прогивъ всѣкиго, който върви въ пѣтя на беззакониата. Противъ пѣтя на беззаконието е всѣка демократия.

Н. Кемилевъ (д. сг): Добре таксуват хората, съ които сте подписали дневния редъ, като казвате, че съ дявола сте се съюзили!

Н. Мушановъ (д): Когато ме видите да се боря противъ порядъчни работи, тогава ще ме осъдите.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Г-да! Има още единъ мотивъ, който се състои въ следното.

Н. Мушановъ (д): Борбата противъ беззаконието — това е демокрацията.

К. Николовъ (д. сг): Ама липсва подписътъ на директора на Шуменския затворъ на вашата декларация!

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Опозицията изпълнила ли е своя си дългъ? Изпълнила го е: тя критикува, тя се отнася до народъ, тя проповѣдва, тя списва вестници и т. н. Изпълнява дълга си както го разбира. Азъ желая оппозицията да изпълнява своя дългъ. Опозицията може ли да се оплаче, че е спъната отъ днешното управление? (Възражения отъ лѣвицата) Моля. — Има ли нѣкой вестникъ да е спрѣнъ, освенъ тѣзи, които попадатъ подъ удара на закона за защита на държавата? А законътъ за защита на държавата е одобренъ отъ всички, които сега се сдружаватъ около тоя дневенъ редъ — да не ги казвамъ.

Н. Мушановъ (д): Че Парламентътъ ли прилага закона за защита на държавата?

Н. Стамболиевъ (з. в): (Казва нѣщо)

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: За Васъ не говоря, г. Стамболиевъ. — Спънати ли сѫ организациитъ въ свободата си, г-да? Кога е имало въ България тая широка свобода?

Н. Мушановъ (д): Имало е време.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Безспорно, че е имало време. Азъ заедно съ тебе ще твърдя туй — било е.

Е ли, обаче, сега по-лошо? Или поне сега не е ли толкова добре, ако не по-добре? Азъ ще кажа, че е по-добре.

Е добре. Правителството по свой дългъ — азъ ще кажа и по мое усърдие — дава всичката възможностъ, тази опозиция да изпълни своя дългъ. Но се пита: защо тази опозиция нѣма успѣхъ? Тамъ е въпросътъ. (Оживление всрѣдъ лѣвицата) Че нѣма успѣхъ опозицията, то е налице. И като не могатъ да посочатъ на свой успѣхъ, тѣ сочатъ на друго нѣщо — на опасноститъ, които тѣ предвиждатъ...

Н. Мушановъ (д): Си въобразяватъ!

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ:... или си въобразяватъ. Казва се, че растѣло нѣкакво бунтарство. Е добре, отъ седемъ години при управлението, поддържано отъ Демократическия сговоръ, увеличава ли се бунтарството или се намалява?

Б. Павловъ (д): Питайте г. Цанковъ.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Коего азъ казвамъ, и той ще повтори сѣщото.

Н. Кемилевъ (д. сг): (Къмъ Б. Павловъ) Че Вие не бѣхте ли съ г. Цанковъ въ гражданската война? Безсрамникъ таквъ! „Питайте Цанковъ!“ Не Ви е срамъ.

Б. Ецовъ (д): Какъ може да оскърбявате така!

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Говори се, г-да, за незадоволство. Даже позволихъ си да кажатъ, че кепенцитъ били захлопали. Г. г. народни представители! Едно време, когато бѣхме въ управлението съ г. Малиновъ, азъ издадохъ една наредба по събиране на данѣнитъ и то за ония, които имаха да плащатъ голѣми суми. Е добре, въ София бозаджитъ затвориха кепенцитъ; нито единъ отъ тѣхъ не подпаднаше подъ удара на тая наредба, но затвориха кепенцитъ! Има единъ другъ курioзъ въ България. Наложил се данѣкътъ патентъ. Е добре, едни селяни въ Врачанско протестиратъ противъ данѣка патентъ, който не ги ловѣше, не ги засѣгаше! (Смѣхъ всрѣдъ сговориститъ) Има такива курioзи. Какъвъ бѣше другиятъ курioзъ? Когато

въ София захлопаха кепенцитъ на манифактуриститъ, на другия денъ дойдоха при менъ сѣшитъ тѣзи хора да ми благодарятъ — за какво? — че тритъ банки — Интербанкъ, Банка за народенъ кредитъ и Българска банка се съединили и у тѣхъ нѣмало вече страхъ, че банкитъ ще ги притиснатъ, за да си събератъ вземанията. Това бѣше то хлопането на кепенцитъ! (Възражения отъ лѣвицата)

Можемъ ли ние да възприемемъ за нѣкакъвъ признакъ такива едни прояви, които могатъ да станатъ всѣки денъ? 20-30 кепенци захлопаха въ София. Въ Пловдивъ сѣщо хлопаха кепенци. Интересно е, че въ Пловдивъ се констатира предъ негодуващия народъ, че тамъ правителството е било безгрижно.

Б. Павловъ (д): Ами това противоречи на декларацията.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Моля, моля, не противоречи на декларацията. Азъ ще Ви обясня и другото. Бъдете спокойни. — Е ли било правителството нѣкакъже по нѣкой въпросъ безгрижно? При тази кредитна криза пострадна ли българскитъ вложители? Не. Днешното българско правителство направи всички усилия и то сполучи, щото нито единъ, който си е довърлил своитъ спестявания въ една банка, да не пострада отъ тази криза. Вие смѣтате, че това е малко нѣщо? Но щѣли да пострадатъ капиталитъ на акционеритъ. Това е другъ въпросъ. Могатъ да пострадатъ. Искате ли вие правителството да спасява съ държавни срѣдства капиталитъ на акционеритъ? За това ли сте вие? Кажете го! Да отворимъ каситъ на Българската народна банка — а пъкъ, за жалостъ, тѣ не сѫ пълни само съ злато, днесъ паричното обращение е книжно — да пуснемъ машината въ ходъ и да задоволимъ тѣзи, които мислятъ да фалиратъ, за да се разплатятъ, това е най-голѣмата пакосъ, която може да стане. Какъ могатъ да се привеждатъ такива прояви за нѣкакво негодувание народно и въ особености да се говори за безгрижие въ Пловдивъ или Пловдивския окръгъ — тамъ, където близо 1 милиардъ лева държавата е дала, за да поправи и възстанови всичко!

Г. г. народни представители! Всички мѣроприятия на правителството сѫ били не само навремени, но има нѣщо друго, което е най-ценното и поради което опозицията нѣма успѣхъ. Кое е то? Че правителството не е лекомислено решавало който и да е въпросъ. Всички голѣми въпроси отъ тази грамадна ликвидация, която то извършва, сѫ решавани съ голѣмо внимание и съ голѣми борби и винаги задоволително за нашата държава. (Ржкоплѣскане отъ сговориститъ) Ето какъ е силата на правителството.

Но нѣма ли какво да се поправи? Какъ да нѣма какво да се поправи? Може ли животътъ да не слага въпроси? Слага и ние виждаме въ декларацията да сѫ посочени най-крупнитъ отъ тѣхъ. Азъ имамъ пълната вѣра, имайки предъ видъ компетентността на лицата, които ми сътрудничатъ, че нѣма да се намѣри другъ кабинетъ, който да бѣде по-подготвенъ за разрешаването на тѣзи въпроси. (Продължителни ржкоплѣскания отъ сговориститъ) Възражения отъ лѣвицата) Това е истината и тамъ ние черпимъ вѣра за подкрепа у народа, за да можемъ да изпълнимъ дълга си за повдигането културно и стопанско на България и да улеснимъ поминъка на българския народъ. (Продължителни бурни ржкоплѣскания отъ сговориститъ)

Г. г. народни представители! Отъ дневнитъ редове, които се прочетоха, правителството приема дневния редъ, предложенъ отъ г. Стойчо Мошановъ.

Н. Мушановъ (д): Гледай да не сбъркашъ името! (Смѣхъ всрѣдъ лѣвицата)

Председателствуващъ В. Димчевъ: Всички дневни редове, които сѫ дадени, сѫ мотивирани. Ще трѣбва тѣхното гласуване, съгласно правилника, да стане по реда, по който сѫ постѣпили. Затуй бюрото ще ги положи на гласуване по реда на постѣпването имъ.

Първъ е постѣпилъ дневниятъ редъ на социалдемократическата група, съдържанието на който преди малко чухте. Които приематъ този дневенъ редъ, моля, да вдигнатъ ржка. Малцинство, Събранието не приема.

Вториятъ дневенъ редъ е даденъ отъ г. Стойчо Мошановъ.

Х. Калайджиевъ (раб): Не, нашиятъ дневенъ редъ е втори.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Вашиятъ дневенъ редъ е постѣпилъ въ 9 ч. и 45 м., а този на г. Стойчо Мо-

шановъ въ 9 ч. и 15 м. Бюрото е записало, кой дневенъ редъ кога е постѣпилъ. Дневниятъ редъ на г. Стойчо Мошановъ е тоже прочетенъ. Той се приема отъ г. министъръ-председателя, отъ страна на правителството.

Който сѣ за приемането на този дневенъ редъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема. (Викове „ура“ и продължителни бурни рѣкоплѣскания отъ сговориститѣ. Тропане по банкитѣ отъ лѣвицата)

Председателствуващъ В. Димчевъ: (Звѣни) Моля, тишина, г-да.

Има думата г. министъръ-председателъ.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Г. г. народни представители! Идното заседание, споредъ правилника, ще бѣде

въ вторникъ, като въ дневния редъ се постави избиране на председателъ на Народното събрание следъ третото четене на законопроектитѣ.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Който приематъ предложения отъ г. министъръ-председателя дневенъ редъ за идното заседание, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Вдигамъ заседанието.

(Вдигнато въ 22 ч. и 5 м.)

Подпредседатели: { **А. ХРИСТОВЪ**
В. ДИМЧЕВЪ

Секретарь: **В. ДАСКАЛОВЪ**

Началникъ на Стенографското отдѣление: **Д. АНТОНОВЪ**

С Ъ Д Ъ Р Ж А Н И Е:

Стр.

Стр.

Отпуски, разрешени на народнитѣ представители: Димитъръ Гичевъ, Димитъръ Нейковъ, Димитъръ п. Николовъ и Иванъ х. Николовъ 2033

Народно събрание — заседания. Прочитане указъ за продължение заседанията на XXII ОНС, III РС, до 23 май 1930 г., включително. 2033

Министерство — оставка.

1. Указъ № 3 отъ 15 май 1930 г., за оставката на министритѣ отъ кабинета А. Ляпчевъ. 2033
2. Указъ № 4 отъ с. д. за назначаването на А. Ляпчевъ за министъръ-председателъ. 2033
3. Указъ № 5 отъ с. д. за назначаването на министъръ-председателя А. Ляпчевъ за министъръ на вътрешнитѣ работи и народното здраве, Атанасъ Буровъ за министъръ на външнитѣ работи и на изповѣданията, проф. Александъръ Цанковъ за министъръ на народното просвѣщение, проф. Владимиръ Молловъ за министъръ на фи-

нанситѣ, д-ръ Кънчо Милановъ за министъръ на правосѣдието, генералъ-лейтенантъ Никола Бакърджиевъ за министъръ на войната, проф. Димитъръ Мишайковъ за министъръ на търговията, промишлеността и труда, Григоръ Василевъ за министъръ на земледѣлието и държавнитѣ имоти, проф. Георги Т. Данаиловъ за министъръ на общественитѣ сгради, пѣтищата и благоустройството и проф. Пегко Стайновъ за министъръ на желѣзницитѣ, пошитѣ и телеграфитѣ 2033

Декларация:

1. Декларация за политиката на новия министерски кабинетъ. (Прочитане и разисквания) 2034
2. Дневенъ редъ, съ който се гласува довѣрие на новия министерски кабинетъ. 2055

Дневенъ редъ за следващото заседание 2059